

[Ivar Ranssen.]

behov for at sikre de selvstændige bedre vilkår, hvad angår social tryghed. Jeg skal derfor anbefale forslaget til tingets velvillige behandling, idet jeg i øvrigt henviser til forslaget bemærkninger.

Den første sag på dagordenen var:

Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.

Ordføreren for udvalget til valgs prøvelse (Tastesen) (S):

I sit møde i går vedtog folketinget at meddele 1 medlem orlov på grund af sygdom og 3 medlemmer orlov på grund af udsendelse i offentligt hverv, og tinget vedtog samtidigt at indkalde stedfortræderen for hver af de pågældende som midlertidigt medlem.

I fortsættelse heraf skal der nu gøres indstilling om godkendelse af stedfortræderne. Det drejer sig om følgende:

Lærer *Thue Christiansen*, der er 1. stedfortræder for hr. *Lars Emil Johansen*, der er valgt i Grønland.

Farvehandler *C. A. Kruuse*, der er 1. stedfortræder for venstre i Københavns amtskreds, hvor fru *Kirsten Sparre Andersen* er valgt.

Sygehjælper *Rita Christensen*, der er 1. stedfortræder for socialistisk folkeparti i Nordjyllands amtskreds, hvor hr. *Henning Philipsen* er valgt.

Kedelpasser *Oluf Simonsen*, der er 2. stedfortræder for socialdemokratiet i Ringkøbing amtskreds, hvor hr. *Robert Pedersen* er valgt, idet 1. stedfortræder, lærer Lone Nielsen, er forhindret.

Udvalget til valgs prøvelse har i et møde i dag behandlet disse sager, og jeg kan herefter på et enkelt udvalgs vegne afgive følgende

Indstilling.

1) Lærer Thue Christiansen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med i dag, den 9. oktober 1975.

2) Farvehandler C. A. Kruuse godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med i dag, den 9. oktober 1975.

3) Sygehjælper Rita Christensen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med i dag, den 9. oktober 1975.

4) Kedelpasser Oluf Simonsen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med i dag, den 9. oktober 1975.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 113 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til undervisningsministeren af Freddy Madsen.

(Forespørgsel nr. I. Anmeldt 8/10 75).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingssårets åbning.

(Redegørelse nr. I. Redegørelsen givet 7/10 75).

Formanden:

Jeg minder om, at taletiden ifølge den mellem partierne truffene aftale er det halve af den i forretningsordenen angivne, dvs. et kvarter for ordførerne i første omgang, 8 minutter i anden; for andre medlemmer henholdsvis 10 og 5 minutter.

Kjeld Olesen (S):

Den tid, der gået, siden vi sidst havde åbningsdebat, har gjort det klart for os, at vi lever i en tid med hurtige og ofte store forandringer. Ude i verden gærer det, og virkeligheden, der hedder den tredje verdens problemer, er rykket hastigt nærmere mod, hvad der kan betegnes som sandhedens time. Vi tog et skridt under FN's ekstraordinære samling i september, hvor det i sidste øjeblik lykkedes at undgå en åben konfrontation.

I Portugal er kampen for et nyt samfund både hård og forbitret for dem, der går i spidsen for et demokratisk samfundssystem. I Spanien ser vi fascismens sidste desperate og blodige krampetrækninger.

Vor hverdag formes også af verden deru-

[Kjeld Olesen.]

de, og kampen mod uretten bør ikke kende til grænser. Det er derfor kun glædeligt, at det herhjemme er de få, der enten ved appel til egoisme eller i en poppet selvtilstrækelighed søger at leve op til ordene om det lille puslingeland, der hygger sig i smug.

Herhjemme er det ikke de optimistiske toner, statsministeren kunne anslå i sin åbningstale. Der er især to ting, jeg synes det er vigtigt at fremhæve.

For det første at vi nu står med alvorligere arbejdsløshed end nogen sinde siden anden verdenskrig. Det samme er tilfældet i en lang række andre industrilande, og dér hvor den ikke har meldt sig endnu, er udsigterne for den kommende vinter yderst dystre.

Før vi for alvor gik i forhandlinger i september måned, var der grund til at notere et lidt uhyggeligt paradoks, nemlig at med den største krise i mange årtier havde vi samtidig et folketing mere kaotisk sammensat, end vi har kendt det længe. Alligevel fik vi et bredt forlig. Det viste sig, at da problemerne for alvor meldte sig, var der 122 medlemmer af dette ting, der kunne finde sammen i en målbevidst handlen.

Når man tænker på situationens alvor, at det er den forbandede arbejdsløshed, der kaster sin skygge over hundredtusinder af hjem, vi søger at drive tilbage, træder det uansvarlige endnu tydeligere frem hos dem, der bedrevidende og passivt læner sig tilbage og mener, at de alene har fundet de vises sten. Det gælder kommunisterne, hvis forbrug af svulstige ord står i omvendt forhold til den indflydelse, de altid har sat sig uden for, og hvis fremskridtspartiets holdning blot var udtryk for uskyldige forsøg på politiske kandestøberier, kunne man nøjes med at trække på skulderen, men den filosofi, der er blevet videreudviklet i Bermuda-shorts og millionæromgivelser vidner om en kynisk menneskeforagt, man ganske simpelt må væmmes ved.

Det andet er statsministerens fremhævelse af, at med septemberforliget har vi ikke løst arbejdsløshedsproblemet. Vi har, som det hed, kappet toppen af. Vi kan opnå at nedsætte arbejdsløshedstallene til ca. 8 pct. i år, hvor de ellers ville være 10-11 pct., og for næste år fra godt 9 pct. til ca. 6 pct. Det er de hårde kendsgerninger, men vi ved

jo også, at i en sådan situation skal man ikke undervurdere den psykologiske side af sagen. Netop det brede flertal giver mulighed for den optimisme i erhvervslivet, der skal sætte hjulene i gang.

I forliget kunne hvert af partierne tænke sig et og andet anderledes, men alt i alt er det udtryk for, hvad vi selv er i stand til at præstere med de midler, vi råder over i dag, eller rettere de midler, som folketinget er indstillet på. Skal vi nå det sidste store skridt hen imod arbejde til alle, ved vi, at forudsætningerne skabes uden for vore grænser.

Med korte mellemrum har vi kunnet studere forudsigelserne om de internationale konjunkturer. Vi har måttet opleve, at tidspunktet for et opsving er skubbet stadig længere ud i fremtiden, og den sidste beretning fra det økonomiske råd fortæller os, at de internationale konjunkturer i 1976 kan blive lige så dårlige som i 1975.

At Danmark nu har givet forbrug og økonomi en stimulans er en risiko, hvis ikke andre lande, som vi normalt handler med, gør det samme. Vi synes jo nok, at f. eks. Vesttyskland kunne gøre mere. Hvis hvert enkelt land lurepasser og der ikke er lighed i omfanget af stimulanter, kan vi let komme tilbage til en gammel situation, hvor hvert enkelt land søger at eksportere sine vanskeligheder til andre. Derfor er det glædeligt, at der inden for EF er gjort bestræbelser på at finde frem til en fælles holdning, og ikke mindst er det glædeligt, at den socialistiske gruppe i EF-Parlamentet nu vil søge at formulere en bred og langsigtet politik for beskæftigelsen.

Baggrunden herfor er en erkendelse af, at den nuværende krise ikke er noget kort og forbigående, hvorefter vi kan vende tilbage til en situation, som vi herhjemme havde vænnet os til igennem 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne. Selv når de internationale økonomiske opsving slår igennem i dansk økonomi, vil det være en illusion at tro, at naturlove, der hidtil har været gældende i et liberalt samfund, vil klare ethvert problem. Frem til 1988 vil der melde sig over 260.000 nye på arbejdsmarkedet. Den teknologiske fremgang accelerer fra år til år og mindsker behovet for menneskelig arbejdskraft.

At tro, at det forlig, vi har indgået, er til-

[Kjeld Glesen.]

strækkeligt på længere sigt, vil være farligt. Det samme gælder de forhåbninger, som nogle stiller til, at blot erhvervslivet kan investere og køre med et tilstrækkelig lavt omkostningsniveau, så er alting godt. Med forliget har vi løst et problem i den udstrækning det er muligt med de traditionelle midler.

Der vil snart melde sig nogle spørgsmål, som vi alvorligt må søge at besvare. Hvad har vi at tilbyde den ungdom, for hvem arbejdsløsheden bliver et stadig større problem, ja, for nogle allerede er en tragedie? Tror man, at arbejdsløshedsproblemet løses ved at foretage sådanne besparelser, at nye kastes ud i arbejdsløshed? Hvis det er rigtigt, at der bliver en stadig mindre del af arbejdsstyrken, som kan få job inden for industrien, selv med fuld udnyttelse af kapaciteten, kan vi så klare problemerne, uden at flere ansættes inden for servicesektoren, både den private og den offentlige? Det burde stå klart, at den traditionelle liberale filosofi ikke slår til over for disse problemer.

Vi kommer ikke uden om, at vi metodisk og bevidst må søge de midler, der bringer os hen til det, jeg går ud fra er en målsætning for de fleste, nemlig at enhver har ret til arbejde, det, vi jo i sin tid formulerede ved grundlovsændringen i 1953. Vi bliver nødt til at gabe over den opgave, der hedder at sætte ind i fællesskab på det nære, som vi har gjort det nu, og samtidig må vi diskutere, hvad der skal gøres på længere sigt. Det er ikke for tidligt, at vi kommer i gang.

Ved den afsluttende debat i september måned havde de partier, der foretrak at holde sig uden for kampen mod arbejdsløsheden, meget travlt med at fortolke de punkter i forliget, der skulle forhandles senere. Det lykkedes at få aflivet nogle af de myter, man forsøgte at skabe.

Efter at statsministeren har holdt sin åbningstale, har mange hæftet sig ved, at ØD ikke er omtalt. For også her at aflive eventuelle mytedannelser skal det siges, at socialdemokratiet ikke har fraveget sit krav om økonomisk demokrati. Statsministeren understregede sammenhængen mellem indkomst- og formueudvikling, medejendomsret og sikring af den fornødne kapitaldannelse, og det skal en særlig arbejdsgruppe nu undersøge.

Den tanke om ØD med reel indflydelse, som vi tidligere har foreslået, er kommet for at blive, og det kan lige så godt blive sagt, så ingen kan misforstå det. Vi må erkende den politiske virkelighed for tiden, men vi er sikre på, at efterhånden som problemerne melder sig, vil det gå op for dem, der kun har sat sig ind i spørgsmålet gennem overskrifter i den borgerlige presse, at tanken må virkeliggøres, hvis vi både skal opfylde et retfærdighedskrav og tillige klare investeringer og beskæftigelse på lang sigt.

Så noterer vi os i socialdemokratiet, at regeringen ikke møder frem med store udgiftkrævende reformer. Vi ved tværtimod, at der ligger nogle besparelsesopgaver og venter. Det er glædeligt, at man har sat ind på at skabe forenklinger i et samfund, der er blevet stadig mere kompliceret, og som for mange virker uoverskueligt. Det gælder ikke mindst skatteområdet, hvor man nu vil søge at bane vejen for en endelig kildebeskatning af almindelige lønindtægter og sanere de mange fradrag.

Så vil jeg endelig sige, at vi jo har mange tilvante forestillinger om, at fremtiden er noget uvirkeligt og fjernt, der ikke rigtig kommer os ved, det er det nære, det gælder. Det er imidlertid karakteristisk, at grænsen mellem nutid og fremtiden viskes mere og mere ud, så hurtigt ændres tingene. Det er ikke mere vilkårene for os selv, vi beskæftiger os med i dette ting. Det er i lige så høj grad vilkårene for efterfølgende generationer. Det store spørgsmål er, om vi som folkestyre kan leve op til i tide at løse de problemer, som vi ved vil melde sig.

Som bekendt har socialdemokratiet indledt en bred debat om, hvilke midler der er nødvendige. Det er nødvendigt med en formuleret målsætning om, hvad vi vil med dette her samfund. Det vil være nødvendigt med en omfattende planlægning, således at vi bedst muligt kan udnytte vore samlede ressourcer. Vi skal tilrettelægge udviklingen, således at den formes ud fra borgernes behov, hvorfor borgerne i videst muligt omfang må drages ind i beslutningsprocessen.

Det forudsætter, at vi har modet til at sætte spørgsmålstejn ved det én gang vedtagne. Det forudsætter, at vi ikke gør midlerne til mål i sig selv. Hvis vi ikke går tilstrækkelig i dybden, og hvis vi ikke ser de problemer i øjnene, der måske for nogle kan

[Kjeld Olsen.]

forekomme ubehagelige, så vil titlen på den bog, som Villy Sørensen skrev for nogle år siden, kunne komme til at stå som en overskrift for arbejdet i dette ting. Det var bogen, der hed „Uden mål og med“. Vi skal vide målet og ville midlerne, og socialdemokratiet håber, at flest mulig på tværs af partigrænser vil deltage i den brede samfundsdebát, der er mere nødvendig end nogen sinde.

Christophersen (V):

Statsministerens tale i tirsdags var stilfærdig og uden overraskelser af nogen art, det tror jeg at kunne konstatere uden at træde statsministeren for nær. Men der er jo heller ikke noget mærkeligt heri, for folketingets arbejde og regeringens arbejde i det folketingsår, der nu er begyndt, vil jo i høj grad bestå i at føre septemberforliget ud i virkeligheden, og der står jo stadig mange konkrete opgaver tilbage i den forbindelse.

Derfor må dagens debat jo også blive præget heraf i den forstand, at der ikke i modsætning til så mange gange tidligere ligger nogen helt aktuelle problemer foran os, der skal løses i løbet af de kommende dage eller uger, men vi får i højere grad mulighed for at vurdere tingene i en større og dybere sammenhæng.

Jeg synes, der derfor kan være grund til også at sige noget om den internationale situation, som vi må udføre vores arbejde på baggrund af. Der er naturligvis i den lyspunkter, som vi bør glæde os over. Der er foreløbig tilvejebragt en midlertidig aftale mellem Israel og Egypten, der er et fortsat rimeligt samarbejde mellem stormagterne, der er håb om en positiv energidialog mellem producentlande og forbrugerlande og udviklingslande, og der er også aftalen fra Helsingfors, der i det omfang, hvori den følger op af realiteter, kan være et værdifuldt bidrag til afspændingen.

Men der er jo også grund til at nævne de dystre punkter, og måske er det desværre dem, der er flest af. Der er energikrisens alvorlige virkninger, først og fremmest for udviklingslandene. Sådan som forløbet har været i det sidste halvandet år, er det helt klart, at det er den del af verden, som bærer den store byrde, og de konsekvenser politisk

og økonomisk, det kan trække med sig, har vi endnu ikke et klart overblik over.

Der er fortsat mange steder alvorlige trusler imod demokratiet i form af terrorisme, i form af en almindelig forråelse af det politiske klima, og vi ser, hvordan et stort land i den tredje verden som Indien beklageligvis har suspenderet væsentlige dele af de demokratiske rettigheder. Vi ser også, hvordan diktaturer stadig kan bestå. Vi ser det i Spanien, vi ser, hvordan diktaturer prøver at vende tilbage i en eller anden forklædning. Det ser vi bestræbelserne på i Portugal.

På den økonomiske front er der jo stadig i verdensøkonomien tale om et dybt tilbageslag, hvis vending, hvis afløsning af noget andet endnu fortaber sig lidt ud i fremtiden.

Disse dystre punkter får os i hvert fald i venstre til at drage den konklusion, at dansk medlemskab af NATO fortsat er det sikkerhedspolitiske fundament, vi må arbejde på. I den forbindelse hilser vi det velkomne, at regeringen i statsministerens åbningstale gav udtryk for, at man allerede i denne samling ønsker at drøfte forsvarsforligets videreførelse. Disse forhandlinger er venstre rede til at deltage i på en positiv måde.

Situationen får os også til at drage den konklusion, at vores medlemskab af EF må være fundamentet for vores økonomiske politik i meget bred forstand, og at det, vi må satse på inden for EF-samarbejdet, må være en udbygning både af samarbejdet om medlemsstaternes økonomiske politik og en udbygning af det monetære og valutamæssige samarbejde.

I den forbindelse kan der være grund til at beklage, at Storbritannien øjensynlig ikke i øjeblikket kan deltage i et fælles EF-standpunkt under den forestående energidialog. Det er en klar svækkelse af det økonomiske samarbejde i EF. Også hvor det drejer sig om det politiske samarbejde inden for Fællesskabet eller mellem Fællesskabets medlemmer, er det vigtigt, at dette styrkes, fordi det efter vores opfattelse kan have både en modererende og stabiliserende rolle i verdenspolitikken.

Statsministeren kom i sin åbningstale naturligvis også med en række vurderinger

[Christophersen.]

af den hjemlige økonomiske situation, og der kan være grund til at knytte nogle kommentarer til, hvad statsministeren sagde.

Der er grund til endnu en gang, synes vi, at advare regeringen og alle andre mod at lægge for megen optimisme for dagen i bedømmelsen af den økonomiske situation. Det er muligt, at der i løbet af 1976 vil ske et internationalt opsving, men det vil i bedste fald få betydning for Danmark henimod næste årsskifte, og dets virkninger vil efter vores opfattelse ikke for alvor slå igennem før i 1977. Det betyder derfor, at gennem hele det kommende år, gennem hele 1976, må Danmark indstille sig på, at vi skal løse vore hjemlige økonomiske problemer først og fremmest ved egen kraft. Der vil ikke i løbet af næste år automatisk være en udenlandsk motor, der overtager drivkraften, overtager det træk i vores indre økonomi, som vi her for nylig har forsøgt at sætte i gang, og det gør det nødvendigt endnu en gang at understrege omkostningspolitikens betydning. Statsministeren sagde i sin åbningstale, at den først og fremmest ville vise sig i det, regeringen betegner som den anden fase, og at opgaven var at fastholde den danske konkurrenceevne.

Det er efter vores opfattelse ikke en tilstrækkelig stærk opfattelse af omkostningspolitikens betydning og rolle. Formålet med den indkomstpolitiske erklæring er efter venstres opfattelse, at konkurrenceevnen skal forbedres ganske afgørende i de kommende år, og det er i den ånd, den også må udmøntes i politiske beslutninger. Samtidig må det være sådan, at tilliden til, at dette vil ske, er så stærk i erhvervslivet, i befolkningen, at de praktiske økonomiske virkninger ikke blot viser sig engang i løbet af 1976, men allerede i de kommende måneder.

Det betyder også, at vi her i folketinget allerede i de kommende måneder må til at forberede en række af de ting, som er aftalt, og her tænker jeg i første omgang på de besparelser, som skal sikre de aftalte skattelettelser i 1977 og 1978.

Jeg vil godt — bl. a. fordi statsministeren i sin åbningstale samtidig redegjorde for regeringens skattepolitiske tanker, og i den forbindelse jo også oplyste, at man havde til hensigt at nedsætte — jeg ved ikke, om det

var en arbejdsgruppe eller et udvalg eller en kommission, men en samling sagkyndige, som havde til formål at arbejde med fradragsproblemer — jeg vil godt på den baggrund også sige, at disse aftalte skattelettelser må, hvilket omfang de nu så end får, være reelle. De har ikke efter vores opfattelse som forudsætning, at der gennemføres ændringer i fradragsregler, og de kan ikke erstattes af kosmetiske forbedringer af trækprocenten. Skattebeløbene skal bringes ned i kroner og øre. Så er det muligt, at man også i det kommende folketingsår kan finde grund til at gennemføre andre skattepolitiske ændringer, men der må være tale om, at reelle skattelettelser i 1977 og 1978 kan træde i stedet for fortsatte værdiløse stigninger i pengeindkomsterne. Det betyder, at de nødvendige besparelser må planlægges i god tid, og det vil efter venstres opfattelse både være nødvendigt og muligt, hvis vi begynder i tide, at gå et stykke ud over den aftalte minimumsramme for besparelserne. Det klargjorde vi allerede under forligsforhandlingerne, og det vil vi naturligvis arbejde for at samle tilslutning til.

Men vi skal også være klar over, at fortsatte besparelser bliver en vanskelig balancegang mellem forskellige hensyn. Af mange grunde ved vi, at besparelserne er uomgængelige og nødvendige, men venstre vil ikke acceptere en afvikling af velfærdssamfundet. Vi ønsker, at der vises større sparsommelighed inden for det offentlige, og at de offentlige foretagender bliver mere omkostningsbevidste, men vi tager på det skarpeste afstand fra den mistillid og foragt for den offentlige sektor og for de offentligt ansatte, som kommer til udtryk fra anden side.

Besparelserne skal desuden gennemføres i en periode, hvor det offentlige ikke desto mindre bliver nødt til at investere i en løsning af en række problemer, bl. a. i en løsning af energiproblemerne. Her noterede vi med tilfredshed, at statsministeren i sin åbningstale erklærede, at det nu var regeringens hensigt, at vi skulle have en hurtig afklaring på hovedproblemerne i den danske energipolitik. Det kan vi tilslutte os. Vi deltager gerne positivt i den drøftelse.

Også på et andet felt må vi i de kommende år forudse nødvendige investeringer. Det er i de erhvervsrettede uddannelser. Også her er det venstres opfattelse, at man

[Christopherson.]

allerede i den kommende samling må have en afklaring af de retningslinjer, der skal gælde for de erhvervsrettede uddannelser — ikke mindst for de 16-19-årige.

Derfor, af disse grunde kan vi her i folketinget ikke tidligt nok gå i gang med at drøfte udgiftspolitikken for de næste 3-4 år. Jeg har ønsket at understrege bl. a. disse ting for at gøre det klart, at venstre altså ikke betragter forliget fra september som en løsning på alle vore problemer. Der ligger foran os en lang række vigtige opgaver. Regeringen og folketinget har nu pligt til at tage dem op. Det forventer befolkningen, og venstre ser det som sin opgave både i denne sammenhæng, og når det drejer sig om de andre lovgivningsproblemer, der skal tages op, at præge folketingets arbejde i de kommende måneder i en liberal retning.

Glensgård (FP):

Grundlovens § 38 påbyder statsministeren at redegøre for landets almene stilling. Aldrig har en statsministers folketingsåbnings-tale været så intetsigende og så indholdsløs, hvad angår løsningen af de alvorlige problemer landet befinder sig i. Statsministeren nævnte en række almindeligheder og åbnede armene vidtfavnende til alle sider. Han ville hjælpe her og dér. Han ville samarbejde med alle, dog manglede der en frase, nemlig frasen: samarbejde hen over midten i dansk politik.

Med denne åbningstale af socialdemokratiets formand er det klart bevist, at socialdemokratiet har udspillet sin rolle i dansk politik. Landet har ikke behov for partier, der lever på fortids heltegerninger, men har behov for en politik, som er baseret på nye ideer.

I næsten hvert afsnit af talen fremhæver statsministeren, at vort lands ulykkelige beskæftigelsesmæssige og økonomiske situation er grundet de udefra kommende konjunkturedgange. Aldrig skal man efter denne tale beskyldte Anker Jørgensen for at være navlebeskuer. Tænk, hvor lykkeligt det ville have været, om statsministeren havde set på sine egne uheldige dispositioner i stedet for at kaste bolden videre til Gerald Ford, Giscard d'Estaing og de andre statsledere. Ja, det ville have været lykkeligere, om statsministeren havde brugt den

alt for lange sommerferie til at drøfte en model til løsning af de alvorlige problemer, som landet står i, med de øvrige partier. Det ville statsministeren ikke. Han fik set med socialdemokratiske øjne dygtigt manøvreret venstre ind i et eventyragtigt julemandsgaveforlig — et forlig, der åbenbart skal bygges videre på.

Skal vi i den kommende tid atter se venstre plus valgfrygtspartierne i et forligssamarbejde? Jeg er ikke sikker på, at venstres vælgere i det lange løb vil finde sig i en politik, som til stadighed øser ud af skatteyderpenge. Men det er selvfølgelig partiet venstres problem.

Havde statsminister Anker Jørgensen derimod set på de reelle forhold, som har skabt arbejdsløsheden, ville der have været mulighed for et bredt samarbejde. Det var ikke oliekrisen, der medførte massearbejdsløshed i Danmark, det var selvskabte problemer. Det var skattetrykket og dermed det helt uacceptable og samfundsødelæggende, alt for høje omkostningsniveau. Statsministeren siger i sin tale:

„Vi kan kun komme ud af krisen, hvis en række betydende lande inden for og uden for EF tilrettelægger en ekspansiv økonomisk politik.“

Dette er direkte usandt. Danmark kan klare sine beskæftigelsesproblemer udelukkende ved en ekspansiv industrieksport. Dette opnås, som jeg lige nævnte, gennem en politik, som sikrer et faldende eller i hvert tilfælde stabilt omkostningsniveau. Men denne sikring er ikke nok, såfremt den kun kommer frem igennem en gennemsigtig gummiagtig hensigtsserklæring. Jeg er sikker på, at erhvervslivet ikke tør tage statsminister Anker Jørgensens hensigtshåndfæstning for gode varer. Denne hensigtserklæring er derfor ikke nok til at genoprette investeringslysten i dansk erhvervsliv og dermed afskaffe den ulykkelige arbejdsløshed. Der skal mere til. Det skal atter kunne betale sig at investere. Men ikke nok med det. Det skal atter kunne betale sig at arbejde i dette land. Altså udføre et stykke arbejde og få udbetalt sin løn, uden at skattevæsenulyret har været alt for langt nede i lønningsposen med sin snabel. Denne frygt for til stadighed at blive plyndret af skattevæsenet er nøgleordet. Vor politik i denne og de sidste samlinger skulle have bortbarberet denne

[Glønsgård.]

frygt i stedet for at øge muligheden for dette væsens magtbegær.

Danmark er en lille nation med et yderst begrænset antal af produktive kræfter set i forhold til de store industrilande, hvorfor det selvfølgelig er muligt for os at beskæftige vore i arbejde værende, vore arbejdsløse, vore handicappede og de medarbejdere fra de 50.000 stillinger i den offentlige sektor, som i det kommende år nødvendigvis bør nedlægges. En helt vanvittig tanke er det selvfølgelig at følge den linje, socialdemokratiske folketingsmedlemmer lægger op til, nemlig at ansætte 100.000 i den offentlige sektor så hurtigt som overhovedet muligt for på den måde at afskaffe arbejdsløsheden.

Hver gang vi opretter en stilling i den offentlige sektor, må vi jo se i øjnene, at det medfører, at mindst to stillinger i den produktive sektor nedlægges, altså to af dem, der skal betale for stolen, skrivebordet, driftsomkostninger og lønnen til den nyoprettede offentlige stilling. Vi kan nu engang kun leve af produktion og ikke af at levere blanketter og statistikker til hinanden.

Fremskridtspartiet har gang på gang påpeget, at det svulmende offentlige forbrug af penge og menneskekraft er en svulst på samfundssystemet. Fremskridtspartiet vil selvfølgelig ikke herved lægge de offentligt ansatte for had, men udelukkende påpege de sygdomme, som findes i systemet.

Statsministeren nævner i sin tale, at han ser en mulighed for stabilisering i beskæftigelsessituationen ved at øge byggeaktiviteten. Heri har statsministeren måske ret, men i enhver driftig erhvervsvirksomhed ved man, at det ikke kan nytte noget at producere en vare, der ikke kan afsættes — eller værre endnu en vare, der måske slet ikke er behov for. Jeg tvivler selvfølgelig ikke på, at det gamle arbejderparti kan holde en del stemmer i hus ved at iværksætte socialt boligbyggeri, men det vil desværre blive os selv og vore børn, der skal betale for sådan et reklameblufnummer. Det kunne være interessant at høre, om forbrugerombudsmanden ikke ville betegne en sådan politik som politisk valggas uden den mindste realitet i saglighed.

Statsminister Anker Jørgensen skulle langt hellere hellige sig problemerne om

beskæftigelsen, betalingsbalancen og de to cifrede milliardbesparelsesforslag på finansloven, som er nødvendige, i stedet for at kaste sig ud på dybt vand, ja, så dybt, at ministeren endog ikke kan bunde. Langt hellere end at løse disse alvorlige problemer kaster Anker Jørgensen sig ud i fordømmelse af forskellige andre landes politik og regeringsledere.

Statsministeren kalder Spaniens statsoverhoved for morder. Vi kan med sådanne uforstandige tæler kun være glad for, at Spanien ikke har så vigtige råstoffer, at vor industri ikke kan undvære dem. Skal vort land atter kastes ud i en ny Middelfartskandale, må folketinget pålægge udenrigsminister K. B. Andersen og statsminister Anker Jørgensen ikke fremover at fordømme andre statsoverhoveder eller på lignende måde direkte søge at skabe mistillid til Danmark.

Desværre var fremskridtspartiet det eneste parti, der i Europa-Parlamentet og markedsudvalget påpegede det uheldige og usaglige i at hindre eller sinke handelssamkvemmet med Spanien.

Danmark har problemer nok, hverken statsministeren eller udenrigsministeren behøver derfor at påføre os endnu flere. Det næste bliver vel, at regeringen foreslår, at Spanien eller et andet land skal smides ud af FN. Sådanne tåbelige ting skal oppositionen åbenbart finde sig i.

Ser man nu på den indenrigspolitiske side af sagen, må man jo frygte for at det lykkes for socialdemokratiet at besnære venstre på en lang række områder i den kommende samling.

Regeringen agter at fremsætte og genfremsætte en række socialiseringsforslag. Her tænker jeg for eksempel på loven om styring af elforsyningen, en ny lovgivning om HTs skandaler i det fredelige provinsen, mere statskontrol med banker og sparekasser, en videreførelse af EFG-uddannelsen i stedet for en styrkelse af mesterlæren osv., osv. Jeg vil allerede nu opfordre venstre til at udvise agtpågivenhed over for denne lovgivning, således at de kommende måneder ikke skal påføre erhvervslivet og befolkningen nye byrder og restriktioner.

Statsministeren kom også ind på det energipolitiske og lovede, at folketinget i denne samling får lejlighed til at tage stilling til

[Glensgård.]

kernekraftproblematikken. Har statsministeren i dette spørgsmål sin gruppe bag sig? Vil der ikke blive forsøgt fra socialdemokratisk side at udskyde denne stillingtagen endnu en gang? Såfremt det lykkes at tage en sådan beslutning, er jeg sikker på, at vi også kan blive enige om en egentlig energipolitik.

Som jeg nævnte i min indledning, mener fremskridtspartiet, at statsministerens åbningstale var en fortvivlet omgang udvandet og ligegyldig snak. Dette ses tydeligt i den del, som burde omhandle den økonomiske politik, men som desværre ikke så meget som antyder hvorledes vore økonomiske problemer skal løses. Langt hellere havde fremskridtspartiet set, at ministeren indbød til en sparerunde. Vi finder det helt uacceptabelt, at landet skal drives ud fra princippet, at de penge, vi ikke har, eller de penge, vi bruger for meget, dem låner vi os bare til. Det kan ikke nytte noget, at vi til stadighed lader pengemaskinen arbejde i treholdsskift. Og det kan ikke nytte noget, at regeringen vil gældsætte ikke blot vore børn — for det er sket — men også vore børnebørn og deres børn igen.

Den gæld, skiftende regeringer har oparbejdet, skal jo betales tilbage på et senere tidspunkt, for vi kan vel ikke håbe, at vore længivere er lige så eftergivende, som når Danmark eftergiver sine udlandslån.

Statsministerens og de socialdemokratiske patentløsninger er hverken konstruktive eller særlig visionære, men udelukkende af den gammelkendte art med at nedsætte hurtigtarbejdende udvalg, arbejdsgrupper og kommissioner, der skal finde på gode ideer — gode ideer om skatteforhold, om ØD og alt muligt andet, ja, selv en børnekommission vil regeringen nedsætte. I forvejen har vi jo et hav af kommissioner, men i sådan nogle skal der jo sidde nogen. Kom så ikke og sig, at regeringen ikke vil gøre noget ved problemerne. Jo, regeringen vil gøre det ved problemerne, at den vil begrave dem i en masse kommissionsarbejde. Mon de bliver løst af det? Nej.

Sidst da fremskridtspartiet fremlagde en plan i folketinget — det var i september — blev der ikke tid til realitetsdrøftelser, eller også ønskede forligspartierne ikke denne drøftelse. Det afskrækker ikke fremskridts-

partiet. Vi vil fortsætte den kamp, vi har startet mod de svulmende offentlige budgetter, og vi vil genskabe beskæftigelsen ved at gribe om nældens rod, indkomstskattesystemet.

Jeg håber med disse ord at have gjort regeringen opmærksom på, at fremskridtspartiet ønsker samarbejde, blot ikke om en ødsel politik som den, regeringen lægger op til.

Skulle jeg have et fromt ønske i anledning af statsminister Anker Jørgensens tale, skulle det være, at jeg ikke gerne ser, den regering ser mange månedsskift. Når statsminister Anker Jørgensens gerninger skal betales, bliver det formidable beløb, som bliver pålagt hver enkelt skatteyder. Statsministeren nævner selv to cifrede milliardtal i forbindelse med underskuddet på statsbudgettet, altså en helt klart ny linje i den økonomiske politik. Mon ikke socialdemokratiet husker, hvilket ramaskrig der lød fra partiet, da den forhenværende venstre regering talte om et underskud på 1-1½ mia kr.? Men værre endnu: også i denne forbindelse vil Danmarks statsminister vente på vidunderet fra den store verden: konjunktur-opgangen.

Forliget er en helt klar antydning af, at vi skal vente nye statsobligationer. Det kan selvfølgelig glæde visse i denne sal, måske særlig de konservative socialdemokrater.

Den socialdemokratiske regering bør få en hurtig afgang fra den politiske arena. Det nemmeste ville selvfølgelig være, at den indgav en afskedsbegøring. Jeg skal love for, at fremskridtspartiet er indstillet på afskedigelse — selvfølgelig uden pension.

Hilmar Baunsgaard (RV):

Jeg bemærkede, at den foregående taler hr. Glensgård karakteriserede statsministerens tale som den mest intetsigende, der endnu havde været holdt. Det kan jeg selvfølgelig ikke afvise, men det vil måske overraske hr. Glensgård, hvis jeg oplyser ham om, at det er en karakteristik, der i de 18 år, jeg har siddet i folketinget, utallige gange er blevet anvendt om den lige afholdte åbningstale. Der var altså ikke noget nyt, end-sige originalt eller særlig fremskridtsvenligt i den bemærkning.

Derimod giver det mig — det skal jeg ikke skjule — anledning til en lille smule

[Hilmar Baunsgaard]

eftertanke, at jeg kan byde hr. Glensgård velkommen som politisk ordfører. Det synes at tyde på, at jo mere provokerende man er, og jo mere man er indstillet på at tilside-sætte de ordensregler, der nødvendigvis må være i et demokrati, jo større er chancerne i fremskridtspartiet. Det ønsker jeg partiet til lykke med og dermed hr. Glensgård velkommen i ordførernes rækker.

Jeg vil gerne sige som min bedømmelse, at statsministeren holdt en klog tale. Når jeg siger det, så er det ikke, fordi jeg vil give en karakteristik af statsministerens tale først og fremmest, men så skyldes det, at når vi kun har 15 minutters taletid og der dels er ting, man gerne selv vil have fremhævet, dels er enkeltheder, man ikke er ganske enig med statsministeren i, så kommer det let til at lyde som ren kritik. Jeg vil derfor gerne sige, at jeg synes, det var en klog tale; det var den tale, der skulle holdes i situationen. Jeg er — og det radikale venstre er — både i det indenrigspolitiske og i det udenrigspolitiske afsnit enig med statsministeren i de generelle betragtninger.

Men når der kun er 15 minutter, så skal man ikke bruge sin tid på at gentage alt det, man er enig med statsministeren i. Jeg følger statsministeren i hans disponering af talen og vil gerne tage det udenrigspolitiske område først, sådan som også statsministeren gjorde det. Lad mig da sige, at vi er i det radikale venstre enige i, at efter folkeafstemningsresultatet i England har Danmark nu et solidt grundlag for aktivt at tage del i EF-samarbejdet; men det kan jo ikke skjules, at der i statsministerens tale var noget helt aktuelt EF vedrørende, som ikke blev omtalt. Der er to ting, jeg her vil fremhæve.

Vi har fået bebudet, at der skulle være folk i denne sal, der vil tage initiativet til, at folketinget i denne samling skal tage stilling til spørgsmålet om direkte valg til Europa-Parlamentet. Det havde været rimeligt, om statsministeren havde meddelt folketinget regeringens opfattelse, som jeg går ud fra fortsat er den, at tiden ikke er moden til de direkte valg. Jeg forstår ikke, hvordan man fra konservativ side kan have den opfattelse, at det skulle være muligt, medmindre man da vil erkende nu, at man uden videre — og det vil sige uden videre omtanke — skal opgive det, vi har kaldt det nationale

parlaments indflydelse på EF-politikken. Ellers mangler man i hvert fald at oplyse os om, hvad det egentlig er, man forestiller sig med et direkte valg til EF-Parlamentet.

Den anden ting, jeg mangler i statsministerens tale, var nogle bemærkninger — lidt mere direkte, end det var tilfældet i talen — om de tyske ønsker om begrænsninger i den fælles landbrugspolitik. Jeg synes, det ville være mere naturligt, om Tyskland, ganske anderledes end det hidtil har gjort, aktivt gik ind i bestræbelserne for at afvikle de mange — og man må vist godt sige ulovlige — nationale støtteordninger, der findes i de enkelte EF-lande. Man må ikke glemme, at en bevarelse af de nationale støtteordninger og en samtidig begrænsning af den fælles landbrugspolitik i virkeligheden er to skridt væk fra det EF-samarbejde, vi sagde ja til. En begrænsning af den fælles landbrugspolitik er et skridt væk fra det EF, vi sagde ja til, og en opretholdelse samtidig af de nationale støtteordninger er et andet skridt væk. Det er væsentligt at få den slags ting diskuteret. Jeg går ud fra, at regeringen er enig med mig i disse betragtninger, og at man derfor også på sædvanlig venskabelig, men let forståelig måde vil lade tyskerne forstå, at de faktisk på begge områder har valgt at gå i forkert retning.

Vi i det radikale venstre er enige med regeringen i, at NATO stadig udgør fundamentet i Danmarks sikkerhedspolitik; men også her manglede vi nogle aktuelle betragtninger fra regeringen. Det er ikke nok bare sådan for god ordens skyld lige at få slået fast: nå ja, vi er jo medlemmer af NATO, og det skal ingen være i tvivl om at vi vil vedblive at være. Der mangler noget, for at vi kan fortælle den danske befolkning, hvad det er, vi vil, også når vi er dér. Lad mig nævne to ting, som virkelig har foruroliget mig, og som virkelig må forurolige, når man er af den opfattelse, at der i øjeblikket ikke gives Danmark sikkerhedspolitiske alternativer til NATO-medlemskabet.

Det er for det første de fortvivlede forhold mellem Tyrkiet og Grækenland i Cypernsørgsmålet. Der manglede virkelig et NATO-initiativ. Da Grækenland efter 7 forbandede år kom frem til et demokrati, som stod med alle de startvanskeligheder, ethvert demokrati vil stå med efter en diktaturperiode, da svigtede NATO demokratiet i

[Rilmar Baunsgaard]

Grækenland ved ikke at bruge den NATO-pressionsmulighed, man havde over for et Tyrki, der misbrugte situationen over for det nystartede demokrati. Det er ikke fair over for det græske demokrati at lade det demokrati lide under de fejltagelser, som det græske diktatur begik over for Tyrkiet og over for Cypern. Her manglede noget fra NATOs side.

Lad mig for det andet tage det sidste og det mest aktuelle. Statsministeren og hans svenske kollega har jo begge brugt meget stærke ord om den spanske statschef, Franco. Jeg vil gerne sige, at jeg har ikke én linje, ikke én mening, at trække fra i det, der er sagt, men spørgsmålet er: hvad skaber man for en situation ved at bruge så stærke kraftudtryk, som der her er tale om at de to statsministre har brugt, når vi samtidig sidder som medlemmer af NATO uden i NATO at lade vores kritiske røst høre over for det USA, som er den ledende i NATO-samarbejdet, og som i samme øjeblik, hvor vi må bruge disse kraftudtryk, indgår en ny venskabsaftale og yder en ny enorm militærstøtte til det spanske diktatur? Ja men er det da ikke det, vi skal diskutere? Er det ikke det, der er meningen med en demokratisk samarbejdsorganisation? Jeg synes det, og det er altså det, jeg savnede i det udenrigspolitiske afsnit i statsministerens tale.

Derpå vil jeg gerne vende mig til det indenrigspolitiske og igen understrege, at jeg synes, det var en rigtig tale, det var en klog tale. Jeg synes også, der er grund til at understrege, at det radikale venstre i de generelle betragtninger og de generelle konklusioner, som de kom til udtryk i den åbnings-tale, vi i dag diskuterer, er enig med regeringen og statsministeren.

Men — der er altså et men igen — jeg er oprigtig talt meget ked af, at statsministeren er blevet taberen i sin kamp med Thomas Nielsen om ØD. Jeg er meget ked af det. Statsministeren kom — det ved alle at jeg mener, for det gav jeg udtryk for — med et fornuftigt, ja, det fornuftigste initiativ, socialdemokratiet endnu har foretaget i ØD-spørgsmålet, da man sagde, at nu ville man nedsætte den kommission, man burde have startet med. Nu får vi at vide, at den i sommerens løb — ja, det er faktisk sket i september måned, i de sidste 2 uger af sep-

tember — er svundet ind til at blive en arbejdsgruppe. Vi ved godt, det er udtryk for, at Thomas Nielsen har vundet, og vi ved godt, hvor svært det er for en socialdemokratisk statsminister at være i strid med LOs formand. Det var bare synd for det saglige, at det var Thomas Nielsen, der vandt.

Det var især synd, fordi den omstændighed, at Thomas Nielsen vandt det slag, samtidig betød, at statsministeren tabte perspektivet i ØD. Det er og bliver forkert, at dette skal gøres til en sag, der eventuelt skal kunne presses igennem i forbindelse med næste overenskomst, for det mindsker jo værdien af det. Man står her med et af de virkelig nødvendige, store sociale reformskridt, der skal tages. Det tager man ikke ved ensidigt at presse sine synspunkter igennem, når man nu engang er et mindretal både i befolkningen og i parlamentet, og det opnår man ikke ved tilfældigt at knytte det til én bestemt overenskomstforhandling. For det radikale venstre er det stadig sådan, at for os er det, vi foretrækker at kalde udbyttedeling og medejendomsret, andel i kapitaltilvæksten — næsten alt undtagen ØD, fordi det er lykkedes socialdemokratiet at skabe en voldsom animositet mod dette udtryk — et nødvendigt perspektiv i det moderne industrisamfund, og det skal man ikke tabe af hensyn til nogle kortsigtede interesser.

Jeg vil gerne sige til regeringen, at vi i det radikale venstre er parate til at gå i gang med de økonomiske foranstaltninger, statsministeren omtalte, og som jo efter septemberforliget og gennemførelsen af den første del af det i alt væsentligt må siges at blive to store grupper af problemer: besparelser, skattelettelser og omkostningsniveau. Vi er parate til at gå i gang, vel vidende, at det, der her er tale om, det er vanskeligere end det, vi gennemførte i september, men det skal også siges, at det er noget, der skal opnås enighed om de fem partier imellem.

Når jeg siger det, så er det ikke for at gentage det selvfølgelig, at når man har indgået forliget og har gennemført den kortsigtede — og alle vil erkende den politisk nemmeste — del af det, så er vi selvfølgelig forpligtede. Det er også, fordi jeg gerne vil understrege, at det nok er klogt, selv om statsministeren har ret i, at dette ikke er

[Rilmar Baunsgaard.]

absolut presserende til gennemførelse nu, om vi snarest går i gang med at få fastlagt både besparelserne og skattelettelserne. Jeg tror, det er klogt af os, om vi gør det, for jo tidligere vi går i gang, jo større er da udsigten til, at vi kan få overstået, skal jeg sige den afpudsning af uenighederne, som er nødvendig for at nå frem til den enighed, vi er forpligtet til.

Jeg vil godt gøre en enkelt bemærkning mere om et andet afsnit, statsministeren havde med, nemlig om energipolitikken. Dér siger statsministeren, at der vil komme et lovforslag om atomanlæg i denne samling. Ja, det er muligt, at man skal tage stilling i denne samling, men når statsministeren selv i sin tale siger, at regeringen lægger stor vægt på, at der nu tilrettelægges en konstruktiv energipolitik, er jeg ked af, at der ikke i talen er en anvisning på, hvordan man får skabt grundlaget for en konstruktiv energipolitik. Sandheden er jo desværre den, at vi ikke har fået en bred bedømmelse af vores energiforsyningsproblemer, og inden man skred til beslutning, var det nok klogt, om vi havde koncentreret os lidt om at få lavet en samlet energipolitisk plan. Jeg mener, det var dér, man skulle have begyndt, og jeg tror ikke, det er tilrådeligt at hoppe over og straks gå i gang med dette, som om olieforsyningsvanskeligheder automatisk fører til, at vi skal starte atomanlæg.

Jeg ved, at når man siger sådan, opfattes det af mange som et udtryk for, at man er imod. Det er ikke rigtigt. Men det er et udtryk for, at vi simpelt hen aldrig har gjort et forsøg på at få en samlet vurdering af vores energiproblematik, hverken forsyningsproblemerne eller de alternative muligheder, og en sådan samlet energiplan var nok det mest påtrængende.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at statsministeren appellerede, som enhver statsminister har gjort det, og som han skal gøre det, til samarbejdet. Det er nødvendigt. Vi ved godt, at samarbejdet kalder, også når det skal praktiseres på aktuelle vanskeligheder mellem deltagerne indbyrdes og selvfølgelig også mellem dem, der ikke er deltagerne, og deltagerne. Men samarbejde er nødvendigt. Der er intet, der overhovedet blot så meget som lader antyde, at noget enkelt

parti skulle få flertal alene. Så gives der simpelt hen ikke anden mulighed end samarbejde, og jeg tror, der i dette ting bør være enighed om, at sådan ligefrem hastende med nye valgeventyr er det ikke. Derfor har statsministeren ret. Det er samarbejde, der skal til.

Vi tilsiger vores vilje, som vi har gjort det siden valget, til at gøre det fortsat, ikke alene for at skubbe et nyt valg foran os, men også for at gøre demokratiet funktionsdygtigt.

Schlüter (KF):

Det var lige så naturligt, som det var tydeligt, at fundamentet for statsministerens åbningstale var septemberforliget mellem de fem partier. Det er der jo ikke noget at sige til, for dette forlig er en politisk kendsgerning, som på mange måder kommer til at præge arbejdet her i folketinget i den kommende vinter.

Det stærke ved forliget er naturligvis, at der står 122 mandater bag denne politik. Det rummer en mulighed for, at vi går en tid i møde med et mere stabilt politisk klima, end vi længe har haft, og det vil jeg gerne anerkende; det skal jeg ikke vende mig imod. Det er i sig selv en gavnlig ting, hvis vi kan etablere mere stabile politiske tilstande.

Det svage ved forliget mener vi til gengæld er dets indhold, og det er jo dog alligevel det vigtigste. Vi mener, at forliget hverken er i stand til helt eller halvt at løse landets tunge problemer.

Det konservative folkeparti er ikke deltager i forliget, men jeg vil gerne sige i dag, at vi betragter os ikke som politisk arbejdsløse af den grund. Vi er ikke bundet, vi er ikke med, men vi vil desuagtet arbejde med på problemernes løsning. Det krav kan man stille til ethvert parti her i salen: er man ikke tilfreds med den løsning, forliget anviser, må man selv anvisе en anden mulig løsning, og det vil vi gøre.

Der er en række enkeltheder i forliget, vi synes om, og vi vil støtte arbejdet med at få dem igennem. En ting vil jeg gerne sige: ingen kommer uden om, at forligets samlede indhold naturligvis vil have en vis gavnlig indflydelse på beskæftigelsen. Det ville ikke tjene noget formål at lade, som om forliget

[Schlüter.]

var uden indflydelse på situationen på arbejdsmarkedet, for naturligvis har det en gavnlig indflydelse.

Vi mener, at den afgørende anke mod forliget imidlertid er, at det ganske savner langsigtede virkninger. Jeg vil også gerne have sagt i dag, at det, der præger Danmarks økonomiske situation, er to ting. For det første en tåbelig indenrigsøkonomisk politik i en årrække — det skal jeg vende tilbage til — og for det andet en international lavkonjunktur. Den er så stærk og så voldsom, at ingen kan lade, som om Danmark kunne være upåvirket. Den internationale lavkonjunktur er en så kraftig kendsgerning, at vi alle må erkende, at Danmark nødvendigvis bliver alvorligt berørt.

Det, vi kan gøre, er at koncentrere vore kræfter om en forberedelse til at kunne tage imod de gode tider, når de igen vender tilbage, således at de gode tider kommer til Danmark så hurtigt som muligt, og således at vi fuldt ud ligesom udnytter konjunkturomslaget, når det er der.

Dér mener vi i det konservative folkeparti, at forliget spærrer. Danmarks økonomi har jo i årevis været hårdt angrebet af tåbelighed. Fejlen i forliget er, at vi stadig savner den langsigtede løsning, som kan give håb om, at vi tidligt kan vende den danske lavkonjunktur. For man kommer ikke uden om, at en række af de vanskeligheder, som nu rammer os, er selvforskyldte. Lavkonjunktoren rammer os stærkere end de fleste andre lande: når det drejer sig om stagnation og arbejdsløshed, er vi jo tæt på rekorden, og der er indenrigspolitiske grunde til, at vi er ramt hårdere end de fleste.

I det konservative folkeparti mener vi, at det er en afgørende grund til de dårlige tider i Danmark, at skiftende regeringer igennem en årrække har mishandlet dansk erhvervsliv. Vi har haft en stigende omkostningsudvikling, vi har haft stigende skattetryk, og disse to hovedfaktorer har udhulet virksomhedernes mulighed for at konsolidere sig, og derved har vi opnået, at virksomhederne ikke har store reserver at tære på nu under lavkonjunktoren.

Vi har båret os tåbeligt ad i Danmark. Begrebet profit og indtjening, der nu engang må være grundlaget for, at det privatkapitalistiske samfund skal kunne fungere,

er lagt for had også i lovgivningen, og nu kommer regningen. Først har vi i årevis ødelagt virksomhedernes muligheder for at tjene penge, og nu kommer konsekvensen i form af for stor og for langvarig arbejdsløshed, fordi erhvervslivet ikke kan tjene det overskud, der skal til for at skabe de trygge arbejdspladser. Vi har savet den gren over, som vi ellers selv sad ganske nydeligt på i Danmark.

Forliget ændrer ikke afgørende ved dette, forliget er først og fremmest opium til patienten og ikke et forsøg på egentlig helbredelse.

Vi mener, at en lang række gennemførte og også påtænkte forslag hviler som en byrde på en ekspansiv erhvervsudvikling, og derfor bør de væk. Det drejer sig stadig om planerne om ØD, og det drejer sig også om tanker om at fjerne retten til at fratække renter. Eller tag prislovgivningen: avancestoploven er i alt fald i dag overflødig og direkte skadelig, så lad os dog ophæve den. Enhver kan se, at der ikke er indtjening nok i erhvervslivet til de nødvendige investeringer, så lad os dog sikre et nyt nettoavancebegreb, som giver virksomhederne mulighed for at få indtjening nok til de investeringer, vor fremtid på lang sigt aldeles afhænger af. Det kan ikke fortsætte med de lave investeringer, vi nu oplever i erhvervslivet. Det rammer både øjeblikkeligt i form af lavere beskæftigelse og på lang sigt i form af for lille produktion.

Man kunne gøre meget mere for at skabe et positivt erhvervsklima i Danmark. Vi kunne lempe selskabsskatten, vi kan løse dobbeltbeskatningsspørgsmålet for aktier, vi kan mildne kapitalvindingsskatten, og vi kunne f. eks. genindføre afskrivning på varer, der er indkøbt på bindende kontrakt. Mange virksomheder kan man hjælpe ved, at fortjeneste og tab ved optagelse af valutalan kan medtages i den skattepligtige indkomst, og ved, at de kan oprette en forsikringsordning for sådanne tab.

Det konservative folkeparti har i september og tidligere fremsat og vil fortsætte med at fremsætte striber af forslag af samme art, hvor sigtet er det samme, nemlig at skabe grundlag for, at virksomhederne får tillid og tro på fremtiden, fordi Danmark gøres til et land med et erhvervsvenligt klima. Der er ingen andre end erhvervslivet selv til at løse

[Schlüter.]

landets problemer. Det er den grundholdning, vi møder til arbejdet med.

Kunne vi så endelig lægge den kurs, at vi gennem de nærmeste år tilrettelægger det sådan, at forøgelse af reallønnen først og fremmest skal ske gennem skattelettelser i stedet for gennem øgede papirlønninger, så er vi på rette vej. For lønmodtagerne er det bedre, at skatten falder, end at lønningsposen bliver tykkere. For virksomhederne vil det være altafgørende, at omkostningsniveauet lettes. Vi må sørge for — for det er det, det gælder om — at danske arbejdspladser fremstiller varer, der i pris er lige så billige som udlandets. Det er den eneste sikre vej til høj beskæftigelse, trykthed i jobbet og ny velstand.

Hvis vi var blevet deltagere i et forlig i september, havde vi fået, for det var vor betingelse, en lettelse af det direkte skatte-tryk den 1. januar. Det ønskede vi at sikre; vi mente, det var det bedste middel, fordi det både var kortsigtet og langsigtet. Vi mente, det var vejen til at skabe optimisme, til at imødegå omkostningsstigninger, fordi alle forsøg på lønglidning og lønpres ville have ringere muligheder, når alle ansatte kunne mærke, at der var mere netto tilbage i lønningsposen. Alle ved jo, at det slet ikke var så langt fra at være lykkedes.

I stedet fik vi nye meningsløse og kortsigtede kontanttilskud fra statskassen til erhvervslivet, ikke mindst på byggeriets område. Alt i alt drejer det sig vel om ca. 1½ mia kr. i kontante tilskud til byggeriet. Det vil, sagde vi — og det vil jeg gentage i dag — nok give os en urolig byggerytme. Jeg forstår, at netop nu melder ængstelsen sig hos regeringen, få uger efter septemberforliget. Jeg tror, den ængstelse er på sin plads: alt taler for, at vi går en tid i møde, hvor vi kommer til at opleve en ny overophedning i byggesektoren, og så ved jo alle, hvordan det nok vil gå: det vil få sin smittende virkning på resten af erhvervslivet. Langt, langt bedre ville det have været fremfor disse tilskudsordninger at tilvejebringe forudsætningerne for et almindeligt rentefald. Intet ville gavne byggeriet mere, intet ville mere give os en rolig byggerytme end et varigt rentefald. Også for det øvrige erhvervsliv er det det vigtigste af alt at sikre, at vi i Danmark får et indenrigsk renteniveau, som lig-

ger på linje med det, der kendes i den øvrige industriverden.

Så vil jeg gerne sige til sidst, at jeg tror, det er vigtigt, vi her i folketinget bidrager til at standse talen om nulvækst. Nulvæksten er ikke et mål; vi ser den som en risiko. Kaster man blikket på verden og Danmark i dag, er det ikke for megen, men for ringe vækst, der er årsagen til vore vanskeligheder. Vi har nu længe nok haft mangel på vækst og i stedet fået arbejdsløshed.

Når så talen er om de mange tusinde nye arbejdspladser, som skal skaffes i de nærmeste år, mener vi også, at vækst på ny er nøgleordet. Hvis der skal skaffes 250.000 nye stillinger til danske medborgere i årene frem til 1980, er løsningen ikke at oprette et hundredtusindtal nye offentlige stillinger, for det kan skatteborgerne ikke betale, det ville medføre en nedgang i vor levestandard. Svaret er vækst. Derfor er det så vigtigt, at vi planlægger, giver mulighed for øget indtjening og kapitaldannelse i virksomhederne. Vi ønsker ikke, at en stadig stigende brøkdel af befolkningen skal slutte som offentligt ansatte.

Det konservative folkeparti er klar til at tage fat på arbejdet, nu hvor folketingetsåret er begyndt. Vi er ikke med i forliget, men vi forbeholder os vor ret til at supplere det med andre og mere langtrækkende foranstaltninger. Jeg tror, vi allerede nu er så langt fra septemberforliget, at mange, også blandt forligsdeltagerne, erkender, at forligets politik er ganske utilstrækkelig til at skabe den optimisme, som er forudsætningen for ny fremgang i vort land.

Gert Petersen (SF):

Der skal ikke lyde utak fra socialistisk folkepartis side til statsministeren, fordi han har sagt nogle stærke ord om det spanske fascistiske regime. Det ville have været anderledes opsigtsvækkende, hvis statsministeren havde forholdt sig tavs. Det ville have været at svigte det demokrati, som vi ellers — også fra hr. Glensgårds side — fra tid til anden holder så mange udmærkede taler om herhjemme.

Men når det er sagt så må jeg dog sige, uden at jeg i øvrigt skal bruge megen tid her på udenrigspolitik, for det får vi jo lejlighed til at drøfte senere — der er jo så mange indenrigspolitiske problemer, der er grund-

[Gert Petersen.]

til at gå ind på — at jeg undrer mig noget over den erklæring, som EF-ministrene kom med for nylig, hvor de protesterede både mod den spanske regerings holdning og mod, hvad de kaldte terroristerne. Det minder mig helt og aldeles om dengang, under besættelsen, da modstandskæmpere i Danmark også blev kaldt terrorister. Man må forstå, at når alle andre veje er lukkede, når der ikke er andre muligheder, så er der ikke andet for end en væbnet kamp som den, der føres i Spanien fra spanske frihedskæmpers side. Jeg synes også, man bør bemærke, at denne væbnede kamp udelukkende er rettet mod Francos SA-korps, civilgarden, og mod det politiske politi i Spanien og ikke mod civilbefolkningen. Det er den ene ting.

Den anden ting er, at jeg er helt enig med det, hr. Hilmar Baunsgaard sagde om forholdet til USA. Det er ikke tilstrækkeligt, det kan, selv om det måske ikke er hensigten, blive opfattet som hyklerisk, hvis man nøjes med at give udtryk for vrede over Franco, men ser helt bort fra, at Franco ikke ville kunne holde sig ved magten, hvis ikke det USA, som Danmark er i alliance med, støttede ham i den grad, man gør. Derfor bør protestens adresse også være Washington. Så meget om det.

Så vil jeg sige om selve åbningstalen, at selv om jeg da så sandelig også har hørt åbningstaler, der har været lige så intetsigende eller mere intetsigende, synes jeg nok, at der ligesom er nogle stærke hæmningsindbygget i åbningstalen. Jeg lyttede nøje, og bortset fra nogle få undtagelser her og dér i talen tror jeg såmænd, at hr. Poul Hartling kunne have holdt nogenlunde den samme tale. Det var en programerklæring, der er udarbejdet i skyggen af septemberforliget, og jeg mærkede mig, at selv ØD, som kan have mange svagheder, men som dog var et interessant udspil fra socialdemokratiets side, turde statsministeren kun omtale i gedulgt form og i forbindelse med nedsættelse af en arbejdsgruppe. I det hele taget er det jo ganske imponerende, hvor mange kommissioner, udvalg og arbejdsgrupper man nu vil nedsætte fra regeringens side. Det kan jo også være meget praktisk, for når vi andre rejser de pågældende problemer, kan man skyde sådanne udvalg og kommissioner frem foran sig og sige: der

siddet jo en kommission og behandler dem, så det kan vi ikke tage op eller tage stilling til på nuværende tidspunkt.

Jeg mener, at talen er et nyt vidnesbyrd om, at der er betalt en høj pris for forliget med venstre. Jeg spørger mig selv, om alle regeringens medlemmer mon føler, at denne pris er høj. Det kunne jo godt være, at der var nogle af dem, der helt reelt var enige med hr. Poul Hartling om, at krisen først og fremmest skal overvindes ved en indsats med lønomkostningerne og igennem besparelser.

På baggrund af det forlig kunne man nok spørge, om socialistisk folkeparti fortrød, at vi bidrog til at bringe denne regering til magten — den ville som bekendt ikke være kommet til magten, hvis ikke vi havde bidraget dertil. Men det gør vi ikke, for trods alt indgik der i septemberforliget også udspil fra regeringens side, der kan sikre en 20.000-40.000 arbejdspladser, som det ville være kynisk at svigte. Det ville også være at svigte vore egne forpligtelser over for arbejderbefolkningen, om vi bare havde fejlet det til side. Jeg er overbevist om, at vi ikke ville have fået sådanne udspil fra en borgerlig regering.

Men når det er sagt, må jeg spørge: hvad så med de 100.000 eller endnu flere, som stadig vil være arbejdsløse også efter dette forlig? Hvordan vil regeringen komme dem til hjælp, ikke mindst i den nuværende situation, hvor den har ladet sig baste og binde så langt af de borgerlige? Jeg synes, åbningstalen vidnede om, at regeringen er ude af stand til at fremkomme med udspil, der virkelig er i overensstemmelse med arbejderbevægelsens og fagbevægelsens interesser og krav. På den baggrund vil jeg ikke skjule, at vi fra socialistisk folkepartis side ønsker det for en central opgave for os at gøre, hvad vi kan for at hugge forligsbåndene over og befri regeringen for den borgerlige omfavnelser.

Man kunne måske mene, at jeg tog munden noget for fuld, når jeg konstaterede, at den socialdemokratiske mindretalsregering i det oplæg, der er kommet, ikke fremkommer med arbejder- og fagbevægelsens program.

Men det gjorde jeg ikke, for jeg står her med det langsigtede beskæftigelsesprogram, som specialarbejderforbundet, som statsmi-

[Gert Petersen.]

nisteren jo har et særligt kendskab til, forelagde på sin konference i september, hvor man drøftede disse problemer, og jeg kunne godt have lyst til at citere et enkelt uddrag fra dette langsigtede program:

„Som et centralt led i den langsigtede økonomiske politik er det, at der fås en betydelig bedre styring af kapitalanvendelsen her i landet. Formålet hermed må være at få en bedre samfundsmæssig anvendelse af vor knappe kapital. Det må sikres, at kapitalen i højere grad placeres aktivt i erhvervslivet. Der er ingen tvivl om, at der i en del tidligere perioder er anbragt uforholdsmæssigt store andele af kapitalen passivt, hvorved denne i en vis udstrækning ikke er kommet erhvervslivet til gode. Baggrunden herfor har givetvis været udsigten til arbejdsfrie, men samfundsskabte kapitalgevinster først og fremmest på fast ejendom, obligationer, private pantebrevne m. m. Der må derfor gennemføres en effektiv inddragelse af de arbejdsfrie og samfundsskabte kapitalgevinster til det offentlige. I denne forbindelse vil det være nødvendigt at gennemføre en effektiv skattemæssig ligning af udbytter, specielt på private pantebrevne. Videre kan nævnes, at der bør ske en ændring af det offentlige jordpolitik, således at staten og kommunerne i meget større udstrækning får mulighed for at foretage nødvendige jordopkøb, i første omgang af arealer til rekreative og bolig-mæssige formål. Herved kan undgås jordspekulation og dermed privat kapitalanbringelse i spekulationsøjemed. Dette forudsætter, at jord i offentligt eje udlejes på jordrentevilkår.“

Det, som Specialarbejderforbundet her siger, er nøjagtigt, hvad socialistisk folkeparti gennem en hel årrække har sagt, så jeg må sige, at vort parti føler sig udmærket i overensstemmelse med det største danske fagforbund.

Jeg ved ikke, om det så er grunden til, at regeringen spiller ud med noget helt andet, men det tror jeg ikke, jeg tror, det er hensynet til Hartling, der bremser, og så må vi andre — det er resultatet — der ikke har bundet os til hr. Hartling og til venstre, i den kommende tid spille ud med de tanker, som Specialarbejderforbundet fremsætter.

Derved kommer vi i den ejendommelige situation — i hvert fald må det set fra Speci-

alarbejderforbundets side være en ejendommelig situation — at vi, der spiller ud med disse forslag, kommer til at spille imod regeringen, der nu ledes af den tidligere formand for Specialarbejderforbundet, fordi regeringen har bundet sig til kun to veje til en langsigtet politik, nemlig dels nogle halvkvædede trusler om overenskomstindgreb — og de kan tolkes på mange måder, regeringen kan sige, at sådan skal det ikke forstås, men andre forligspartnere kan så sandelig også sige, at sådan er det forstået — dels aftaler om sparerunder.

Jeg synes, det er en kedelig situation, regeringen har bragt sig selv i, og vi vil altså meget gerne befri den for den situation, gøre, hvad vi kan for at få det forlig gjort til nul og nix.

I forbindelse med besparelser og sparediskussioner vil jeg spørge, hvordan man vil forene kampen mod arbejdsløshedens værste afsnit, nemlig ungdomsarbejdsløshed, med de omsiggribende adgangsbegrænsninger på uddannelsesområdet og med pædagogafskedigelserne, som efter ministeriets mening vil løbe op til 3.600 — og måske bliver det endnu flere — her til foråret. Hvor alvorligt mener man det, når man taler om at bekæmpe ungdomsarbejdsløshed, og så samtidig lader spareraseriet få sådanne udslag, for resten uden at spare ret meget eller næsten ikke noget?

Vi imødeser i øvrigt med stor interesse og spænding de konkrete forhandlinger mellem sparepartierne. Vil man gå videre ad adgangsbegrænsningens og pædagognedskæringernes vej på andre områder, eller har man allerede indgået en aftale om, hvordan de 4,5 mia kr. skal spares i de næste 3 år? Og hvad med lovreserven? Skal lovreserven være, om jeg så må sige regeringens taktiske reserve i slagsmålet med venstre om spareplanerne, eller er lovreserven i sig selv med inde i spareplanerne?

Spareplanerne blev vel aktuelle, fordi der absolut skulle stilles skattelettelser i udsigt. Det kræver hr. Glistrup, og når hr. Glistrup kræver det i stærk form, så kræver hr. Poul Hartling det i lidt svækket form, og så er det altså smittet videre af på regeringen.

Synes regeringen ikke, at det er et noget vidtgående løfte, den her er kommet med? Er regeringen sikker på, at dette løfte i denne form er foreneligt med en politik til

[Gert Petersen.]

fremme af beskæftigelsen? Men måske skal dette ses i sammenhæng med den, synes jeg nok, noget enestående optimisme med hensyn til de internationale konjunkturer, som statsministeren lagde for dagen. Vi kender jo fra Dickens historien om mr. Micawber, som altid trøstede sig med, at noget vil vise sig; jeg kunne forstå på statsministeren, han også håber, at noget vil vise sig på den internationale horisont. Vi får se, håbet beskæmmer som bekendt ingen, men det er på den anden side også et spørgsmål, om det er noget at indrette en politik efter.

Jeg lagde i øvrigt mærke til, at den socialdemokratiske ordfører var betydelig mere pessimistisk i sin bedømmelse af de internationale konjunkturer; jeg er spændt på, om man kan komme til enighed mellem statsminister og ordfører i det spørgsmål.

Den anden vej, som regeringen ifølge forliget skal betråde, når det drejer sig om den langsigtede politik, hedder dæmpning af lønomkostningerne, og det må nødvendigvis betyde disciplinering af lønarbejderne. Nu skal jeg nok lade situationen i 1977 ligge, vi har en helt konkret situation, og jeg vil godt spørge, hvordan man vil disciplinere lønarbejderne, så længe lønarbejderne er vidne til, at andre grupper i samfundet beriger sig som aldrig før.

Jeg vil også gerne på baggrund af de aktuelle konflikter, der er, spørge, hvad man vil gøre ved den måde, hvorpå borgerlige politikere nu gør sig de største anstrengelser for at skaffe uorganiseret arbejdskraft frit lejede til arbejdspladserne — det er jo det, det drejer sig om både ovre i Jylland og senest i København. Her må vi have at vide: på hvis side står regeringen? Står man på den solidariske fagbevægelses side, eller står man på de uorganiseredes side? Står man på deres side, som gennem egen indsats har skabt basis for de overenskomstafslutninger, som er indgået, eller står man på deres side, som uden selv at yde en indsats benytter de resultater, som de organiserede er kommet frem til? Jeg tror, det bliver et stort diskussionsspørgsmål og konfliktspørgsmål i de kommende år i Danmark under den nuværende krise, og derfor vil det være interessant at vide, på hvilken side regeringen, på hvilken side socialdemokra-

tiet står. For at sige det konkret: på Bogbinderforbundets side eller på de herrer Hartlings og Glistrups side, for det er helt åbenbart, at her deler vandene sig.

Desværre må man konstatere, at de veje, som forliget anviser, ikke væsentligt, når det drejer sig om det langsigtede, gavner arbejderklassen i Danmark og slet ikke løser de store kriseproblemer. Jeg minder endnu en gang om Specialarbejderforbundets program. Det synes jeg man burde interessere sig mere for.

Fra SF's side mener vi det samme, om end vi plejer at udtrykke vore krav til en langsigtet politik med lidt andre ord. Vi vil have reformer vedrørende skattepolitik, boligpolitik, jordpolitik, og så vil vi have en politik for økonomisk styring med virksomhedsdemokrati. Hvis der ikke indledes en sådan politik, så lader man i virkeligheden stå til, så affinder man sig med den igangværende industrielle omstrukturering, hvor kapitalen søger statsgaranti for sine profitter og vil sikre sine gevinster ved skærpet rationalisering og automatisering, og det vil af sig selv medføre en permanent og varig arbejdsløshed gennem det næste tiår på i hvert fald 6-7 pct.

Alternativet ligger efter socialistisk folkepartis opfattelse i erkendelse af, at de gammeldags liberalistiske løsninger er opbrugt. At erkendelsen spirer, fremgår jo af, at man vil føre en såkaldt indkomstpolitik, men det er bare en anden måde at løse det samme problem på, for man rører ikke ved selve grundstrukturen: profittilegnelsen. Derfor vil man nu styre almindeligelønninger — det er jo ikke særlig liberalistisk — mens investeringer og profitter skal kunne folde sig frit ud på gammeldags liberalistisk manér. Heller ikke den vej er farbar. Den sikrer ikke beskæftigelsen, men den skaber enorme indre spændinger i samfundet.

Derfor burde man lytte til de socialistiske kræfter, til fagbevægelsen, til Specialarbejderforbundet, som jeg har henvist til, og jeg beklager meget, at regeringen har bragt sig i en situation, så den for tiden er afskåret fra at høre efter, hvad man siger fra den side. Vi for vort vedkommende vil anse det for en væsentlig opgave i den kommende folketingssamling at føre arbejderbevægelsens og fagbevægelsens alternativ frem.

Jens Møller (KrF):

Ved denne samlings åbning er det godt at kunne konstatere, at verden omkring os i de store forhold stadig står i afspændingens tegn. Men desværre må man jo sige, at det ser anderledes ud, når vi ser på de lidt mindre forhold ude omkring.

Et aktuelt eksempel herpå er henrettelserne for nylig i Spanien, men dér må vi dog sige, at hvor forfærdelige de end må forekomme os, er de jo desværre kun et eksempel på ting, der også sker i mange andre lande. Også i mange gamle lande lever man under diktatur, og det gælder både i vest og i øst. Også i andre lande har man dødsstraf, i nogle tilfælde endda for det, man kalder økonomiske forbrydelser. Og terrorhandlinger med gidseltagning hører snart til dagens orden ud over verden. Vi må altså gøre os klart, at vi lever i en verden, der i vid udstrækning er præget af ufrihed, overgreb, vold og mord, en verden, hvor den stærke ofte får ret, enten han så har ret eller ej.

Den organisation, som man vel først skulle henfly til i en sådan situation, FN, er delvis lammet ved, at en del lande har prøvet at bruge den til politisering, prøvet at bruge den til opnåelse af egne formål; vi kan f. eks. tænke på forsøget for nylig på at få Israel ekskluderet af FN. I en sådan situation må vi sætte vor lid til vort medlemskab af NATO. Det er vel ikke problemløst, men som situationen er, er det nødvendigt og vores bedste støtte.

I vor bedømmelse — og ofte fordømmelse — af andre lande må vi ikke glemme, at alt heller ikke er, som det bør være her hos os i Danmark. Også her kan der nævnes eksempler på undertrykkelse af den personlige frihed. Også her kan der nævnes eksempler på grov tilsidesættelse af andre menneskers mest grundlæggende følelser. Også her kan vi finde eksempler på foragt for menneskeliv, f. eks. når vi tillader, at ca. 30.000 fostre om året bliver frataget deres ret til livet, det menneskeliv, som hvert af dem ellers ville have kunnet leve. Vi protesterer, når menneskerettighederne trædes under fode ude i verden — og det gør vi ret i — men vi må ikke glemme samtidig og med mindst lige så stor energi at fejte for vor egen dør.

Den indrepolitiske situation er jo stadig præget af arbejdsløshed og lavkonjunktur. Men trods det mener jeg, at der er grund til

behersket optimisme, til en optimisme, fordi vi fik fempartiforliget her i september. Dette forlig vil efter alt at dømme kunne føre frem mod bedre tider, men når jeg alligevel siger en behersket optimisme, er det, fordi virkningen af dette forlig jo i høj grad er afhængig af udviklingen ude i verden, om det dér lykkes at få vendt udviklingen fra lavkonjunktur til højkonjunktur, for hvis det ikke lykkes, kan fempartiforliget alene ikke gøre det, så vil det vel kunne dulme smerten, men ikke kurere sygdommen.

Men også på et andet område giver fempartiforliget grund til optimisme, fordi det har vist, at folkestyret kan fungere, og når jeg fremhæver det, er det, fordi jeg er overbevist om, at folkestyret i Danmark i dag er i fare, måske mere i fare, end vi gør os det klart til daglig. Når man ude omkring i aviser og på anden måde, f. eks. i læserbreve, møder denne almindelige foragt for politikerne, hvor politikerne ligesom bliver taget under ét og det siges: sådan er politikerne, sådan gør politikerne, politikerne forstår ingenting osv. osv., ja, så kan man blive forskrækket. En sådan indstilling underminerer folkestyret, og desværre må vi jo indse og indrømme, at denne indstilling opflammes af visse dele af pressen, og at den understøttes af visse medlemmer i dette ting, medlemmer, der har været her så kort endnu, at de mener, de stadig kan tale om de øvrige som politikere og selv holde sig ligesom udenfor. De må gøre sig klart, at de ikke kan blive ved at køre på frihjul. Vi er alle politikere i denne sal.

En anden fare for folkestyret er de lette løsninger, de lette løsninger, som man også fra visse sider i denne sal ofte kører frem med. Derved putter man vælgerne blår i øjnene, bedrager dem, for disse lette løsninger findes ikke; de findes ikke, hvis vi ønsker et menneskeværdigt samfund med plads til os alle, både til de stærke og til de svage.

Der skal ikke herske tvivl om, at kristeligt folkeparti står fast på fempartiforliget og vil stå ved sit ansvar i den forbindelse. Vi er klar over, at der vil kunne opstå problemer, men vi skal gøre vores til, at de bliver løst. Besparelserne skal fastholdes, og de skal findes på nogle områder, hvor det kan lade sig gøre at spare, uden at det går ud over de svage. Skattelettelserne skal fort-

[Jens Møller.]

sættes, og i den forbindelse må jeg sige, at de tanker, der har været fremme om at afskaffe eller nedsætte arbejdsløsheden ved at ansætte flere i den offentlige sektor, er tanker, der må afvises, for vi kan i dette samfund nu engang ikke leve af at klippe hinanden.

I den kommende samling vil kristeligt folkeparti tage en række initiativer, og jeg skal nævne nogle af dem. Vi vil fremkomme med forslag til en aftrapning af skatten på produktionsjord og andre skatter på produktion. Vi vil komme med forslag til organisationsfrihed for derigennem at beskytte den personlige frihed, så der bliver frihed til at organisere sig, men også frihed til at lade være med at organisere sig. Vi vil genfremsætte vores presselovsforslag om beskyttelse af den enkelte borger, den enkelte familie, mod overgreb fra sensationspressens side. Vi vil fremsætte lovforslag om indregistrering af knallerter. Vi mener, at det ved hjælp af nummerplader vil være muligt at begrænse det meget store antal tyverier af knallerter, der finder sted, og at man på den måde også vil kunne hindre en gentagelse af en tragedie som den i Herning, hvor en ung mand blev jaget af politiet og kørte i døden.

Vi vil også genfremsætte vores forslag om obligatorisk rådgivning af kvinder, der søger abort. I den forbindelse skal der ikke herske tvivl om, at kristeligt folkeparti fastholder sit oprindelige forslag om afskaffelse af den frie abort, men selv om stemningen er begyndt at vende blandt de ansvarlige og man er begyndt rundt omkring på hospitaler osv. at kunne se problemerne og vanskelighederne ved den frie abort, mener vi ikke, at tiden endnu er inde til at genfremsætte vort egentlige forslag til afskaffelse af fri abort, men vi vil dog som sagt genfremsætte forslaget om rådgivning ved abort for derved at begrænse de skadelige virkninger ved loven mest muligt.

Vi vil komme med forslag til ændring af adoptionsloven, forslag til begrænsning af misbrug af stærke drikke. Vi arbejder med et forslag til honorering af det arbejde, som de erhvervsdrivende, især de mindre erhvervsdrivende, har med ATP, moms, kilde-skat osv. Vi arbejder også med en ændring af 26 ugers reglen, en regel, som vi mener under normale forhold i og for sig er god

nok, men som i en periode med udbredt og langvarig arbejdsløshed kan komme til at virke helt urimelig i mange tilfælde. På samme måde kommer vi med et forslag til ændring af fastprisordningen, som også kan virke godt under normale forhold, men kan virke helt urimelig, som forholdene er i øjeblikket.

Der har i den sidste tid været en del tale om at begynde forhandlingerne om et nyt forsvarsforlig, der skal afløse det, som udløber om ca. 2 år. Kristeligt folkeparti vil gerne deltage i disse forhandlinger, og hvis vi kan finde frem til et forlig, der er godt nok, vil vi også gerne deltage i et sådant forlig.

I en verden, hvor jungleloven ofte synes at gælde, er et forsvar, der sammen med de øvrige NATO-landes forsvar er stærkt nok til at hindre, at krigen kommer, en nødvendighed, for at vi kan bevare vor frihed og vor ret.

Knud Jespersen (DKP):

Der har jo været sagt mange ord om, hvorvidt statsministerens tale var indholdsrig eller indholdsløs. Jeg skal for mit eget vedkommende konstatere, at den var lang. Det behøver ikke at gøre en tale dårligere, men heller ikke nødvendigvis bedre. Når hr. Hilmar Baunsgaard gav en karakteristik af denne tale, kan jeg ikke lade være at citere direkte, hvad hr. Hilmar Baunsgaard sagde, sådan som jeg noterede det, nemlig at hr. Hilmar Baunsgaard ikke ville bestride, at det var den mest indholdsløse, intetsigende tale, men at den var, som den skulle være i den situation. Det er jo meget interessant, at hr. Hilmar Baunsgaard bedømmer det sådan — jeg sprang lidt over, bliver det nævnt fra statsministerens og finansministerens side, men jeg kan jo ikke citere alt, hvad hr. Hilmar Baunsgaard og statsministeren har sagt, for så har jeg jo ingen mulighed for at få noget af det, vi gerne vil selv, lagt frem.

Jeg er lidt bange for, at denne åbningstale kom til at bekræfte, hvad jeg sagde under septembersamlingen, hvor man lavede forliget, nemlig at dette forlig er kommet til at virke på en sådan måde, at man politisk har pantsat sin selvstændighed. Man burde læse den tale en gang mere, måske ikke aller-mindst i de socialdemokratiske forsamlin-

[Knud Jespersen.]

ger, for virkelig at se, hvor lidt socialdemokratisk politik der var, og hvor meget der var af selve forliget.

Hvis man tager det groft, er der tale om 3 hovedområder i statsministerens erklæring. Det ene er spørgsmålet om underskuddet på statskassen på de ca. 10 mia kr., og det er der ingen grund til at opholde sig så voldsomt meget ved, for det er penge, der ikke går fra nogen, ikke kommer til at virke forstyrrende i den nuværende situation på Danmarks økonomi. Det er en næsten sygelig tanke at klamre sig til, at den side af sagen skal man have løst aldeles omgående.

Derudover var der en fornuftig betragtning — jeg ved ikke, hvor mange gange jeg har hørt det — om, at man skulle bygge 40.000 boliger, og det skulle man nå op til hurtigst muligt. Det har man jo skullet de sidste par år, men før man er nået frem dertil, begynder boligministeren at tale om en overophedning.

Og så var der selve bespareelsesproblemet, hvor hr. Kjeld Olesen sagde, at nu var myterne ophævet om, hvordan man skulle spare; det er muligt, at myterne er forsvundet i socialdemokratiets inderkreds, men indtil nu ved man ikke, hvor de 2½ mia kr. i 1977-78 skal tages fra.

Derimod var der en række håndgribelige ting, idet statsministeren gav løfter om, at man skulle sikre den nødvendige kapitaldannelse, løfter, som var ganske overflødige, og som mildt sagt næsten var en hån i den nuværende situation, hvor man kan konstatere, at Handelsbanken på årsbasis, sådan som det ligger nu, vil have en profit på 148 pct. i det Herrens år 1975, hvor man i kraft af jordværdistigninger i de sidste 2 år har konstateret stigninger på 150 mia kr., og hvor disse stigninger er blevet belånt ganske uproduktivt og bliver lagt til det danske folks almindelige forbrug.

Men det prægede på mange måder statsministerens oplæg, at den ændring, man venter, er noget, man venter på. Før september skulle vi jo vente, at opsvinget kom i 1975; nu siger statsministeren, at det måske kommer i 1976, under alle omstændigheder skal vi vente, og hr. Christophersen siger, at det antagelig først kommer i 1977.

Der var altså 2 hovedlinjer i denne tale: at fællesmarkedet er en lykke og det eneste,

vi kan klamre os til, og derefter må de kloge, rigets kårne kvinder og mænd, sætte sig stilfærdigt ned, afvente en bedring, og når bedringen kommer, må vi rejse os og begynde at tage fat på tingene.

Er det nu virkelig det, man vil forlange respekteret uden for dette hus? Havde det ikke, i en sådan alvorlig situation med 150.000 arbejdsløse, med en voldsom og forfærdelig ungdomsarbejdsløshed, med planer om adgangsbegrænsning, hvor man vil smide børnepædagoger ud og ramme de arbejdendes børn, så de ikke får en fornuftig pasning, ikke været mere rimeligt, at man havde sagt noget om, hvad man ville gøre fra de ansvarlige partier, hvordan man ville få folk i arbejde, sikre demokrati i uddannelsen, og hvordan man ville klare de sociale og økonomiske problemer for dem, der er dårligst stillet? Det havde været mere rimeligt, men man har altså ikke haft planer i den retning. Derimod skal man vente, og når vi når frem til 1976, kan man konstatere, at konjunkturerne jo ikke vendte tilstrækkeligt, og at vi derfor må vente yderligere. Hvis man i stedet havde grebet ind bare mod jordspekulationen, kunne man have begrænset inflationen og renten. Og så hører vi fra hr. Kjeld Olesens side, at det, man har gjort, er, at man har klippet toppen af arbejdsløsheden. Nej, det har man ikke engang; man har, sådan som jeg konstaterede i september, mildnet luften for beskæftigelsen.

Men når hr. Kjeld Olesen så føjer til, at kommunisterne ikke ville være med til at foretage indgreb over for arbejdsløsheden, er det mildt sagt en urimelig tankefejl. For det første har socialdemokratiet jo vidt og bredt forklaret, at kommunisterne ikke skulle med i nogen forhandlinger eller noget forlig; vi er allernådigst blevet kaldt til orientering, hvor vi har fået at vide, hvad man eventuelt ville, og i alt fald delvis fået at vide, hvad regeringen på det tidspunkt havde tanker om. Men derimod har man på intet tidspunkt i denne sal — og jeg vil gerne bede hr. Kjeld Olesen om at dokumentere det — kunnet påvise, at der er vedtaget én eneste ting, der lettede købekraften, der lettede beskæftigelsesmulighederne, som kommunisterne ikke har stemt for. Vi var for og har været det længe før socialdemokratiet — vi var det endog på det tids-

[Knud Jespersen.]

punkt, hvor de forhøjede momsens — at man fjernede momsens på fødevarer og byggematerialer, medicin, eller at man lavede en generel sænkning, og derfor støttede vi det også. Vi var imod tvangsopsparingen for et par år siden. Da var socialdemokratiet for, og da socialdemokratiet kom og foreslog, at man skulle ophæve tvangsopsparingen, stemte kommunisterne også derfor.

Men vi var og er imod, at man begunstiger storkapitalen, sådan som man har gjort. Vi var og er imod, at man faktisk som grundlag for et sådant forlig lægger venstres kongstanker, og at venstres kongstanker skal blive det elementære i en sådan linje. Det var vi imod, og tiden vil vise, at vi får ret, ligesom den vil vise, at hvis der var noget, der var fjendsk over for beskæftigelsen, var det at lave de mange begunstigelser, som man gør, i selve forliget.

Vi har jo tidligere peget på, hvad vi synes man skulle gøre i forbindelse med udenrigspolitikken, og jeg vil sige to ord omkring statsministerens bemærkninger herom.

Jeg er enig i, hvad der er sagt om Spanien af statsministeren både ved denne lejlighed og uden for dette hus. Jeg er meget enig i, at man bør foretage denne fordømmelse og være solidarisk over for Francofascismens ofre. Derimod er jeg knap så enig i den bedømmelse, der kom til udtryk omkring Portugal. Da statsministeren ikke som statsminister, men som partiformand besøgte Portugal, blev han inviteret af venstreorienterede og af kommunisterne, hvor de ville have forklaret, hvordan de så på situationen. Han kunne i det mindste have hørt, hvad de havde at sige. Det havde statsministeren ikke tid til, og nu er det altså blevet til, at det parti, man den ene dag fortæller kun har 12 pct. af stemmerne, den anden dag truede med at lave diktatur i Portugal. Jeg synes, vi skal følge udviklingen i Portugal med meget stor opmærksomhed, men jeg synes også, man skal være varsom med at træffe forhastede bedømmelser omkring udviklingen i dette land.

Hvad angår NATO og fællesmarkedet, er det jo bekræftet endnu en gang, at det skulle være hovedpillerne i udenrigspolitikken, og det er det jo ulykkeligvis også blevet. Jeg behøver vist ikke at sige, hvordan vores forhold er til NATO og til fællesmarkedet.

NATO har på 26 år kostet os over 40.000 mill. kr.; i en forsamling, der taler om at spare på lønninger og sociale udgifter, på uddannelsesudgifter, har man altså brugt mere end 40.000 mill. kr. på oprustning.

Fællesmarkedet har ikke gavnet, men skadet os, og man siger udtrykkeligt, at det hænger sammen med, at det ikke er bragt til at fungere. Nej, det, vi skal have fat i, er, at hvis Danmark skal ud af den situation, hvor vi befinder os, at vi ikke skal ligge i krisens stormomsuste magnetfelt hele tiden, så må vi have en selvstændig holdning både udenrigspolitisk, militærpolitisk og i forhold til handelen. Danmark skal ikke i venteværelse og afvente, hvad de andre måtte ville kunne finde på at gøre.

Ud fra det vil kommunisterne også i denne samling stille forslag om, hvordan vi forestiller os Danmark skal være, forslag om forhøjelse af folkepensionen og sænkning af aldersgrænsen, om bedring i de unges uddannelsesvilkår, om bedre social sikkerhed og fuld erstatning, hvis man fratages retten til at arbejde, om sikkerhed mod overgreb på arbejdspladserne gennem virkelig demokratisk medbestemmelsesret, og så vil vi naturligvis også prøve at sætte ind for en reform, der forhindrer disse værdistigninger på jorden i at forvandle sig til spekulation, stigninger, som belånes og dermed endnu en gang belaster det danske folk.

Vi vil også have fat i skattepolitikken, men ikke på den måde, som forligspartierne vil. Vi vil have fat i de ubeskattede midler, som jo efter de bedste beregninger beløber sig til omkring 19.000 mill. kr. i indeværende år. Bare at få fat i det halve af disse 19.000 mill. kr. ville betyde, at man kunne fjerne enhver form for beskatning af folkepensionerne, enhver form for beskatning af de lavest lønnede, og sikre, at man kunne tjene 40.000 kr. uden at svare skat til staten. Det er altså en anden byrdefordeling. Her behøver man ikke at afvente hverken konjunkturomsving eller andet, her kan man simpelt hen gribe ind aldeles omgående.

Mange andre ting kunne man tage fat i; spørgsmålet om hele arbejdsrets- og arbejdsmarkedslovgivningen kommer vi jo til at diskutere for at sikre den mest fornødne frihed for de arbejdende mennesker i dette land, fordi det er dem, der skaber værdierne.

Jeg vil godt opholde mig yderligere ved

[Knuud Jespersen.]

et par bemærkninger fremsat af andre ordførere under denne debat. Hr. Kjeld Olesen er så hårdt præget af forliget, at han endog må anvende direkte citater fra hr. Poul Hartlings tale om sandhedens time. Jeg ved ikke, hvornår sandhedens time indtræffer. Jeg tror, den er der næsten hele tiden, men spørgsmålet er, om ikke man skulle finde frem til at anvende begrebet erkendelsens time. Må hr. Kjeld Olesen ikke erkende, at der er en overordentlig stor forskel, for ikke at sige alvorlig modsætning, mellem det program, man fremlægger i socialdemokratiet — hr. Kjeld Olesen taler om, hvordan man nu skal tale om demokrati og ligestilling, så det kan høres i Arbejdsgiverforeningen — og så denne underdanige holdning over for forliget. Vi er af den opfattelse, at det vil være en ulykke, om ikke man snarest muligt erkender dette og bryder forliget, så man sikrer sig sin fulde suverænitet som parti og ikke bare er afhængig af, hvad der måtte passe hr. Poul Hartling eller for den sags skyld hr. Erhard Jakobsen.

Men endnu videre siger man, at man vil være med til at lave en samfundsmæssig debat om forandringer. Ja, det bliver da interessant at høre om, hvilke forandringer, og om ikke hr. Kjeld Olesen skal få tilføjet, at hans parti vil alle de forandringer, som hr. Poul Hartling måtte tillade.

Jeg synes, det er en katastrofe, og vi vil virke ikke bare på denne baggrund, men også uden for dette hus, for at dette forlig bliver sprængt. Det er simpelt hen nødvendigt, hvis man vil undgå at fastfryse — for det er det, den anden side, de 122, gør — en arbejdsløshed på 125.000-150.000 de næste par år. At bære ansvaret herfor er et stort ansvar, og dette ansvar kan man kun befri sig for, hvis man gør sig fri af forliget og begynder at føre en politik, der modsvarer arbejderbevægelsens grundlæggende behov, og det vil sige sætte ind for at sikre beskæftigelse, uddannelse og demokratisering.

Jeg har været så hensynsfuld i dag, at jeg endnu ikke har talt om socialisme, for jeg forstår, at selv den form for socialisme, man taler om i socialdemokratiet, strider imod de fem partiers forligsånd, og når det strider imod de fem partiers forligsånd, kan man jo kun i gedulgte vendinger tale om en

arbejdsgruppe om økonomisk demokrati osv. Man kunne jo også tale om en forbedring af vejrudsigterne i de kommende år. Jeg vil tro, at det vil man kunne godtage blandt forligspartnerne.

Erhard Jakobsen (CD):

Der skal ikke herfra lyde mange ord til statsministerens redegørelse, ikke fordi den ikke fortjener at diskuteres, men fordi det er overflødigt at snakke om noget, som man erkender rent ud er et ærligt og velment oplæg fra regeringens side, et nyt glædeligt bevis for, at denne regering sætter meget ind på at skabe, hvad den forrige regering så sørgeligt fik sat over styr: tillid til regeringen hos et flertal af folketingets partier.

Centrum-demokraterne vil støtte denne regering i bestræbelserne for at skabe tillid med samme iver, som vi prøvede at overtale den forrige regering til at lade være med at sætte tilliden over styr. Vi havde ikke held med os. Med udskrivelsen af valg underskrev venstremindretalsregeringen sin egen dødsdom. Det forudsagde vi, og det gik, som vi spåede. Nu er der startet på en frisk, og vi skal efter evne bidrage til, at det går bedre denne gang.

Forliget er en god begyndelse. Vi føler os som andre partier naturligvis bundet til at støtte nødvendige foranstaltninger, der er forudsat i dette forlig, men længere er vi heller ikke bundet. Vi vil straks ved denne samlings begyndelse tilkendegive en holdning, som vi godt ved ikke stemmer med holdningen hos alle de øvrige forligspartier. Vi vil f. eks. foreslå at jordbeskatning til amt og kommune afskaffet; det er lidt i modstrid med, hvad andre har sagt, har jeg forstået. Vi vil foreslå væsentlige ændringer i lejeværdien af egen bolig, og vi vil foreslå en begyndende afvikling af omsætningsafgiften på biler. Vi vil søge støtte til disse forslag hos alle partier uden hensyn til, om disse partier var med i forliget eller ikke var det.

Centrum-demokraterne finder det godtgjort, at de to grupper, parcellusejerne og bilejerne, i årevis har været stedbørn her i landet. De har været forrest i rækken, hver gang en regering skulle dele økonomiske øretæver ud. Vi mener, det nu er på tide, at udviklingen vendes. Nok anser vi det for vigtigt, at indkomstskatten kommer ned,

[Erhard Jakobsen.]

men vi kan ikke give det fortrinsstilling i forhold til at få grundskatterne sat ned. De skal i øvrigt også udredes af indkomsten ud over indkomstskatten. Vil man gennem skattelettelse lette presset på lønningerne, må man naturligt sidestille lønmodtagerens udgifter til grundskyld med hans udgift til indkomstskat og for øvrigt også hans biludgifter, der jo fortrinsvis vil være udgifter, som går lige ind i de offentlige kasser. Lad mig bare nævne, at en vogn af middelstørrelse som Ford Escort koster 6.000 dollars i Danmark, men kun 3.000-3.500 dollars i alle lande omkring os. Tror man virkelig ikke, at en lønmodtager tænker på den slags ting, når han skal fremsætte sine lønkrav?

Og lad mig så ikke glemme en anden gruppe, som i umindelige tider er blevet skubbet groft til side, det er de mindre erhvervsdrivende. Jeg skal ikke deltage i konkurrencen om at foreslå forbedringer. Mit parti vil — formentlig sammen med andre partier — komme med forslag om forbedringer, men allervigtigst er det for mig, at vi nu søger at trænge til bunds i det meget vigtige spørgsmål: på hvilke områder lægger vore love urimelige byrder på de mindre erhvervsdrivende? Vi vil her foreslå en kommission, på samme måde som regeringen jo har bebudet, at den vil nedsætte adskillige.

Men lad mig så skynde mig til det, som jeg føler mest trang til at sige noget om, nemlig Danmarks forhold til Spanien. Principielt finder jeg det stærkt påkrævet, at diskussionen herom finder sted her i tinget og ikke bare i aviser og i Danmarks radio. Jeg mener, at regeringsmedlemmer her i dag bør gentage en hel del af de ting, som de har sagt som regeringsmedlemmer i aviserne og til Danmarks radio. Ingen kan være i tvivl om, at ministerudtalelser i massemedierne når mindst lige så vidt omkring som det, der siges fra denne talerstol.

Mit første ønske skal være klar besked. Må jeg som led i en afklaring af, hvordan Danmarks forhold til Spanien egentlig er, bede udenrigsministeren besvare følgende spørgsmål:

For det første: hvilke henvendelser har ministeren fået fra officielt spansk hold om eventuelle straffeforanstaltninger over for avisangreb på den spanske regering? Der har været forskelligt fremme om det. Kan

man tro det, kan man ikke tro det? Ministeren må vide det.

Punkt 2: hvilke oplysninger kan ministeren give om den spanske regerings instrukser til lokale myndigheder vedrørende tilbageholdelse af danske skibe? Når udenrigsministeren lørdag morgen har protesteret over for den spanske regering, så må ministeren have haft sådanne oplysninger om den spanske regerings ansvar for, at skibe bliver tilbageholdt, at ministeren kan forsvare at sende en officiel protest.

For det tredje: hvilke oplysninger har ministeren modtaget om forulempelser af danske borgere ved turiststederne Costa Brava, Benidorm, Costa del Sol, Mallorca, Ibiza og Gran Canaria, dér, hvor folk nu rejser hen? Er nogen dansk borger blevet forulempet i noget tilfælde? Hvis ikke, hvor finder da ministeren begrundelsen for at forskrække danske lyttere ved at fortælle, at det kan være farligt at rejse til Spanien?

For det fjerde — det hænger sammen med det — vil jeg gerne bede ministeren gentage, hvad ministeren udtalte i Danmarks radio om såvel skibes tilbageholdelse som risikoen ved at rejse på ferie i Spanien, og i den forbindelse vil jeg også bede ministeren om at gentage den noget nedladende bemærkning, hvormed ministeren affærdigede den spanske presseattachés udtalelser, som, så vidt jeg kan se af Berlingske Tidende i dag, har vist sig at være korrekte vedrørende tilbageholdelsen af et bestemt skib.

Jeg tror, det vil interessere et stort antal medborgere at få klarhed på disse punkter, i hvert fald er det meget afgørende for mig. Men det er det vel også for de tusinder af mennesker, som ministeren ganske ubegrundet, det ved vi i dag, skræmte ved sine udtalelser. Jeg tænker på dem, der følte sig truet og ændrede deres rejseplaner på grund af ministerens trusler, og i et enkelt tilfælde, som radioavisen havde, var det tillige radioarbejderens så højt lovprieste ungdomsprogram P 4, der havde bragt så meget om Spanien, at nu ville folk ikke rejse derhen. Det har kostet penge, og det har kostet ulejlighed, som er helt urimelig, og det er ministerens skyld. Jeg tænker også på de mange pårørende til de danske turister, der befandt sig i Spanien. Det var ikke rart for dem at høre ministeren udtale sig, som han gjorde, og de må her i dag have ministerens

[Erhard Jakobsen.]

begrundelse for, at han fremsatte disse opskræmmende udtalelser om, hvad folk kunne kræmte sig for ved at rejse til Spanien.

Jeg skal for at undgå misforståelser understrege, at jeg ville være ganske uinteresseret i, om en partisekretær K. B. Andersen af politisk-moralske grunde opfordrede danske turister til at holde sig væk fra Spanien. Det har han og alle andre ret til, og det kommer ikke folketinget ved. Men når landets udenrigsminister bare antyder, at der kan være risiko forbundet med specielt at rejse til Spanien, en risiko, han ikke har nævnt eller fremhævet over for turister med andre rejsemål, så er det folketingets sag, så skal ministeren stå til ansvar for folketinget for, hvorfor han har gjort det.

Jeg skal ikke dvæle længe ved statsministerens forsøg på at konkurrere med statsministeren Palme, når det gælder vulgære og simple grovheder over for udenlandske statsmænd. Folketinget skal ikke spille megen tid på den slags, så meget mindre som statsministerens tone i åbningstalen her jo var en ganske anden end den, han har brugt i aviserne. Men én konsekvens bør det få: statsministeren skylder mig og folketingets øvrige medlemmer et svar på følgende helt naturlige spørgsmål: vil statsministeren fra denne talerstol udtale, at han betragter spanske terroristers mord på sagesløse politifolk som en grov forbrydelse og en umenneskelig handling, der må fremkalde afsky og harme hos alle danske demokrater? Det har folketinget krav på at få besked på fra landets statsminister, der jo udtrykker landets officielle holdning.

Inden jeg forlader denne talerstol, skal der lyde en varm og hjertelig hilsen fuld af forståelse, medfølelse og sympati for det spanske folk, uanset hvilken mening den enkelte måtte have om, hvad der er den bedste vej frem for Spanien. Det er mit håb, at det må komme til alle spanieres kundskab, at mange i Danmark og sandsynligvis de fleste har en helt anden tankegang end den, der officielt er kommet frem, officielt, fordi det er landets statsminister og landets udenrigsminister, der har udtalt sig. Man bør vide i udlandet, at de to ministre næppe ville kunne skaffe sig et flertal her i tinget for den tankegang, de har udtrykt — nok så længe det gælder om at protestere mod henrettelser og

undgå mord, men ikke når det drejer sig om at udtale sin sympati for folk, der myrder, sådan som det jo direkte eller indirekte har fundet sted.

Det officielle Danmark er for tiden ikke normalt repræsenteret i Spanien, og det lægger jeg ikke så stor vægt på, det officielle Danmark har sagt mere end nok i den sag. Men på fredag vil det spanske folk få en dansk hilsen, en repræsentation af en helt anden art end den normale. Den er ikke officiel, det tør man nok sige, for den rejser på tværs af en henstilling fra statsministeren, altså det officielle Danmark, men de spanske borgere kan roligt regne med, at holdningen hos det danske fodboldhold, som kommer til Spanien på fredag og spiller på søndag, er mere i overensstemmelse med den jævne danskers holdning end den, der er givet udtryk for af officielle danske repræsentanter i den sag. Jeg er stolt over den holdning, som Dansk Boldspil Unions ledelse har turdet tage til trods for alt, hvad de har været udsat for, til trods for det pres, der er lagt på dem både officielt og uofficielt. Jeg er stolt over, at danske fodboldspillere holder fast ved deres ret til at rejse, hvorhen de vil, og spille fodbold, hvor det passer dem uden at spørge landets statsminister eller partiledere eller nogen som helst. Jeg håber som sagt, at spanske fodboldtilskuere på søndag vil forstå, at her har de det danske folks sande ansigt. Det danske folk har kun venlige følelser over for det spanske folk. Menige danskere ønsker ikke at ordne Spaniens indre anliggender hverken ved at bryde en fodboldaftale eller ved at råbe hurra for terrorister, som med koldt blod myrder politifolk, som de end ikke kender navnet på. Hundre tusinder af turister har haft den lykke at træffe spanierne, spaniernes manden på gulvet, og de har meget venlige følelser over for ham og over for hans familie, som i høj grad er afhængig af, at der kommer turister til Spanien, herunder også danske turister. Specielt tror jeg, at store dele af den danske befolkning ikke ønsker, at der skal føres politisk kamp på den måde, at det betyder sult og savn for tjenere, bartendere og hotelpersonale og deres pårørende i Spanien. Og specielt ønsker den menige dansker ikke at se den menige spanier og en million menige spaniere måske sætte livet til i det, som kan blive dette århundredes største

[Erhard Jakobsen.]

blodbad, et ikke usandsynligt resultat af den virksomhed, som terroristerne nu lægger op til.

Dette spørgsmål er for mig af betydning, fordi det har berørt mange danske borgere. Det har betydning for mig som europæer, fordi det betyder uhyre meget ikke bare for Spanien, men for Europas fremtid, at man kan bringe Spanien roligt og sikkert ind i det europæiske samarbejde. Francos styre behøver ingen at bekymre sig om, det ordnes ganske simpelt ad helt naturlig vej, men det, der betyder noget, er, om det spanske folk skal have en start på rette måde, eller om man skal gennem hele den ulykkelige udvikling, som udviklingen i Portugal har givet et godt eksempel på, og det er derfor det er så forfærdelig vigtigt, at ikke nogen klumpedumpestrategier fra Danmark skal ordne det spanske folks videre udvikling, men at de kan få lov at gøre det selv.

Wilhelm (VS):

I en sammenfattende vurdering af den ekstræordinære samling for kun 4 uger siden påpegede jeg på VS' vegne det latterlige i, at 5 partier med socialdemokratiet i spidsen kunne foregive med en såkaldt hensigts-erklæring i 5 punkter at have sat klassekampen ud af kraft for en 3 års periode.

Siden er der ikke gået én dag uden arbejdskampe: DVI, Storno, Bækkelund, Info for blot at nævne nogle. Så hårdt holder det at få godtaget kapitulationen, at metalformanden måtte true sine egne medlemmer med eksklusion, samtidig med at han efter eget udsagn lå på knæ hos finanskapitalen. Den stærke smed er der nogle der kalder ham.

LO-formanden, som ikke just er kendt for at kæmpe for sine medlemmer, har endelig meldt sig til kamp. Men for hvad? For det arbejdsretlige system og imod „venstreaktivisternes gammeldags og forstenede oprørsteorier“, hvor disse gammeldags og forstenede oprørsteorier jo ulykkeligvis åbenbart virker mere inspirerende på medlemmerne end hans egne teorier, hvad de så end måtte være.

Metalformanden ræsonnerer fornuftigt, at det er bedre at tale om noget andet. Overenskomstindgrebet skal man ikke diskutere. Økonomiministerens klare angreb på løfte-

paragraffen, som jeg skal vende tilbage til, ønsker man ikke at tale om. Arbejdskampenes virkelige økonomiske og sociale baggrund skulle nødvendigvis komme frem. Krisen kan man alligevel ikke stille noget op imod. Og titusinder af arbejdsløse medlemmer har man intet at stille i udsigt. Hvad er så bedre end at aflede interessen ved at tale om noget andet, hvorpå man sætter forbundets økonomi til at undersøge, hvordan venstreaktivisternes støtte til arbejdskampene finansieres. Kan man ikke gøre noget selv for medlemmernes løn- og arbejdsvilkår, så kan man da i det mindste mistænkeliggøre de aktive medlemmer.

Det, der foregår rundt omkring, er nu ellers ikke så ubegribeligt, at man behøver at opfinde fordækte økonomiske kilder for at forstå det. Næppe nogen sinde tidligere har det været så indlysende, at man ikke skal nære nogen forventninger til regeringen eller til folketinget, ikke bare fordi der er gennemført tvangslovgivning på lønområdet, asociale besparelser, huslejestigninger osv., men fordi der gennem forlig til højre fra socialdemokratiets og regeringens side så at sige på alle væsentlige områder er skabt en situation, hvor de såkaldte forhandlinger i folketinget er gjort til et meningsløst skuespil.

Sagen er jo, at hvad angår boligbyggeri, hvad angår husleje, boligsikring, lønudvikling, dyrtidsregulering, taktregulering, sociale ydelser, ejendomsskatter, budgetrammer, besparelser m.v., har socialdemokratiet givet en række borgerlige partier vetoet. På en række centrale områder rækker denne vetoet endda forbi næste valg, uanset hvad udfaldet af dette valg måtte blive. Derfor fremgår det klarere end normalt, at vælgerne er totalt afskåret fra at øve indflydelse ad parlamentarisk vej. Her er der kun mulighed for protestafstemning tilbage. Og de mennesker i vores samfund, der rammes af tvangsindgreb, af arbejdsløshed, af adgangs begrænsning til uddannelserne, af standardforringelser på børneinstitutionerne, af 26 ugers reglen, af omkostningerne ved kapitalismens krise i det hele taget, de venter forståeligt nok ikke i årevis på at komme til at afgive en proteststemme. De reagerer nu, og de reagerer udenomsparlamentarisk.

Krisen har på én og samme tid for så vidt skabt klarhed og forvirring. Der er mange

[Wilhelm.]

mekanismer i det kapitalistiske samfund, der er blevet tydeligere, men samtidig er sammenbruddet af de gamle opfattelser noget, som efterlader forvirring, som let kan ende i en desperat, en reaktionær holdning. Derfor er det vigtigt, at krisens mekanik, dens årsager og dens sammenhæng med det økonomiske system tydeliggøres.

Jeg skal ikke gentage — det har vi gjort tit — VS' opfattelse af denne krise og dens sammenhæng med selve det økonomiske system, vi lever under. Men jeg vil konstatere, at septemberforliget i hvert fald ikke bidrager til nogen tydeliggørelse. Åbnings-talen heller ikke. Statsministerens udtalelser samme aften i tv's krydsild gav heller ingen større klarhed. På 30 minutter, tror jeg, lykkedes det statsministeren mindst lige så mange gange at forklare det hele ved hjælp af konjunkturerne, som det nu skal hedde. Nu skylder statsministeren så blot den danske befolkning en forklaring på — og den kunne jo passende komme her i dag — hvad konjunkturerne er for noget. Hvor kommer de fra? Kommer de ud af den blå luft, eller hvordan forholder det sig? Hvorfor er der pludselig dårlige konjunkturer i hele den kapitalistiske verden? Er det som med et skybrud eller virusinfektioner, eller kan der måske gives lidt mere præcise årsager til dette med konjunkturerne, der får skylden for det hele? Det er hidtil ikke lykkedes at få socialdemokratiet til at rykke ud med sin forklaring på kapitalismens krise. Det er blevet ved den dér med konjunkturerne, som er dårlige. God dag, mand.

Der er heller ikke skabt klarhed med den åbningstale, der er lagt frem, som sagt, og der er især ikke skabt nogen klarhed, når man sammenligner den mundtlige med den skriftlige del. Den mundtlige del vil sikre en styring af boligbyggeriet med 40.000 boliger årlig. Den skriftlige, som skulle indeholde alle regeringens forventede initiativer mere konkret, indeholder intet som helst i den retning. Den indeholder heller intet som helst i retning af at sikre de 8.000 almennyttige boliger. Og mens vi er ved boligministeriet: den indeholder heller intet modtræk mod den spekulative omgåelse af ejerlejlighedsbegrænsningen, som er praktiseret gennem udstykning i anpartslejligheder. Intet er der planer om, ifølge den skriftlige beret-

ning fra regeringens side, at gøre ved den sag.

Bedre arbejdsmiljø og arbejderbeskyttelse tales der også om i åbningstalen. Hvis dermed menes, at regeringen endnu en gang vil fremlægge forslaget om arbejdsmiljø i den hidtidige form, og så vidt jeg har set af materialet fra boksen i dag, så er det det, der menes. Det er ordret det gamle arbejdsmiljøforslag, man lægger frem igen, og så skal vi igen fra VS' side påpege, at dette forslag ikke på ét punkt angriber de væsentligste helbredsnedbrydende faktorer, nemlig de invaliditetsfremmende lønsystemer og skifteholdsarbejde, at der tværtimod åbnes mulighed for udvidet skifteholdsarbejde og for kontinuert 7 dages drift, som det hedder, hvilket jo i realiteten vil sige skiftehold gennem weekenderne, og at der foreslås en direkte forringelse, når det drejer sig om ungarbejdernes beskyttelse, idet der åbnes mulighed for, hvad der ikke har været før, overarbejde og natarbejde for unge under 18 år. Det er nogle af realiteterne bag den fromme snak om arbejdsmiljø, og det er skræddersyet efter kapitalens behov og ikke efter de smukke ord om livskvalitet.

Mens vi er ved arbejdsministerens område, skal jeg da også bemærke, at der ikke i den skriftlige del findes mindste tegn på, at regeringen vil ændre 26 ugers reglen, til trods for at tusinder af lønarbejdere netop i den kommende periode vil falde for denne bestemmelse og derved oven på en langvarig og nedbrydende arbejdsløshedsperiode skal pålægges den yderligere belastning at blive frataget understøttelsen.

Statsministeren taler om en rolig udvikling af den offentlige sektor, og i samme åndedrag taler han om yderligere besparelser. Den kender vi. Den rolige udvikling omkring daginstitutionerne f. eks. Besparelserne skal tage hensyn til beskæftigelsen, siger regeringen ganske vist. Nå ja, men vi har stadig væk til gode et svar på, hvordan det skal ske. Det største af regeringens forligspartier, venstre, har udtrykkelig krævet, som jeg før har gjort opmærksom på, at besparelserne især skal gå på det offentliges personaleforbrug, og regeringen siger nu i åbningstalen, at besparelserne skal ske under hensyntagen til beskæftigelsen. Hvor forestiller regeringen sig, at de 4½ mia kr. i de kommende 3 år skal spares? Vi kunne

[Wilhelm.]

ikke få noget at vide om det i den ekstraordinære samling. Der er jo i realiteten ikke andre ting inden for de områder, regeringen traditionelt plejer at kigge på, end de sociale kontantydelsler eller lønningerne, og det vil sige beskæftigelsen.

Kan vi få svar på nogle af de spørgsmål, som ikke blev besvaret i september? Kan vi i det mindste få svar på det spørgsmål, jeg også stillede i september, om aftalerne om besparelser som hidtil kun går på bruttotal og i virkeligheden altså godt kan indeholde rene omposteringer, eller om de nu skal forstås undtagelsesvis som nettobesparelser, som reelle besparelser og ikke som noget, der kan skydes ind på omposteringer? Ligger der noget i aftalen om det forhold, eller kører man videre dér på den gamle facon?

En rolig udvikling er vel også regeringens og forligspartiernes drøm, for så vidt angår det øvrige arbejdsmarked. Statsministeren roser sig af forårets tvangsindgreb. Det gjorde et stærkt indtryk i udlandet, siger han, og han kunne godt have tilføjet, at det sandelig også gjorde et stærkt indtryk på danske lønarbejdere. Og ikke mindre indtryk har det gjort, at man uden nogen form for lovhjemmel har strammet yderligere. Én ting er tvangsmæssig forlængelse af overenskomsterne, men den krigserklæring til hele minimallønsområdet, som økonomiministeren så klart har formuleret, men som i øvrigt er fælles for forligspartierne, for socialdemokratiet og for LO-toppen, indeholder en direkte forringelse af de overenskomster, man selv har forlænget ved tvangsindgrebet.

Økonomiministeren udtalte i mandags til dagbladet Børsen: „Det er givet, at man må forsøge at undgå de lønstigninger, som ligger ud over det“ — det var overenskomstforlængelserne, og her kommer det centrale — „eller som der er mulighed for at få i kraft af løfteparagraffer.“ Det må man altså forsøge at undgå. Det er et ordret citat fra Børsen i mandags. Jeg skal undlade at stille økonomiministeren spørgsmål i den anledning. Talen er klar nok. Løfteparagrafferne, som er en del af de lovmæssigt forlængede overenskomster, skal reelt her sættes ud af kraft, og det er jo den faktiske baggrund for det, der sker og er sket allerede

rundt omkring. Det er den faktiske baggrund for Nilfisk, for B&W, for Storno og for de masser af kommende konflikter på minimallønsområdet, som vil følge i de kommende måneder.

Det er i øvrigt karakteristisk for socialdemokratiets såkaldte indkomstpølitik. Det er jo karakteristisk, hvis vi ser på Bækkelund, hvor man måske tilsyneladende kunne ane en front af arbejderpartierne over for de reaktionære angreb på visse af formaliteterne omkring organisationsrettighederne og den slags, men hvor det, når det kommer til de sociale og økonomiske realiteter, er svært at få øje på den front. For når det kommer til stykket, hvad er det så for et ræsonnement, hvad er det for et ræsonnement, som Bækkelund-arbejderne og deres direktør i fællesskab — som var det for 100 år siden — er blevet enige om? Det er præcis det samme ræsonnement, som de har fået tudet ørerne fulde af af finansministeren, af statsministeren, af økonomiministeren, af Paulus Andersen, af Thomas Nielsen osv., nemlig at krisen skyldes for høje omkostninger, at omkostningerne må holdes nede, og omkostningerne er i denne sammenhæng lønningerne. Man kan opnå en større konkurrenceevne ved at holde lønningerne nede, og så kan man i øvrigt blæse på den nabovirkning — det er Bækkelunds synspunkt — og for regeringens vedkommende den nabel af den internationale arbejderklasse, som man i virkeligheden derved prøver at smøre krisen over på ved denne form for skruebrækkerpølitik.

Det er klart, at for VS' vedkommende må svaret på denne pølitik være modstand mod den indkomstpølitik, som socialdemokratiet her har defineret, modstand mod de sociale nedskæringer, og lige så klart, som vi hele tiden har sagt det, og som det er blevet tydeligere og tydeligere for mange mennesker, som tingene har udviklet sig, at denne modstand ikke primært føres herinde, men føres ude omkring.

Åbningstalen udtrykte socialdemokratiets fortsatte totale forvirring over krisen og deraf følgende hovedløse modforanstaltninger. Den udtrykker desuden, især når den sammenholdes med virkeligheden, svælg mellem regeringens ord og handlinger. Afstanden mellem den socialdemokratiske

[Wilhelm.]

snusfornuft på den ene side og så dette, der følger af at ville administrere et kapitalistisk samfund, på den anden side.

En del eksempler har jeg allerede nævnt. Jeg skal til sidst kun nævne det energipolitiske afsnit, hvor man taler om hensynet til miljøet, men hvor man jo i realiteten har truffet sin beslutning om indførelse af atomkraften. Det fremgår af bemærkningerne om den grønlandske uran, det fremgår af, at sol og vind, som har en kapacitet, der ikke står tilbage for atomkraften, bliver kaldt hjælpe-kilder og kun skal ind i billedet i kraft af udviklingskontrakter med dansk industri, mens det andet ikke får den nedsættende betegnelse hjælpekilde, men bliver foregivet at være en løsning.

EFs rolle i krisebekæmpelsen er statsministeren jo nok som gammel EF-lokker nødt til at fremhæve, men alle ved jo, at det er lodret forkert, der har ikke været tale om EFs rolle i krisebekæmpelsen. Det er en kendsgerning, at disse lande i EF slås hver for deres forsøg på at overvælde krisen på hinanden. Det er en opfindelse fra statsministeren at tale om EFs betydelige rolle i krisebekæmpelsen. Hvad der derimod ikke ville have været en opfindelse, men hvad der ikke er indeholdt i åbningstalen, er det reelle, der sker med EF. Det er det, der sker i retning af at udvikle EF til en overnational stat med direkte valg osv., en fuldstændig undergravelse af det forbehold, Danmark hidtil har taget. Det er realiteterne omkring EF i øjeblikket og ikke dette med fælles optræden over for krisen.

Til allersidst om de økonomiske modsætninger i verden, som regeringen gerne vil bidrage til at udjævne; det står jo i skærende kontrast til den instruks, man gav under den ekstraordinære samling i FN til den danske delegation, den ekstraordinære samling, der netop beskæftigede sig med disse problemer, og hvor linjen var: følg EF. Ikke noget med den selvstændige danske stemme, men følg EF-linjen.

De øvrige udenrigspolitiske områder, specielt Portugal og Spanien, skal jeg lade ligge til anden runde.

Jes Schmidt (CD):

Danmark har flere grænselands, højt imod nord Grønland, Færøerne, vi har også

ét imod syd. Det ved alle, men det er, som om man af og til går hen og glemmer det. I sommer blev opmærksomheden på en vis måde henledt på det sydlige grænseland, da statsminister Anker Jørgensen mødtes med forbundskansler Helmut Schmidt i Sønderborg, hvor forbundskansleren forhandlede med det tyske mindretal om en del af det tyske mindretals egne interne spørgsmål i overværelse af statsminister Anker Jørgensen og kulturminister Niels Matthiasen. Det var noget nyt, der var noget bemærkelsesværdigt, og det er noget, som jeg takker de to nævnte ministre for her i dag, men det var også symptomatisk for den situation, vi har i grænselandet, at den fornuftige vej, som vi er kommet ind på, skrider vi videre frem ad, og landet kan jo være lykkeligt over, at der foregår denne udvikling nede i Sønderjylland. Men dette, at der foregår en god udvikling derved, betyder ikke, at der ikke findes spørgsmål, som der altid vil findes mellem gode naboer, af principiel art og af dagligdags art. Som repræsentant for det tyske mindretal valgt i valgteknisk samarbejde mellem slesvigsk parti og centrumdemokraterne er det min opgave ved denne lejlighed som alle andre år at komme med nogle bemærkninger af almen og speciel art.

Et problem, som jeg gerne vil nævne, er noget, som i grunden alle mindretal ude i Europa — og disse mindretal tæller jo rundt regnet 28 millioner mennesker, så det er jo ikke så helt få — tit rammes af i dag, nemlig den nivellerende virkning, der udgår fra de store lovgivningskomplekser. Jeg vil her nævne bistandsloven, som nu træder i kraft den 1. april 1976. Denne lov er ganske sikkert ikke som helhed og heller ikke i enkelthederne rettet mod et mindretal nede i Sønderjylland, men på den anden side kan den få utilsigtede og for grænselandet uønskede følger. Det gælder f. eks. i forbindelse med indførelsen af den kommunale pladsanvisningsret i de lokale børnehaver. Teoretisk kan denne pladsanvisningsret føre til, at forældrenes afgørelse af, hvilken national vej deres børn skal gå, tilsidesættes, at kommunale socialforvaltninger af forskellige grunde, f. eks. afstanden, børnehavernes beliggenhed osv., anviser danske forældres børn til tyske børnehaver og omvendt. Der skal i hvert fald ikke megen fantasi til at forestille sig, at et nationalt mindretals kul-

[Jes Schmidt.]

turelle rettigheder og muligheder ville kunne komme i klemme og også forældrenes afgørende selvbestemmelsesret.

Nu kan man selvfølgelig ikke slutte sådan en stor lov med en tilføjelse om, at denne lov ikke gælder for Sønderjylland, men ministerierne kan ved hjælp af cirkulærer — det gælder ikke kun for bistandsloven — give kommunerne anvisning på muligheder for at tilgodese mindretallets institutioners særlige interesser. I kontaktudvalget for det tyske mindretal har den tidligere socialminister da også givet tilsagn om et cirkulære af nævnte art vedrørende pladsanvisningen til børnehaverne i grænselandet. Dette cirkulære vil jeg i dag gerne efterlyse og spørge socialministeren, om det er på trapperne. Jeg spørger, fordi der gør sig en vis uro gældende inden for forældrekrædsen ved de nævnte børnehaver, de venter på dette cirkulære.

En vis usikkerhed gør sig også gældende med hensyn til tilskuddene til vore private skoler, der jo nu er indeholdt i bloktilskuddene til kommunerne. Allerede den tidligere indenrigsminister har under udvalgsarbejdet gjort det klart, at der ikke må foretages afkortninger af skoletilskuddene inden for kommunerne. Det kan blive en nødvendighed at gøre det ganske klart, at skolernes tilskud må komme helt og ubeskåret til udbetaling.

Hvad angår biblioteksloven venter det tyske mindretal stadig på den annoncerede reform. Det kan jo i længden ikke gå an, at det tyske mindretals biblioteksvæsen ikke tilgodeses i en almindelig lovgivning, som gælder for alle andre borgere i landet. Jeg er glad for, at det forrige kulturudvalg principielt har tilsluttet sig denne opfattelse, men da det ser ud til, at det trækker ud med revisionen af biblioteksloven, vil jeg gerne foreslå kulturministeren, at han i finanslovsforslaget 1975-76 optager et højere tilskud end de årlige 35.000 kr., der dog kun er en forlegenhedsløsning, der ikke har nogen virkelig forbindelse med udviklingen også på biblioteksområdet at gøre. Jeg håber, at kulturministeren er i stand til at glæde mig med en positiv meddelelse i så henseende.

Hvad angår valglovsspørgsmålet, har jeg kun en kort bemærkning. Vi efterlyser stadig en mere rimelig løsning af mindretallets

ønske om parlamentarisk repræsentation, og det gælder mindretallene på begge sider af grænsen. Man kan ikke i længden — i hvert fald ikke her, synes jeg — overlade det til ét enkelt partis fornuftige holdning at hjælpe et nationalt mindretal til parlamentarisk medarbejde.

Over for undervisningsministeren vil jeg gerne sige, at jeg går ud fra, at den kommende revision af friskoleloven ikke vil blive gennemført, uden at man overvejer, hvilke hensyn man bør og kan tage til mindretallets skolevæsen i grænselandet, også her at man undgår ubehagelige følger af den nivellerende virkning, som den almindelige lovgivning selvfølgelig altid må have. Det samme gælder med hensyn til gymnasielovgivningen.

Hvad angår andre landsdelsspørgsmål, som ligger specielt mit særlige parti på hjerte, vil jeg gerne sige, at vi understøtter projekterne Alssundbro og fremskudt digebygning ud for Højer, og hvad Højerdigebygningen angår, beder jeg det høje ting tænke på, at det ikke er en sag, der drejer sig om 2 eller 3 år, men en sag, som skal gælde i 100 eller 200 år. Så langt er dette sigte.

I forbindelse med behandlingen af digespørgsmålet dernede vil jeg gerne tillade mig at spørge trafikministeren, om han har taget kontakt med de tyske myndigheder med hensyn til digebyggeriet, for man kan jo ikke bygge et dansk dige, når der er åbent sydrom. Kan ministeren sige noget om resultatet af en sådan kontakt?

For landbrugets område har jeg fra min landsdel fået en hel katalog af ønsker med herover. Jeg vil i løbet af den næste tid komme nærmere ind på det. Understrege vil jeg kun her, at sommerens tørke med den følgende dårlige høst i løbet af foråret og vinteren vil skabe vanskelighed for mange, mange landmænd især i midterlandet og mod vest nede i Sønderjylland, og jeg er glad for, at landbrugsministeren har taget initiativ til, at disse forhold bliver undersøgt. Jeg vil i hvert fald fuldt understøtte alle initiativer, der allerede er annonceret, for at skabe rimelige løsninger for vort landbrug.

Til slut vil jeg gerne udtale en tak til regering og til folketing for den venlige og forståelsesfulde måde, de har taget imod de ønsker og sager på, som jeg har fremsat i de

[Jes Schmidt.]

sidste 2 år, og jeg vil gerne en gang til understrege den linje, som jeg som mindretalsrepræsentant følger her i folketinget, det er fuldt statsborgerligt medarbejde, idet vi jo er ligeberettigede statsborgere her i landet med fastholden af vor folkelige identitet.

Patursson (Færø.):

Der er ved at ske noget i færøsk politik i dag. Jeg vil kalde det en strømændring. Efter at man i en menneskealder har været belastet med en næsten uafbrudt bagstræverisk politik, synes der nu at være skabt forudsætninger for en fornyelse, for en fremskridtets og frihedens politik.

Al begyndelse er svær, men jeg er overbevist om, at denne nye politik ikke bare er noget forbigående, men at den er kommet for at blive. Begyndelsen er gjort, den spæde begyndelse. Og som jeg har forstået af statsministerens åbningstale i det afsnit, hvori han omtalte Færøerne, er regeringen opmærksom på denne nye politik og stiller sig positivt over for den. Dette glæder mig, og dette siger jeg statsministeren tak for.

Jeg skal nu ikke trætte det høje ting med en detaljeret gennemgang af denne nye politiske kurs. Meget af den angår jo også mere interne færøske forhold, men jeg skal bare fremdrage nogle enkelte hovedspørgsmål, som jeg vil mene må have folketingets interesse.

Uden lagtingets samtykke blev Færøerne inddraget i NATO, og uden deres viden og samtykke blev der i form af en radarstation oprettet militære anlæg på Færøerne. I en klar tilkendegivelse havde lagtinget frabedt sig både denne NATO-deltagelse og disse militære anlæg. Jeg forventer, at den danske regering tager dette færøske standpunkt til efterretning, således at vi bliver fri både for NATO og de militære anlæg.

Uden lagtingets vidende og samtykke blev der indført dødsstraf på Færøerne. Mod dette havde det færøske lagting protesteret. Jeg forventer, at den danske regering imødekommer denne færøske protest. Vi skulle vel ikke åbne muligheden for drastiske spanske tilstande på Færøerne?

Efter lang tids vaklen frem og tilbage kom man endelig frem til et klart standpunkt i EF-spørgsmålet. Lagtinget vedtog

enstemmigt, at Færøerne skulle holdes uden for denne sammenslutning. Det bør være helt på det rene, at dette ikke bare bliver en formalitet, men at det også bliver en realitet. Danmark er jo medlem af EF, og da Færøerne jo er en slags medlem af Danmark, bliver der muligheder for EF-politik også på Færøerne. Jeg skal ikke her uddybe dette nærmere, men bare henvise til, hvad jeg før har udtalt her i folketinget om dette delikate spørgsmål.

De spørgsmål, jeg her har omtalt, var fra færøsk side klarlagt, allerede inden det nye landsstyre blev dannet i januar i år. Efter den ret omfattende samarbejdsaftale, der da blev indgået, skal jeg bare berøre tre hovedspørgsmål, spørgsmål, som jeg betragter som værende af altoverskyggende betydning for det færøske folk og dets fremtid på Færøerne. Det drejer sig om for det første skolespørgsmålet, for det andet spørgsmålet om rettigheden til undergrunden og havbunden og for det tredje spørgsmålet om fiskerigrænser.

I mere end et århundrede har man rodet med det færøske skolespørgsmål. Da vi i forrige århundrede fik skoler på Færøerne, var det danske skoler, og lige indtil året 1938 skulle de færøske børn tale dansk i skolerne. Færøsk var forbudt som undervisningssprog. Men endnu den dag i dag er hele skolevæsenet dansk både i form og i indhold. Resultatet er da det, at færøske børn og færøsk ungdom i skolerne snarere opdrages til at leve i et dansk samfund end i det færøske. Vi vil nu overtage hele skolevæsenet. Dermed har man åbnet mulighederne for en virkelig færøsk skoleordning, hvis vigtigste opgave det bliver at forberede de færøske børn og den færøske ungdom til et liv i det færøske samfund. Betydningen af denne kursændring kan ikke overvurderes. Det vil kunne få en gennemgribende betydning for fremtidens Færøer.

Vedrørende undergrunden og havbunden foreligger der nu en klar tilkendegivelse fra lagtinget om, at rettigheden over disse naturressourcer skal overgå til de færøske myndigheder. Herunder henhører også det spørgsmål, der er opstået ved Storbritanniens annekstion af havbunden ved Rook All vest for Irland, nord for Færøerne, et område, der vitterligt tilhører Færøerne mere

[Fatursson.]

end noget andet land, noget, som man nu også fra britisk videnskabeligt hold har anerkendt.

I henhold til den forfatningsmæssige stilling, vi har, henhører disse spørgsmål jo under den danske stats kompetence, men så længe vi har denne forfatningsmæssige stilling, må det forventes, at den danske regering varetager de færøske interesser og rettigheder over for det britiske overgreb. Jeg betragter det også som en selvfølge, at man fra dansk side efterkommer den færøske vedtagelse om, at rettigheden over undergrunden og havbunden ved Færøerne overgår til de færøske myndigheder.

I samarbejdsaftalen indgår også fiskerigrænsespørgsmålet som en vigtig del. Det kan ikke gentages ofte nok, at fiskerigdommen i havet er det færøske folks eksistensgrundlag. Såfremt der ikke er fisk, vil der ikke være mulighed for at opretholde det færøske samfund. Men i umindelige tider har man fra andre, rigere nationer gjort indhug i dette eksistensgrundlag, et så omfattende indhug, at det færøske samfund har lidt uoverskuelige tab. For tiden er virkeligheden den, at af hver 5 fisk, der fanges i færøske farvande, fanger udlændinge de 4, mens færingerne selv må nøjes med 1. En sammenligning: hvordan ville det danske samfund se ud, hvis 4/5 af den danske landbrugsproduktion og en tilsvarende del af den danske industriproduktion tilfaldt andre, mens danskerne selv måtte lade sig nøje med bare 1/5? De vilkår, man byder det færøske fiskeri og dermed hele det færøske samfund, er hinsides al rimelighed, er hinsides al fornuft. Her gælder det det færøske samfunds beståen eller ikke-beståen, liv eller ikke-liv.

I samarbejdsaftalen er man fuldstændig klar over alvoren i fiskerigrænsesagen, og vi sigter mod en grænseudvidelse. Men også her gælder det, at sådan som vor statsretlige stilling er i øjeblikket, henhører disse spørgsmål i sidste ende under den danske regerings myndighed, dette må erkendes. Men samtidig må det siges, at såfremt man fra dansk side ikke sætter dette færøske livskrav højere end mulige andre hensyn, så må færingerne erkende, at så har Danmark svigtet sine fundamentale forpligtelser over for Færøerne. Sagen i al sin enkelhed er den,

at hele det færøske samfunds eksistens er i fare på grund af stadige indskrænkninger i færingernes fiskerimuligheder i fjernere farvande og på grund af det fortsatte udenlandske rovfiskeri i egne farvande. Vil man redde det færøske samfund fra forlis, bør man skride til en udvidelse af den færøske fiskerigrænse her og nu. Alt andet vil være et skridt på vejen mod Færøernes totale forlis.

Som jeg bemærkede i min indledning, er der kommet en ny politik på Færøerne, en fremskridtets og frihedens politik. Alting har sin historiske baggrund, også denne politik. Jeg kan nævne, at det nu er 125 år siden, færingen Niels Winther sammen med frisindede danske her i folketinget kæmpede for færingernes nationale rettigheder. Jeg kan nævne den færøske selvstyrebevægelses start ved århundredets begyndelse. Jeg kan nævne folkeafstemningen i 1946, da færinger valgte friheden, men ikke fik den. Nu dages det igen; alle gode gange er 3, den 4. skal det ske. Vi får nu se, hvad der kommer ud af den udvikling, der er sat i gang. Min faste overbevisning er den, at den tid ikke vil være så forfærdelig fjern, da færinger og danskere kan skilles som gode venner uden nag og uden skelen til fortids fejlgreb, og da de færøske repræsentanter her i salen kan sige farvel til deres danske kolleger med tak for behageligt samvær. Den dag vil Danmark stå med ren samvittighed over for Færøerne, og den dag vil det færøske folk begynde et lykkeligere og mere tilfredsstillende liv end det, det lever i dag.

Rosing (Grøn!):

Til at begynde med vil jeg takke statsministeren for den del af hans tale, der handler om Grønland. Det er meget vigtigt, at jeg også ved denne lejlighed på de grønlandske folkevalgte og egne vegne retter en tak til Grønlandsministeren og dermed også til regeringen for forståelse af og imødekommenhed over for grønlandske ønsker om ændring af politiske og administrative forhold i Grønland.

Denne tak gælder også tidligere regeringer og folketing. Denne imødekommenhed startede med at give grønlandske kommuner større beføjelser og myndighed, noget, der efter forslag fra byrde- og opgavefordelingsudvalget gennemføres i den kommende tid.

[Rosing]

Den forrige regering og folketinget accepterede dette og lovgav herfor.

Det andet og næste er, at også landsrådets status drøftes i den kommende hjemmestyrekommission, som regeringen i år har nedsat. Som underudvalg i denne kommission er der også nedsat et udvalg, som skal drøfte et forslag fra landsrådet om ændring af aflønningsforholdene i Grønland, det problem, som diskuteres om og om igen landet over.

Det tredje er nedsættelse af det såkaldte styringsudvalg vedrørende spørgsmålet omkring mineraludnyttelse i og ved Grønland, hvorved landsrådets indflydelse vil blive sikret.

For alt dette vil jeg udtrykke min tak, og jeg håber, at samarbejdet mellem de danske og grønlandske myndigheder vil fortsætte fremover. Dette udtrykker jeg for at understrege den kendsgerning, at det, der skal ske i Grønland i den kommende tid, nemt kan følges af svære fødselsveer. Vi har jo rigelige eksempler ude i verden, hvor tidligere kolonier selv påtager sig løsningen af deres interne problemer. Et fortsat samarbejde mellem danske og grønlandske myndigheder kan efter min mening gøre overgangen til hjemmestyreordning lettere.

Folketinget og den danske befolkning er nu sikkert ikke uvidende om ret skræppe kritiske artikler om vore forhold skrevet af enkelte grønlandere. Hvis demokratiet skal eksistere og aktuelle problemer skal løses, skal og må der komme en dialog i aviserne, men det beklagelige i sådanne artikler er, at nogle ikke vil erkende den historiske baggrund for visse afgørelser og dermed også udviklingen i Grønland og udviklingen mellem Grønland og Danmark. Det er på sin plads, at vi politiske repræsentanter kritiseres. Dette er jo politikernes lod, men det er forkert at skrive, at hovedansvaret for alle skæve forhold i Grønland ligger hos de danske myndigheder. Når jeg siger det, så vil jeg tilføje, at fjernstyring på visse områder har haft og stadig har visse skavanker, som vi vil ændre i den kommende tid. Om dette vil jeg henvise til, hvad jeg har sagt i begyndelsen af talen. Jeg vil derfor beklage og fordømme sådanne beskyldninger.

De grønlandske folkevalgte repræsentanter både i landsrådet og folketinget har gen-

nem årene arbejdet for virkeliggørelsen af befolkningens ønsker og dækning af behov i vor udvikling. Sådanne ønsker blev forstået og efterkommet ofte i form af lovgivning. Hvis da nogen skal bebrejdes noget, så er det os grønlandere, der gennem årene har fremført vælgerens ønsker under andre forudsætninger og muligheder end de nuværende. Jeg vil derfor, som landsrådsformand Lars Chemnitz sagde under åbningen af landsrådet for nylig, sige, at vi grønlandere hellere må koncentrere os om løsning af problemerne i stedet for at fremkomme med mistænkeliggørelse og beskyldninger, som ikke har noget formål.

Til slut en lille bemærkning om det mest aktuelle, nemlig omn EF-penge. Jeg har i fjor ved samme tid her fra talerstolen berørt spørgsmålet om lånene fra Den europæiske Investeringsfond. Ifølge Grønlandsrådets dagsorden punkt 3 vedrørende investeringsplanerne under et møde i foråret 1974 androg lånene indtil 1974 90 mill. kr., hvoraf 18 mill. kr. anvendtes i Grønland gennem tillægsbevillinger i 1974. Jeg fandt, at beløbet i sammenligning med egnsudviklingsproblemerne her i landet var for lille i forhold til de store behov, vi havde og stadig har i Grønland. Daværende Grønlandsminister hr. Holger Hansen, som besvarede dette spørgsmål, sagde bl. a., at han var enig i, at den måde, hvorpå dette spørgsmål var blevet løst i det daværende år, ikke var tilfredsstillende, og han gav tilsagn om, at hele denne problematik om EF-midlernes anvendelse, og på hvilken måde det skulle ske, ville blive taget op til ny vurdering.

Dette svar har jeg måttet regne som et positivt svar og var tilfreds med det, men den avisomtale, der handler om EF-ambasador Gundelachs udtalelser i landsrådet for nylig om bevillinger fra EF's sociale fond til Grønland, gør mig lidt skeptisk over den måde, midlerne ordnes på. Det er ønskeligt, at sådanne bevillinger bliver adskilt fra de sædvanlige bevillinger, så de bliver overskuelige og lagt oven på finanslovens bevillinger.

Når jeg siger det, er det slet ikke meningen at forfølge en bestemt minister eller skiftende regeringer, men da spørgsmålet er aktuelt, og da de grønlandske bevillinger som andre ministeriers er skåret betydeligt ned og i det kommende år vil blive det, vil

[Rosing.]

jeg i denne forbindelse fremhæve, hvor kærligkomne disse penge er, både fra Den europæiske Investeringsfond og Den sociale Fond, til brug for erhvervsuddannelse, omskoling, udvidelse af Knud Rasmussens højskole, specialarbejderuddannelse, forbedring af kommunikationsforholdene m. v. i Grønland. Jeg vil derfor håbe, at de hos EF ansøgte og bevilgede penge til løsning af bestemte opgaver i Grønland vil blive tilstillet adressaten.

Johan Nielsen (S):

Jeg er meget enig med fhv. statsminister Hilmar Baunsgaard, når han siger, at statsminister Anker Jørgensens åbningstale var en klog tale. Jeg synes også, at det var en meget, meget klog tale. Jeg var meget glad for det lille afsnit om Færøerne, som fortalte mig, at jeg stadig møder det samme frisind blandt mine partifæller og blandt danske politikere, som jeg har mødt, siden jeg i 1960 for første gang blev medlem af det høje ting.

Det er jo en kendsgerning, som hr. Jes Schmidt sagde, at den danske stat ikke er nogen national helhedsstat. Den består af det danske folk og et tysk element nord for grænsen og grønlænderne mod nord og så os færinger i centrum. Nu er vi færinger yderst beskedne mennesker, selv om vi ligger i centrum, så det kunne ikke falde os ind at kræve, at Hendes Majestæt Dronningen skulle flytte op og bo i Tórshavn, lige så lidt som det kunne falde os ind at kræve, at folketinget skulle vælge Tórshavn. Vi har jo lagt tinget deroppe, og det færøske lagting er den højeste autoritet for alle færinger.

Men når det er sagt, så må vi huske på, at der jo skal tages særlige hensyn til de forskellige nationer inden for riget.

Jeg sad forleden dag og tænkte på det ejendommelige i, at vi i fjernsyn og radio bogstavelig talt bliver tiet ihjel. Når jeg kommer ud for at tale om Færøerne — og det gør jeg ofte og mange steder — så møder jeg en sådan uvidenhed, at det ryster mig, men, som de siger til mig, hvad kan vi vide f. eks. om Færøerne? Du fortæller os aldrig nogen sinde noget i fjernsyn eller radio, og det er rigtigt. Når det drejer sig om Færøerne, så er der tavshed, og det er der vist også om Grønland og om det tyske

mindretal. Det er måske nok forståeligt, men man skal alligevel passe på, for tænk, hvis vi en dag fik det indfald, at vi ville danne en gruppe. Vi var med det samme 5 medlemmer, som sad nogenlunde fast i sadlen, og vi har jo oplevet før, at en gruppe på 5 medlemmer kan komme til at få afgørende betydning i dansk politik.

Nu tror jeg ikke, at der foreløbig er tale om det, men som sagt var jeg glad for afsnittet om Færøerne, fordi jeg stoler på, at jeg vil møde forståelse, og jeg får brug for den. Jeg tænker her f. eks. på bistandsloven, som kommer til at gælde for Syddanmark fra den 1. april. Jeg vil meget gerne have, at den også kommer til at gælde for Færøerne. Jeg har talt med den hjemlige socialminister om det, og jeg har sagt til ham, at med det kendskab, jeg har til vor statsminister og vor socialminister, så får vi vel ingen problemer med at få Danmark til at opfylde forpligtelserne.

Jeg har brug for forståelse. Nu nævnede min kollega, hr. Patursson, det med NATO. Vi på Færøerne føler, at vi ikke har haft bud efter NATO, og vi kan bestemt ikke lide at spise kirsebær med de store.

Jeg har brug for forståelse med hensyn til dødsstraffen. Jeg er modstander af dødsstraf, og hvis der er nogen — nu kan jeg ikke huske, hvordan man stemte her i det høje ting — som stemte for, at vi skulle bevare dødsstraffen og alligevel protesterer mod, hvad der sker i Spanien, ja, så vil jeg sige . . . nej, jeg må for resten ikke bruge det udtryk fra denne høje talerstol.

Jeg får brug for forståelse, når det drejer sig om vores fiskeriproblemer. Jeg er langt hen ad vejen enig med min kollega, hr. Patursson, men knap så enkelt er problemet ikke, som han fremstillede det. Hvis vi sætter f. eks. englænderne stolen for døren og siger, at de overhovedet ikke må komme ind på færøsk territorium, ja, så er det kun naturligt, at de sætter os stolen for døren, så vi overhovedet ikke må komme ind på engelsk territorium, og dér fisker vi en hel del. Hvis vi optræder sådan over for de andre lande omkring Nordsøen, så risikerer vi at blive udelukket af Nordsøen, og dér har vi i den sidste tid fanget meget.

Vores problem er så indviklet, at vi ikke kan løse det alene. Vi må løse det sammen med Danmark, og dér har jeg som sagt den

[Jehan Nielsen.]

erfaring igennem 15 år, f. eks. fra dengang vi fik flyttet søterritoriet ud til 12 sømil, at jeg har mødt megen forståelse og velvilje både hos politikere og hos meget, meget dygtige embedsmænd.

Vi har jo mange andre problemer deroppe. Vi har energiproblemet, det er jo fælles med hele den vestlige verden. Vi er jo et meget, meget fattigt samfund, vi har så lidt at give til gengæld. Vi er omtrent som de fattige mennesker, der boede på en lille færøsk bygd, og dengang prøvede man at klare sig socialt. De prøvede at dele med hinanden, og så var der to huse, der var enige om, at de skulle dele gåsen, sådan at det ene hus skulle stille gåsen og ilden til rådighed, og det andet hus skulle stille gryden og vandet til rådighed.

Vi er omtrent i samme situation som den med gryden og vandet. Vi har så lidt at give til gengæld. Dog én ting har vi, som jeg er meget, meget stolt over, og det er det dejlige menneskemateriale. Derfor leger jeg og kæler for tanken om en nordatlantisk fiskeripolitik. Vi er i den situation, at vi kan hjælpe både grønlænderne og islændingene med eksperter. Vi har et overskud af eksperter på fiskeriområdet og på koffardiområdet.

Da jeg hørte, at det var en færing, som var skipper på den her Mærskbåd, der redede vietnameserne, så sagde jeg med det samme: ja men hvem i alverden skulle han være, hvis han ikke var en færing?

Det menneskemateriale sender jeg ofte en venlig tanke. Sammen med det og den forståelse håber jeg, at der stadig væk er udveje for os på Færøerne.

Bertel Haarder (V):

Jeg vil sige til hr. Jes Schmidt, at de problemer, han har rejst, er vi meget opmærksomme på inden for venstre. Jeg vil sige det så stærkt som, at de folkelige minoriteters velbefindende er prøvestenen på, om der er åndelig frihed i et land, og den prøvesten skulle vi gerne klare.

Når jeg er kommet herop, er det for at komme af med noget, som længe har plaget mig. Der er nemlig en lirekassemelodi, som med voksende styrke er i færd med at berøve selv intelligente mennesker evnen til at tænke, selv økonomer og medlemmer af

dette ting. Det er alt dette her vrøvl om, at vi på længere sigt aldrig kan få fuld beskæftigelse, fordi industrien øger produktiviteten, og fordi man derved kan overflødiggøre arbejdspladser.

Der er mange miljøprofeter, som har grebet chancen og sagt: ja, dér kan vi se, det kan da slet ikke nytte at øge produktionen; vi må i stedet for forhindre folk i at bestille noget. Det er kommet så langt ind i dette ting, at meget fornuftige folk som fru Lone Dybkjær og hr. Auken faktisk har tilsluttet sig tanken om, at vi må forhindre folk i at bestille så meget, fordele det forhåndenværende arbejde og den forhåndenværende elendighed. Det må vi gøre, fordi vi ikke kan bære, at folk vil gøre så stor en indsats og bestille så meget.

Der er en miljøministeriel arbejdsgruppe, en række økonomer, som har lavet en rapport, hvor man har fået slået stort op i pressen, at vi sådan på længere sigt skal have en kvart million arbejdsløse her i landet. Og minsandten om ikke Institut for Fremtidforskning, hvor sociologen Erik Høgh og en økonom, Gert Strande-Sørensen, har medvirket, har lavet en lignende rapport om beskæftigelsesmulighederne frem til år 2000, hvor det også stilles op, som om det er lidt af en naturlov. Der er ikke noget at gøre ved det, det er udviklingen, at vi får en vedholdende og lang arbejdsløshed her i landet, og det skyldes dette med, at man rationaliserer. Man har spurgt de danske virksomheder, hvor stor en arbejdsstyrke de forventer at få osv. Svarene har været, at mange steder forventes en forøget rationalisering og dermed reduktion i antallet af arbejdspladser, og så slutter man, at det altså er den fremtid, som vi må gå ind i med bøjet nakke.

Det er den form for pessimisme, som jeg også synes i for høj grad er begyndt at præge det økonomiske råds senere rapporter. Nu er det økonomiske råd jo altid venligt over for den siddende regering, så måske det er forklaringen, men det ligger i virkeligheden også bag perspektivplanerne eller i hvert fald bag den måde, hvorpå vi opfatter disse ting. Vi har gjort økonomer til ypperstepræster for en skæbnetetro. Vi tror, at når de laver en eller anden prognose, så er der jo ikke andet at gøre, og det må vi gå i gang med at realisere. Det, der ligger bag økono-

[Bertel Haarder.]

mernes prognoser — ellers måtte man ønske, at vi aldrig havde fået økonomer — er, at de siger til os politikere: hvis I ikke gør noget ved det, så vil der ske det og det. De siger ikke til os: I er nødt til at affinde jer med den og den og den udvikling. Alle økonomernes rapporter forudsætter naturligvis, at vi fortsætter i den vante skure, for det, som politikerne i fremtiden finder på, kan økonomerne ikke lave prognoser over. Det ville være rent uvidenskabeligt gæbteri, og derfor kan økonomerne ikke sige noget til det, de kan ikke sige noget om det.

De økonomiske forudsigelser er jo ikke andet end beretninger om, hvad der sker, hvis vi ikke foretager os noget. Det vil sige, hvis politikerne, det vil sige, hvis vi er totalt uimodtagelige for indtryk, hvis vi er blottet for fantasi, hvis vi er stivnet i forkalkning og vanetænkning og ude af stand til at handle, så vil det gå sådan og sådan. Det sidste med, at vi er ude af stand til at handle, har vi jo somme tider været. Det katastrofale er, at økonomerne og fremtidsforskerne, eller -fusserne, må man sige i dette tilfælde, med deres skæbnetro ligefrem styrker passiviteten, legitimerer den manglende handling og gør os til viljeløse ofre for en udvikling, som vi i virkeligheden selv er skyld i, og som vi godt kunne ændre, hvis vi ville.

Der er noget rivende galt, når repræsentanter for Danmarks største parti begynder at bryde hjernen med, hvordan man kan forhindre folk i at bestille noget. 6 timers arbejdsdag, massive offentlige ansættelser og længere uddannelse og tidligere pensionering og alt dette med, at vi altså må sørge for, at der er færre og færre skuldre til at bære, og så bliver der flere og flere, som skal leve af at modtage penge fra det offentlige. Hvor tit skal det siges, at der er uendeligt med arbejde i ethvert samfund, nok til en 12 timers arbejdsdag for alle, hvis vi da ellers gad til den løn, der er at få — det sidste skal med. Der er bare det problem, at stærke organisationer har monopoliseret det forhåndenværende arbejde, bygget barrierer for de unge, for de gamle, for de lavere uddannede og for dem, der ikke er 100 pct. ydedygtige, samt at organisationerne har presset prisen på arbejdskraft så tåbelig højt op, at der er for mange, der vil arbejde,

og for få, der vil betale for at få arbejdet gjort.

Som befolkning og måske som verdensdel eller civilisation har vi på grund af forskellige omstændigheder — det skal indrømmes — vænnet os til at økonomisere lidt for meget med arbejdskraften og økonomisere lidt for lidt med naturgrundlag og kapital, men det er dog ikke et uløseligt problem. Der kan være undskyldninger for, at vi har lidt arbejdsløshed på kort sigt, men ikke på længere sigt. Der er ikke skygge af begrundelse for det.

Hvis der overhovedet var nogen bevægelighed tilbage i det danske samfund, på det danske arbejdsmarked, så var det ikke noget problem at tilpasse sig disse forandringer udefra i løbet af en kortere årrække. Men det er måske netop det, der er sagen, at arbejdsmarkedet er stivnet i specialisering, i faggrænser, i uddannelseskraft, som det er for vanskeligt at hoppe over for folk, som ikke lige kom på den rette hylde med det samme, samt at arbejdsmarkedets monopoler har oppustet indkomsterne for deres eget arbejde, hvilket vanskeliggør, at andre kan komme ind og få lov til at arbejde til den pris.

Jeg tror også, at hvis de tilbageværende lønmodtagere og de tilbageværende arbejdsgivere fortsat skal bestemme over arbejdsmarkedets forhold, så kan man godt tænke sig, at der heller ikke i fremtiden bliver plads til de unge, eller at der bliver kapital til nye virksomheder. Det kan man godt tænke sig, men så er det da vores egen fejl, hvis vi ikke gør noget ved det.

Krisen, kan man sige på mange måder, har vi selv været med til at skabe gennem den måde, vi organiserer os på. Der er ikke nogen skæbnebestemt udvikling, som økonomer skal komme og fortælle os forhindrer os i at komme ud af det, og som skulle nødvendiggøre, at vi begynder at bryde hjernen med, hvordan vi skal tage arbejdet fra hinanden og sørge for, at der er færre og færre, som kan klare sig selv, og flere og flere, som skal modtage deres indkomst over det offentlige.

Selvfølgerlig rationaliserer industrien, og selvfølgerlig bliver der overflødiggjort arbejdspladser. Men hvem har nogen sinde tænkt sig, at det er industrien, der skal skabe fuld beskæftigelse? Hvis de organise-

[Bertel Haarder.]

redes indkomster ikke blev pustet så forførdeligt op, så ville der komme liv i en række nye virksomheder, en række mindre virksomheder på områder, som vi måske dårlig har fantasi til at forestille os. Det ville især være inden for det meget alsidige serviceområde, og der er jo andet end offentlig service; der er sandelig også privat service.

Der er i det hele taget uendeligt med behov, som ikke bliver tilfredsstillet. Det behøver man bare at se sig rundt i samfundet for at konstatere, og det er alene den enkeltes valg af fritid over for arbejdstiden, som kan begrunde, at der ikke bliver udført noget mere arbejde her i landet.

Selvfølger er der en lille del af vores produktion, som belaster ressourcer og miljø. Det er måske 10 pct. af nationalproduktet, hvor man overhovedet kan tale om noget sådant. Men derfor skal man da ikke lægge de 90 pct. uskadelige og samfundsnyttige aktiviteter for had samt glemme alle de gøremål, som kunne gøres, som burde gøres, men som i dag ikke bliver gjort på grund af den måde, vi organiserer os på.

Det er nogle elendige politikere, som begynder at bryde deres hoved med, hvordan de skal forhindre folk i at gøre en indsats, klare sig selv. Derved ødelægger de nemlig det indkomstgrundlag, som de jo skal have at beskutte for at hjælpe dem, der ikke kan klare sig selv, og så bliver der slet ikke noget ud af alle visionerne endsige den ønsketænkning og den given-både-i-pose-og-sæk, som især gennemsyrrer socialdemokratiets principprogram.

Sigsgaard (VS):

Jeg ville sige lidt om Spanien. Der er brugt meget store ord om, at det spanske diktatur skal bekæmpes, og det er godt. Desværre modsvares rigdommen i ord af fattigdommen i handling. Den spanske fascisme bekæmpes ikke ved formaninger og besværgelser, men ved, at de spanske antifascistiske kræfter organiserer sig og afskaffer diktaturet.

Vi kan støtte dem, hvis vi har viljen til andet end ord. Vi kan f. eks. bevilge dem penge, om hvis anvendelse de og ikke vi bør træffe beslutning. Staten har støttet befrielsesorganisationen Frelimo, der nu har befriet Moçambique fra Portugals undertryk-

kelse. Den har støttet MPLA, der har kæmpet i Angola, og PAIGC, der har befriet Portugisisk Guinea. Det har ganske vist været dråber i havet i forhold til anden såkaldt u-landsbistand, men det har alligevel haft sin betydning.

I dag er det organisationer som ETA og FRAP, der kæmper, og i dag er det ikke i Afrika, men i Spanien, og de kæmper på samme måde, som Frelimo og PAIGC har kæmpet i Afrika. Kampen mod fascismen i Spanien bør støttes, ligesom kampen imod kolonialismen blev det. Folketinget bør derfor ud over at udtale fordømmende ord afse i det mindste et symbolsk beløb til støtte for kampen i Spanien. Efter VS' mening bør støtten gå til organisationer, der klart kæmper for et Spanien befriet for enhver undertrykkelse og udbytning.

Jeg skal herefter fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

„Idet folketinget udtaler sin støtte til den antifascistiske kamp i Spanien, anbefaler tinget, at der bevilges et beløb på 1 mill. kr. til deling mellem de to antifascistiske organisationer ETA og FRAP,

og fortsætter dermed behandlingen af den foreliggende sag på dagsordenen.“

Efter den mildest talt forbløffende tale, som hr. Erhard Jakobsen holdt i dag, og som Francoregimet jo desværre nok vil vide at gøre brug af, er det så meget desto mere påkrævet, at folketinget tager stilling til vores forslag.

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen, idet jeg dog gør opmærksom på, at dagsordensforslaget i stedet for ordene „og fortsætter dermed behandlingen af den foreliggende sag på dagsordenen“ af tekniske grunde må slutte med ordene „går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 14.

Mødet udsat kl. 12.23.

Mødet genoptaget kl. 14.

Forhandlingen genoptoges.

Udenrigsministeren (*K. B. Andersen*):

Hr. Erhard Jakobsen stillede nogle spørgsmål til mig om vort forhold til Spanien. Jeg ved, at statsministeren senere i sit indlæg vil besvare nogle af de spørgsmål, der blev stillet bl. a. af hr. Hilmar Baunsgaard og af hr. Gert Petersen, og i den sammenhæng fremhæve mere generelt regeringens holdning over for Spanien netop nu, og det skal jeg derfor afholde mig fra for ikke at tage for meget af tingets tid.

Men inden jeg besvarer de enkeltspørgsmål, som hr. Erhard Jakobsen stillede, vil jeg alligevel gerne gøre en bemærkning, som jeg synes det er vigtigt og værdifuldt at få gjort i denne sammenhæng, fordi den nok skal med til forklaring af en del af den reaktion, vi møder. Jeg vil gerne sige netop til hr. Erhard Jakobsen, at den nok skal med til forståelse af, hvorfor det f. eks. uden vanskeligheder lykkedes at få en fælles erklæring fra de ni EF-lande, der — som jeg tror hr. Erhard Jakobsen vil indrømme — jo på mange måder har forskelligt forhold til Spanien og til europæisk tradition og historie. Det lykkedes at få en, tør man sige, ganske skarp erklæring frem fra EF-mødet i Luxembourg forleden dag. Det skyldes et forhold, som jeg måske ikke skulle nævne i denne situation, fordi jeg løber al risiko for at blive misforstået af dem, der vil misforstå, men jeg løber altså risikoen alligevel. Det er ikke mange måneder siden, tonen over for Spanien var en helt anden, end den er nu, eller i hvert fald i ganske høj grad en anden, end den er nu. Det var ikke ualmindeligt at høre — og jeg har selv sagt det —: vi må gøre, hvad vi kan for på rimelig måde, på fornuftig måde, at prøve at være med til at forberede en eller anden fornuftig overgang fra det nuværende Spanien til et demokratisk Spanien, og så må hver finde ud af, hvordan man kan gøre det ved hjælp af kontakter og forbindelser af den ene eller den anden art. Det var en anden tone, der prægede de europæiske landes holdning til Spanien for nogle måneder siden, hvis vi da havde haft en lignende debat; det tror jeg hr. Erhard Jakobsen både vil erindre og indrømme. Vi sagde: Francospanien, nej —

ingen adgang til NATO, ingen adgang til EF. Men hvad gør vi for at forberede en fornuftig overgang efter Franco, hvad gør vi for at undgå en situation, der kan komme randen så nær, som Portugal var ved at komme? Nu er Portugal heldigvis åbenbart på vej i en anden retning. Det var tonen for nogle måneder siden.

Når vi derfor reagerer så stærkt over for mange af de ting, der finder sted i Spanien i øjeblikket, er det, i hvert fald for mit vedkommende, det vil jeg gerne indrømme, iblandet en god del skuffelse — man kan kalde det, hvad man vil — over, at en udvikling, vi så tegne sig et eller andet sted et stykke fremme, mod et demokratisk Spanien, der kunne finde den plads i den europæiske familie, hvor Spanien for så vidt hører til efter sin geografi, og hvor det spanske folk hører til, den er ligesom slået i stykker, den er gået på gulvet med et brag. Jeg tror, denne skuffelse ligger bag nogle af de stærke ytringer, der kommer til udtryk. Jeg tror, det er rigtigt at blande dette, hvis jeg må bruge det udtryk, positive element ind i den stærke kritik af Spanien, vi giver udtryk for netop i denne tid.

Ud over denne bemærkning, som jeg ikke håber hr. Erhard Jakobsen synes var uvæsentlig, og som jeg heller ikke håber andre synes var uvæsentlig, vedrørende vort forhold til Spanien, så vil jeg gerne svare på de enkelttemner, hr. Erhard Jakobsen drog frem, og det skal jeg gøre så konkret, som jeg kan, for det var ganske klare og konkrete spørgsmål.

Hr. Erhard Jakobsen sagde for det første: hvilke henvendelser er der kommet fra officielt spansk hold vedrørende dette, at danske journalister skulle straffes? Jeg tror ikke, jeg misfortolker hr. Erhard Jakobsen, det har jeg ingen lyst til eller trang til, hvis der i spørgsmålet lå: kan det virkelig være rigtigt, at man sådan fra officielt spansk hold kommer og siger: tag nu og sæt folk et vist sted hen eller i hvert fald straf dem? Derfor må jeg bryde en praksis, som vistnok er almindelig. Det er vel ikke så almindeligt, at man fra denne talerstol gengiver noter fra andre regeringer til den danske regering, men på den givne foranledning skal jeg nævne, at i den note, vi fik den 24. september om dette med pressen, hvor man klagede over den injuriekampagne mod den

[Udenrigsministeren.]

spanske statschef, som en del af den danske presse efter spansk opfattelse gjorde sig skyldig i, dér står der én sætning, der er meget kort, men også meget enestående. Jeg erindrer ikke fra min praksis, og jeg ved ikke, om andre, der har været i samme fag, erindrer et fortilfælde, hvor en regering siger til den danske regering om pressefolk: „Enhver undladelse af straf vil være utilstedelig.“ „Enhver undladelse af straf vil være utilstedelig.“ Jeg tror, hr. Erhard Jakobsen vil give mig ret i, at det er ikke almindeligt, at man henvender sig til et demokratisk lands regering og siger, at enhver undladelse af straf vil være utilstedelig. Dermed har jeg svaret på hr. Erhard Jakobsens første spørgsmål.

Det andet spørgsmål, hr. Erhard Jakobsen stillede, angik de danske skibe, og det gik på, om vi havde vished for, at det var, om jeg så må sige, centralt dirigeret. Det var ikke lige det udtryk, hr. Erhard Jakobsen brugte, men altså, at det var noget, der kom fra Madrid, og ikke bare et eller andet tilfældigt, lokalt fænomen. Jeg kan svare dertil, at vi har modtaget oplysninger både fra vore egne konsulater i Spanien, gennem ambassaden i Madrid og fra de forskellige rederier, der samstemmende giver udtryk for, at det var efter ordre fra Madrid. Det er sket på mange forskellige måder, og chikanerierne har været af mange forskellige arter, men der er ingen tvivl om det.

Jeg kan ikke lade være i den sammenhæng at nævne en henvendelse, jeg har fået fra et af de mest omtalte rederier i forbindelse med disse sager, fordi det var det første rederi, går jeg ud fra, der havde en sag af denne art, nemlig Mercandia Rederierne. Mercandia Rederierne reder, hr. Per Henriksen, sendte et brev til mig i går, hvor han gentager det, jeg siger her om, at det er centralt styret. På grund af de kritiske bemærkninger, der er faldet — ellers skulle jeg gerne afstå fra det — kan jeg ikke lade være med at nævne, at hr. Per Henriksen i dette brev siger, at det har været en stor støtte, da man hørte, hvor kraftigt udenrigsministeren reagerede, og for ham er der ingen tvivl om, at den heftige reaktion har medført, at også de andre danske skibe blev frigivet hurtigere end planlagt. Han slutter med nogle bemærkninger om, at det er be-

tryggende at vide, at danske søfolk er blevet overbevist om den støtte, de vil få, når de kommer i situationer som den, der her er tale om.

Det tredje spørgsmål, hr. Erhard Jakobsen stillede, var, hvilken viden jeg havde om forulempelse af danske turister, og så nævnte hr. Erhard Jakobsen en hel lang række navne på spanske turiststeder, som jeg ikke kender, for jeg har aldrig været der som turist. Jeg havde ikke mulighed for at komme der før borgerkrigen, og jeg har aldrig villet være der siden og har derfor ikke det kendskab til de spanske turiststeder, som hr. Erhard Jakobsen her gav udtryk for. Jeg har ikke på noget tidspunkt, ikke på noget tidspunkt, blot antydning, at danske turister ville blive forulempet. Jeg har sagt offentligt, og det vil jeg da gerne gentage her: jeg rejser ikke til Spanien. Jeg har stadig, vi er jo gamle, Erhard Jakobsen — undskyld, man må ikke tale direkte til medlemmerne, men derfor er vi det alligevel. Jeg har stadig borgerkrigen i tilstrækkelig erindring til, at dér kommer jeg altså ikke, før der er kommet et andet styre, men det kunne da ikke falde mig ind at blande mig i, om andre synes, det er den rigtige opfattelse, eller det er den forkerte.

Jeg har ét hensyn at tage. Hvis jeg troede, at danske turister blev forulempet, så burde jeg advare, men det har jeg ikke fået noget indtryk af. Med fare for nu at få skældud fra, skal vi sige den modsatte fløj i denne sal, så må jeg igen citere et brev, jeg også fik i går. Det kom også lidt overraskende. Det er jo rart, når nogle skriver til én. Det var fra direktøren for Tjæreborg Rejser, der, samtidig med at han takker for en telefonsamtale, udtrykker sin kompliment for den formulering af svaret på spørgsmålet om risiko ved at rejse til Spanien, som jeg anvendte over for pressen, og som han hørte. Han kan ikke alene tilslutte sig den. Han er glad for, at jeg gjorde mig den ulejlighed at tage hensyn til „vore“ interesser ved fremsættelsen af udtalelsen. Jeg er klar over, at nu får jeg nok klø fra anden side. Det eneste, jeg har sagt, er, at der var ingen livsfare, der var ingen risiko forbundet med at rejse derned. Jeg ville bare ikke gøre det, og det må vist dog være tilladt.

Videre nævnte hr. Erhard Jakobsen som det fjerde spørgsmål — eller sagde i forbi-

[Udearigsministeren.]

farten, det gik jo stærkt — at vi ikke havde nogen offentlig repræsentation i Spanien i øjeblikket. Dette er, som alle her ved, forkert. Selv om ambassadøren er hjemme, fungerer ambassaden, selvfølgelig ikke med samme arbejdsstyrke, men den fungerer dog og har gjort det flittigt i disse dage.

Jeg kan på den givne foranledning til oplysning for tinget meddele, at for mindre end en time siden har vi meddelt offentligt, samtidig med at Norge og Sverige har gjort det, at vor ambassadør nu rejser tilbage for igen at overtage den daglige ledelse af ambassaden og for på stedet nøje at kunne følge udviklingen. Hvis jeg er rigtigt underrettet — det går stærkt i disse dage — så var den vesttyske ambassadør og den britiske ambassadør tilbage i går, den belgiske i går eller i dag, og vi følger altså Norge og Sverige i morgen og har sammen med dem udsendt meddelelsen i dag kl. 13.30. Jeg siger det kun apropos hr. Erhard Jakobsens bemærkning.

Men så fortsatte hr. Erhard Jakobsen: til gengæld er der jo uofficielle repræsentanter. Det var fodboldholdet. De spurgte ikke nogen. De rejste bare til trods for vore henstillinger om, at de skulle blive hjemme. Nu kommer jeg til igen at korrigere hr. Erhard Jakobsen. Jeg er ked af, at han sådan nogenlunde har taget fejl på alle punkter. Til gengæld plejer der jo at være linje i, hvad hr. Erhard Jakobsen foretager sig, så det er måske ikke så unaturligt. Vi har fået en henvendelse fra Dansk Boldspil Unions generalsekretær, der netop spurgte om et råd, så de har altså ikke gjort det uden at spørge os. Jeg kan da godt sige til hr. Erhard Jakobsen, hvad vi svarede. Vi svarede Dansk Boldspil Union, at det ikke syntes at være forbundet med fare at rejse til Barcelona, så at de altså ikke af den grund skulle afholde sig fra at rejse. Vi sagde yderligere, at vi var sikre på, at de ville få al mulig beskyttelse under deres ophold i Spanien. Det siger vi, fordi vi er overbevist om, at de vil få det. Man kan altså sige, at har vores råd påvirket i nogen retning, så har det været til at gennemføre det arrangement, de havde planlagt. Jeg har givet udtryk for, at jeg var glad for, at jeg ikke skulle derned, hverken som tilskuere eller som official eller som spiller — det sidste kan landet også være

glad for, det er en sidebemærkning — men det er min personlige bemærkning. Man har spurgt udenrigsministeriet. Vi har svaret: vi ser ingen risiko ved, at holdet rejser, og vi er overbevist om, at de vil få al mulig beskyttelse. Vi har føjet til — og det synes jeg vi burde gøre — at netop i en sådan forbindelse kan individuelle tilskuere komme ud for et og andet, hvis de giver udtryk for alt for megen begejstring eller det modsatte, men det er nu set andre steder, så det er ikke en bemærkning, der går på Spanien. Og så har vi tilføjet, hvad vi også synes DBU burde vide, at den 12. oktober, altså den dag kampen skal finde sted, er en spansk højtidsdag med patriotiske manifestationer af forskellig art, og det kan selvfølgelig bidrage til at, om jeg så må sige, varme atmosfæren op. Endelig har vi kommenteret den tanke, som man vist var inde på på et vist tidspunkt i DBU, at det var bedre for eksempel at spille i Madrid end Barcelona, idet vi har sagt, at det foreligger der ikke for os noget der tyder på. Vi har altså heller ikke opfordret til at flytte denne kamp, hvis man i øvrigt vil holde den.

Jeg kan sige til hr. Erhard Jakobsen, at der var en tenniskamp i går i Madrid med svenske spillere. Nu er der jo ikke så mange tilskuere til tennis som til fodbold, men der skete ikke noget. Til gengæld undlod man at hejse de to flag for ikke at hidse følelserne unødigt op.

Jeg tror, jeg hermed har svaret på de helt konkrete spørgsmål fra hr. Erhard Jakobsen.

Inden jeg slutter, vil jeg blot sige vedrørende den af hr. Sigsgaard foreslåede dagsorden, at den kan regeringen ikke tage imod — af én eneste grund. Jeg tror, mange vil være enige med os herinde, men jeg er ikke sikker på, alle vil være enige lige præcis i den motivering, jeg giver. Vi har som bekendt i nogle år, som hr. Sigsgaard også sagde det, ydet støtte til frihedsbevægelser i den sydlige del af Afrika, og hr. Sigsgaard nævnte MPLA og Frelimo og PAIGC. Det er rigtigt. Der har været uenighed i dette ting om disse bevillinger, det er der ingen grund til at skjule, men én ting har ingen bestridt i forbindelse med de bevillinger, nemlig at det drejede sig om bevillinger til humanitære formål, og at det var bevægelser, som FN direkte havde peget på igen-

[Udenrigsministeren.]

nem sine kompetente organer. Alligevel var der nogle, der syntes, vi ikke skulle gøre det, mens andre syntes, vi skulle gøre det. Regeringens motivering — og jeg er helt sikker på også nødvendige motivering, hvis vi ønskede at have et flertal i finansudvalget bag os i et demokratisk land — var, at vi kunne sige: her drejer det sig om kolonifrigørelse, om kamp mod kolonialisme, ikke om et almindeligt indre opgør, det være nok så alvorligt; her drejer det sig om kolonifrigørelse, og det drejer sig om bevægelser, som FN's kompetente organer direkte har opfordret til at støtte. Hvis man forlader den vej og i almindelighed går ind på at yde statslig støtte, statslig støtte til politiske bevægelser, protestbevægelser, oppositionsbevægelser, der kæmper i andre lande, så vil det for det første være klart i strid med folkeretten, for det andet ville der ikke være noget flertal for det i dette ting — og det er nu også en praktisk ting at tage i betragtning — og for det tredje ville det føre os ud i noget aldeles uoverskueligt og uholdbart.

Jeg synes, at alle, der kan og vil, skal yde støtte til den kamp, der sker i Spanien i øjeblikket, hver på deres måde. Det har den folketingsgruppe, jeg tilhører, forsøgt på på vor måde, det arbejder LO med, det arbejder mange kredse med. Men at staten skulle gå ind og støtte en bevægelse i et andet land, i en anden stat, det er der ingen fortillende for, og jeg vil endda sige: jeg er bange for, at vi måske kunne lægge gift for fortsat støtte til frihedsbevægelser i det omfang, der er brug for det, i de lande, jeg talte om før, og med FN-baggrund, hvis vi gik ind i dette.

Det, jeg synes burde kunne gå igennem det, der er sagt her i dag fra forskellige sider, og som vel egentlig også går igennem, det er ønsket om snart at se et demokratisk Spanien på den plads i den europæiske familie, hvor et demokratisk Spanien hører hjemme. Alt, hvad der kan gøres for det på alle måder, som man nu kan benytte som organisation, som privatmand — eller privat kvinde — det synes jeg man skal gøre. Men vi kan ikke statsligt gå ind på denne måde og bryde folkeretten ved at støtte på den måde, som det er foreslået her, og derfor kan regeringen altså ikke gå ind for at modtage denne dagsorden.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg vil i anden omgang fortælle, hvor tilfreds jeg på mange måder var med ministerens svar, men min korte bemærkning går på et par områder, hvor ministerens svar var utilfredsstillende og misvisende.

Punkt 1: ministeren sagde ikke ordret, hvad det var, han sagde til Radioavisen. Jeg har en anden opfattelse af, hvordan ministeren udtrykte sig med hensyn til faren ved at rejse til Spanien. Jeg har grund til at tro det, fordi Radioavisen havde interviews med folk, der direkte henviste til, at efter at udenrigsministeren var kommet med disse oplysninger, var de bange for at rejse til Spanien. Der er altså andre, der har opfattet udenrigsministeren på den måde. Jeg sagde udtrykkeligt: det kommer ikke mig ved, at udenrigsministeren som person fraråder folk at rejse til Spanien, det er ikke vores sag, men folk har lov til at tro, at udenrigsministeren sidder inde med særlige oplysninger og derfor kan give sine ord særlig vægt. Jeg betragter altså endnu spørgsmålet som uopklaret, indtil jeg får fremskaffet det bånd, den båndafskrift, som jeg har bedt om, hvoraf det vil fremgå, at ministerens udtalelser altså ikke var så fredelige, som det er blevet fremstillet her — så vidt jeg husker, jeg har det endnu kun i erindringer.

Det andet punkt, jeg er nødt til at bede om en kort bemærkning til, er dette: ministeren fordrejede det andet af mine spørgsmål. Mit spørgsmål om fodbold gik ikke på udenrigsministeriet, det ved ministeren udmærket godt, tror jeg. Det er statsministeren, der direkte har henstillet til Dansk Boldspil Union at lade være med at rejse derned. Det var det, jeg hentydede til, og det var i den forbindelse, jeg roste Dansk Boldspil Union for, at man uanset denne henvendelse havde besluttet at rejse. At man så benytter sig af, at vi har et udenrigsministerium, og at vi har nogle embedsmænd dernede, der kan bistå, når man skal rejse, ja, det er kun, fordi det er almindelige fornuftige mennesker, der sidder i Dansk Boldspil Unions ledelse.

Udenrigsministeren (K. B. Andersen):

Nu ved jeg jo, at hr. Erhard Jakobsen er ekspert i båndoptagelser og studium af dem,

[Udenrigsministeren.]

og hvis den industri ikke trives her i landet, så er det i hvert fald ikke hr. Erhard Jakobsens skyld. Det tror jeg mange medarbejdere i en institution, jeg ikke skal nævne, kan bevidne. Jeg har ikke i den korte tid, der har været til rådighed, kunnet skaffe selve båndet. Jeg kan derimod henvise endnu en gang til det brev, jeg læste før. Jeg vil egentlig tro, at når direktøren for Tjærborg Rejser sidder og hører radio, så hører han i hvert tilfælde næsten lige så roligt og stiltfærdigt og sagligt som hr. Erhard Jakobsen, og han takker mig i dette brev med henvisning til formuleringen i Radioavisen for det hensyn, jeg tog — det er jeg da glad for, jeg havde nær sagt for en gangs skyld, at få at vide — ved den formulering, jeg anvendte. (*Erhard Jakobsen*: Han er sven-sker!). Jeg vidste ikke, at hr. Erhard Jakobsens til tider lidt racistiske udfald var så hårde, men lad det være. Seriøst sagt: jeg har på intet tidspunkt talt om forulempelser af rejsende. Hvis hr. Erhard Jakobsen ved hjælp af bånd, som ikke er sammenklippet, men er ægte, kan komme og påvise det, så går der 100 kr. ekstra til den Spaniensindsamling, som LO har startet, og som jeg synes alle skulle støtte.

Vedrørende DBU sagde hr. Erhard Jakobsen — det har jeg ikke på bånd, men jeg har simpelt hen skrevet det ned, det kan også stadig bruges — at de rejste på tværs af offentlige henstillinger. Så måtte jeg have grund til at tro, at det også vedkom — i al beskedenhed — udenrigsministeriet. Vi har svaret, og vi har svaret, som jeg sagde før.

Økonomiministeren (Per Hækkerup):

Hr. Wilhjelm gjorde en enkelt bemærkning til mig, som jeg gerne vil svare på, og som jeg også vil takke ham for. Han henvis-te til et svar, jeg havde givet i et interview med dagbladet Børsen, og jeg er af den op-fattelse, at dette svar, sådan som det frem-træder i Børsen, er formuleret på en sådan måde, så det kan misforstås, og derfor er jeg glad for spørgsmålet, sådan at den misfor-ståelse kan blive ryddet af vejen. Jeg svare-de ifølge interviewet: „Men det er givet, at man må forsøge at undgå de lønstigninger, som ligger ud over det, eller som der er mu-lighed for at få i kraft af løfteparagraffer.“

Hvis man læser det rigtigt, sådan som det

er ment, så dækker bemærkningen om det, der er mulighed for at få i henhold til løfte-paragraffer, det, jeg har sagt umiddelbart forud, nemlig i overensstemmelse med overenskomsterne. Det, man kan opnå i henhold til løfteparagrafferne under den procedure, der findes på arbejdsmarkedet, det falder inden for det, der er fastlagt ved overenskomsterne, og det må respekteres. Det er det, der ligger derudover, som vi må advare imod bliver gennemført. Jeg er altså glad for hr. Wilhjelm's bemærkning til mig, fordi det giver mig anledning til at understrege det, der var meningen med udtalelsen, selv om jeg må erkende, at sådan som det har fundet udtryk i bladet, kan det misforstås.

Statsministeren (Anker Jørgensen):

Hr. Hilmar Baunsgaard og hr. Gert Petersen har, om jeg så må sige, efterlyst en kommentar til den spansk-amerikanske baseaftale. Om den vil jeg først og fremmest sige, at det er jo ikke nogen ny foreteelse. Det er en sag, der har stået på i en betydelig årrække. Ja, det er noget, der daterer sig tilbage til 1953. Jeg vil også understrege, at det naturligvis alene er en sag imellem de to lande og altså ikke har noget med Danmark eller direkte med NATO at gøre.

Jeg vil også gerne understrege, at når det gælder forholdet mellem NATO og Spanien, så er det fra dansk side ved adskillige lejli-heder klart markeret, at vi ikke ønskede nogen form for relationer eller kontakter imellem på den ene side NATO og på den anden side Spanien. Det har jeg bl. a. givet udtryk for på et topmøde inden for NATO i maj måned, det har jeg gentaget direkte over for præsident Gerald Ford i en samtale, og det har jeg givet udtryk for på anden måde, f. eks. også her på Christiansborg, hvor der for nylig var en NATO-forsamling, hvor jeg også fremhævede dette synspunkt.

Det, vi ønsker fra regeringens side, er naturligvis det, som mange i Vesteuropa ønsker: at der skal foregå en demokratiseringsproces, med andre ord, at det fascistiske styre, man har, kan blive afløst af demokra-ti, og i den forbindelse mener vi ikke, at man fremmer tingene ved at lave aftaler af den art, som nu engang er lavet imellem USA og Spanien.

Når det gælder andre udtalelser om Spa-nien, så vil jeg ikke stå her og referere dem

[Statsministeren.]

endnu en gang, selv om man har anmodet mig om det. Jeg vil derimod bare sige, at hvad jeg har sagt om dette udadtil, det er også noget, jeg står ved her i tinget, og det er synspunkter, som jeg tør sige at regeringen står bag ved.

Men lad mig tage et par ting alligevel. Det blev nævnt, at De europæiske Fællesskaber på deres udenrigsministermøde for nylig også behandlede hele Spanispørgsmålet. Det gjorde de bl. a. på grund af et dansk initiativ. Vi kender alle, hvad resultatet blev, nemlig at man nedfryser kontakten mellem EF og Spanien, og det er vi fra dansk side godt tilfreds med.

Endelig en lille detalje angående denne fodboldkamp, der skal være meget snart dernede i Barcelona. Jeg har egentlig ikke sagt noget om, hvorvidt andre skulle gøre det ene eller det andet. Der er en journalist, der har spurgt, om jeg selv ville rejse derned, og så sagde jeg: nej, det vil jeg ikke.

Hr. Hilmar Baunsgaard var inde på nogle EF-problemer. Hr. Hilmar Baunsgaard spurgte, om der ikke også burde have været sagt noget i min åbningstale om spørgsmålet direkte valg til EF-Parlamentet. Hertil vil jeg sige, at der skal snart her i folketinget være en helt speciel debat, sådan som vi har vedtaget, at der skal afholdes mindst 2 specielle udenrigspolitiske debatter i hver folketingssamling. Her vil regeringen give udtryk for sine synspunkter, og vi vil til den tid også få den debat i folketinget, således at vi kan vide, hvilken holdning det danske folketing indtager i spørgsmålet om direkte valg til Europa-Parlamentet.

Hr. Hilmar Baunsgaard var også inde på den fælles landbrugspolitik i EF. Jeg er i princippet helt enig i det, hr. Hilmar Baunsgaard sagde, nemlig at det drejer sig om at bevare de fælles landbrugsordninger, og det drejer sig om at bekæmpe de nationale støtteordninger. Der er ikke andet at sige til det, end at det også er regeringens politik, som vi også vil give udtryk for i de forhandlinger, som også i den kommende tid vil finde sted omkring EF-landbrugsordningerne.

Hr. Hilmar Baunsgaard var også inde på emnet økonomisk demokrati og harcelerede på en udmærket måde over, at det skulle være LO, der havde bestemt, hvilken hold-

ning regeringen og socialdemokratiet skulle have til denne sag. Det skal ingen hemmelighed være, at der i fagbevægelsen var nervøsitet for, at hvis man lavede det, som normalt forstås ved en kommission, ja, så var der måske risiko for, at sagen blev syltet, som det hedder, at kommissionen kunne blive en syltekrukke. Det er da en naturlig, skal vi sige angst at have, og den havde vi megen forståelse for. Netop på den baggrund sagde vi følgende: det, det drejer sig om, er at tilrettelægge et undersøgelsesarbejde på en sådan måde, at det kan få en relativt hurtig afslutning og også kan sættes i direkte forbindelse med den problematik, som dette folketing gang på gang beskæftiger sig med, nemlig indkomstpolitikken, hele spørgsmålet om indkomstudviklingen og formuedannelsen.

Nu kommer hr. Hilmar Baunsgaard og siger, at nu vil man altså nedsætte en arbejdsgruppe, men det er forkert at knytte en sådan arbejdsgruppes arbejde omkring ØD specielt til én bestemt overenskomstsituation. Det har vi i og for sig ikke besluttet, at det skal være noget, der knyttes til én bestemt overenskomstsituation. Det, vi har sagt, er, at det har relation til indkomstudviklingen, og så bør arbejdsgruppen beskæftige sig med ØD og medbestemmelse, formuedannelse, kapitaldannelsesproblemet og igen indkomstudviklingsproblemet på en sådan måde, at man kan drage nytte af det også i folketinget, når forskellige former for indkomstpolitiske initiativer måtte blive aktuelle i dette ting. Der er altså ikke nogen speciel tidsmæssig binding. Det vil vi senere vende tilbage til, når vi formulerer arbejdsgruppens kommissorium.

Jeg er i øvrigt enig med hr. Hilmar Baunsgaard i den meget positive bemærkning omkring ØD. Det er jo en af de interessante ting, der er sket, siden den tidligere socialdemokratiske regering fremsatte sit forslag her i tinget, nemlig at flere og flere ansvarlige politikere bliver mere og mere positive over for ideen om økonomisk demokrati. Hr. Hilmar Baunsgaard sagde, at ØD-tanken er et nødvendigt perspektiv i et moderne industrisamfund. Jeg kunne ikke sige det bedre.

Hr. Gert Petersen var også inde på spørgsmålet om ØD. Jeg tror med det, jeg har sagt, at jeg også har svaret hr. Gert

[Statsministeren.]

Petersen. Hr. Gert Petersen mente — skal vi sige i modsætning til hr. Hilmar Baunsgaard — at nu ville vi med en sådan kommission ligesom skubbe problemerne fra os eller i hvert fald foran os og så hele tiden kunne sige: nu sidder der jo nogle og arbejder med det. Det er virkelig meningen, at gruppen skal arbejde realistisk og inden for en overskuelig tid med disse ting, således at vi får tingene belyst.

Hr. Gert Petersen var i øvrigt inde også på hele den økonomiske politik. Jeg vil gerne sige til socialistisk folkeparti, at under forhandlingerne her i septembersamlingen syntes jeg egentlig, der var tale om en meget positiv indstilling fra socialistisk folkeparti. Hvis jeg husker ret, så stemte socialistisk folkeparti også for en lang række af de ting, måske endda for alle de ting, som blev fremlagt, efter at forliget var lavet, og det tager jeg som et udtryk for, at når alt kommer til alt, er man i det væsentlige enige om det, der er besluttet. Det, der så er problemet fremover, det er indkomstpolitikken, og her er socialistisk folkeparti mere nervøs for tingene, end regeringen er, for vi mener ikke, man kan komme uden om også i fremtiden at tage konkret stilling til initiativer i retning af indkomstpolitik.

Hr. Gert Petersen sagde også noget om, at man måtte erkende, at den socialdemokratiske mindretalsregering i denne beskæftigelsessituation var kommet med et økonomisk udspil, som man næppe kunne have tænkt sig at en borgerlig regering var kommet med. Det tager jeg også som udtryk for, at socialistisk folkeparti erkender, at der i hvert fald er udfoldet et godt og i hovedsagen rigtigt initiativ. Derfor synes jeg ikke rigtig, det stemmer med, at hr. Gert Petersen lidt længere fremme i sit indlæg siger, at regeringen er ude af stand til selvstændigt udspil eller initiativ. Jeg mener, at regeringens selvstændige initiativ kan og skal udfoldes, men skal og kan udfoldes i samarbejde med en række partier, og det må i første omgang, men ikke alene, blive med de fem partier, som forliget nu engang kom til at omfatte.

Hr. Gert Petersen lagde megen vægt på, at Specialarbejderforbundet i Danmark havde udarbejdet et beskæftigelsesprogram, og sagde, at her var det rigtige beskæftigel-

sesprogram. Jeg kan sige, at dette program er vi naturligvis i regeringen meget bekendt med, og jeg kan også sige, at Specialarbejderforbundet i Danmark har vurderet regeringens initiativer i den aktuelle situation til at være initiativer, der meget langt — naturligvis ikke fuldt ud, men meget langt — i virkeligheden følger de samme tanker, som er nedfældet i Specialarbejderforbundets beskæftigelsesprogram.

Derfor synes jeg ikke, det er rimeligt, at hr. Gert Petersen siger, at regeringen baserer sin politik på et håb om, at noget vil vise sig. Vi har ikke været passive, vi har ikke sat os i venteværelset. Vi har tværtimod udnyttet den situation, vi har nu, til at prøve på selv at gøre, hvad der nationalt er muligt, og hvad der økonomisk og politisk er muligt i dette ting, for at beskære eller begrænse arbejdsløsheden så meget, som vi for tiden i hvert fald har mulighed for at gøre det.

Hr. Gert Petersen var også inde på, om regeringen stod på fagbevægelsens side i dens kamp for solidaritet. Jeg må naturligvis sige, at med hele det udgangspunkt, regeringen har, og med det ideologiske tilhørsforhold, som vi har bl. a. også til fagbevægelsen, ja, så mener vi, at den solidariske kamp, som fagbevægelsen fører, er noget godt og principielt helt rigtigt. Derfor vil vi også støtte, at fagbevægelsen virker for at fastholde og udbygge sin solidaritet. Men jeg er også nødt til at sige, at alle bestræbelser i den retning må jo foregå på det lovlige grundlag, de må holdes inden for de arbejdsretlige regler og lignende, regler, som nu engang er gældende. Så må domstolene eller arbejdsretten afgøre, hvornår der er tale om overtrædelser.

Hr. Jens Møller var meget positiv i sine bemærkninger og sagde, at når vi sådan skulle ordne problemer ude omkring, skulle vi også feje for vores egen dør. Jeg forstod det sådan, at vi i den økonomiske politik og i beskæftigelsespolitikken skulle gøre, hvad vi selv kan gøre, og deri er jeg enig.

Jeg er også enig i den opfattelse, at det, det drejer sig om, er at udvise, hvad hr. Jens Møller kaldte en behersket optimisme. Vi kan ikke se bort fra de internationale konjunkturer, og vi må naturligvis ikke tro, at vi bare kan løse alle problemer selv, men en behersket optimisme både med hensyn

[Statsministeren.]

til, hvad der vil ske i udlandet, og med hensyn til, hvad vi selv kan gøre, ja, det mener jeg er en rigtig tankegang.

Der er også en betragtning, som jeg gerne vil have lov at understrege. Hr. Jens Møller sagde, at det forlig, der blev lavet i september, viste, at folkestyret kan fungere. Jeg mener, det er enormt vigtigt netop i den situation, vi er i, og i den udvikling, vi har været ude i i de seneste par år, at det ikke bare fungerer fra sag til sag, men at det har været muligt med en meget bred tilslutning til et forlig, der oven i købet ikke bare er et nu-forlig, men er et forlig, der i hvert fald rækker et stykke ud i den nærmeste fremtid.

Jeg er enig i den filosofi, som hr. Jens Møller gav udtryk for, at hvis der skal spares, eller når der skal spares, så skal det ikke gå ud over de svage grupper. Jeg håber, det kan blive en ledetråd for vores sparebestræbelser i den kommende tid.

Hr. Knud Jespersen behandlede bl. a. udviklingen i Portugal og sagde, at da jeg var i Portugal, ja, så tog jeg ikke imod en invitation, som kommunisterne dernede havde sendt mig, men var jeg gået til kommunisterne og havde fået informationer, så kunne jeg måske have fået sandheden at vide. Der vil jeg gerne sige til hr. Knud Jespersen, at situationen var jo den, at da jeg var i Portugal, var der på samme tidspunkt også en repræsentant for hr. Knud Jespersens parti til stede i Portugal, nemlig hr. Ib Nørlund, som jo også er medlem af dette ting. Jeg behøvede egentlig ikke at opsøge hverken hr. Ib Nørlund eller de portugisiske kommunister for at finde ud af, hvad man mente om tingene. Jeg kunne ikke selv læse, hvad der stod i de portugisiske aviser, men jeg fik i hvert fald oversat, hvad der stod i et meget stort interview i en portugisisk avis med hr. Ib Nørlund. Der forklarede han mig hele sammenhængen, hvad det var, der skete i Portugal, og jeg må nøjes med at sige, at den forklaring, den kendte jeg, inden jeg tog hjemmefra, og den kunne jeg ikke acceptere.

Jeg er glad for, at der nu synes at være en positiv udvikling på vej i Portugal, hvor man forhåbentlig kan holde sig fri af de to grøfter, nemlig henholdsvis på den ene side det fascistiske diktatur, på den anden side et kommunistisk diktatur. Det ville det

være, hvis et parti som det kommunistiske havde taget magten, når dette parti vitterlig ikke engang udgør 12 pct.

Hr. Schlüter var i sit indlæg naturligvis også inde på den økonomiske politik. Det, jeg synes der er værd at lægge mærke til, er, at hr. Schlüter var nok så kritisk, hvad jeg egentlig ikke synes at det konservative folkeparti har nogen rimelig grund til at være. For også her gælder det, at vi igennem forhandlinger med de konservative var meget nær ved at blive enige, og det er ikke muligt på særlig vigtige områder at pege på, hvor uoverensstemmelsen mellem de konservative og regeringen f. eks. var eller er. En lidt mere saglig vurdering af det forlig, som der nu er opnået bred tilslutning til, kunne man også godt have ventet fra det konservative folkeparti.

Hr. Wilhjelm var også inde på EF og var kritisk over for EF ud fra den synsvinkel, at EF jo ikke gjorde nok for at blive enig. De enkelte lande i EF ville ganske enkelt køre deres eget løb. Lad mig sige, at det er der jo altid en risiko for, men jeg havde nær sagt: det er også noget positivt, når hr. Wilhjelm ligefrem bebrejder EF, at de ikke gør nok for at blive enige. Det er en kritik, som lige så godt kunne udlægges på den måde, at det, der skal til, i virkeligheden er endnu mere samarbejde, endnu mere forsøg på at komme i overensstemmelse om den økonomiske politik og ikke det modsatte, at sørge for at splitte os op i en absolut national og selvstændig politik, for det kan ikke på tilfredsstillende måde løse de økonomiske problemer, som man står over for.

Hr. Patursson pegede på den, det kan man vist godt sige, kendsgerning, at der er visse strømændringer i færøsk politik. Hr. Patursson var tilfreds med og glad for regeringens positive indstilling til en lang række af de spørgsmål, der har været regeringen og Færøerne imellem. Jeg kan kun kvittere for denne udtalelse fra hr. Patursson med en tak og her gentage, at regeringen er indstillet på at vise forståelse, imødekommenhed, over for alle de ønsker, der måtte være, og som der er den fornødne tilslutning til oppe på Færøerne i befolkningen i retning af selvstyre; dér er vi afgjort positivt indstillet.

Hr. Rosing var inde på spørgsmålet om EF og den støtte, som EF kan yde og også yder til Grønland. Jeg kan sige, at jeg ud-

[Statsministeren.]

mærket forstår den store interesse, dette spørgsmål omfattes med i Grønland. Efter regeringens opfattelse er EFs regler for modtagelse af tilskud bl. a. fra socialfonden såvel til udgifter i Grønland som i det øvrige Danmark overholdt fra dansk side. Men vi vil naturligvis i regeringen søge de nu opståede spørgsmål afklaret, ligesom vi vil søge kontakt til Grønlands landsråd. Jeg vil tilføje, at der vedrørende tilskud til projekter i Grønland, altså fra EFs regionalfond, endnu ikke er foretaget udbetalinger fra EF, men det er regeringens hensigt i bevillingsmæssig henseende at følge den praksis, som i øvrigt måtte være i EF, og jeg tror også, det vil komme til at virke tilfredsstillende for Grønland.

Må jeg i øvrigt også takke hr. Rosing for den positive indstilling til samarbejdet og det, som man bl. a. fra vor Grønlandsminister har lagt op til omkring kommissionsarbejdet med henblik på mere hjemmestyre.

Over for hr. Johan Nielsen kan jeg egentlig kun gentage en tak, som man ofte må rette til hr. Johan Nielsen for den klare, positive indstilling til samarbejdet mellem Færøerne og Danmark. Jeg har virkelig indtryk af, at den linje, som hr. Johan Nielsen giver udtryk for, har en meget bred tilslutning på Færøerne. Jeg skal prøve på at være mere opmærksom på det, som hr. Johan Nielsen sagde, nemlig at Færøerne jo ligger midt i riget.

Hr. Jes Schmidt gjorde nogle bemærkninger om det møde, som den tyske forbundskansler Helmut Schmidt og jeg havde i Sønderborg for ikke så længe siden. Jeg mener, det var et interessant møde i mange henseender, bl. a. fordi vi også ved den lejlighed fik anledning til at diskutere den økonomiske politik, som Tyskland fører, og den økonomiske politik, som vi agtede at føre, som vi lagde op til, og som nu er foreløbigt gennemført. Men mødet var også interessant, fordi vi ganske rigtig, som hr. Jes Schmidt sagde det, også fik en drøftelse med det tyske mindretal. Det var vel ganske interessant, at vi begge, hr. Helmut Schmidt og jeg, kunne være til stede i de samtaler, i de drøftelser, som vi havde med repræsentanter for det tyske mindretal. Jeg vil gerne sige til tinget her, at jeg fornemmede hos

forbundskansler Helmut Schmidt i virkeligheden en overraskelse over og en lille smule skepsis med hensyn til, om nu samarbejdet mellem det tyske mindretal og Danmark var så godt, som det blev udtrykt at det var. Men vi kunne bekræfte over for hr. Helmut Schmidt, at det *er* så godt, som det blev beskrevet, og som det også er kommet til udtryk fra hr. Jes Schmidt her i dag.

Må jeg slutte med at sige, at det positive ved den drøftelse, der har været i dag, i hvert fald indtil dette øjeblik, det er, at denne drøftelse har været lige så udramatisk og måske lige så lidt spændende som den åbningstale, jeg holdt i tirsdags. Det er i virkeligheden noget positivt.

Det andet positive er, at de fem partier, som har indgået et forlig, også ved denne lejlighed har bekræftet det. Det tror jeg på giver os muligheder i den nærmeste fremtid.

Formanden:

Vi går nu til anden omgang, hvor taletiden for ordførerne er indtil 8 minutter og for andre medlemmer, der har haft ordet i første omgang, indtil 5 minutter.

Kjeld Olesen (S):

Et indlæg kan være så provokerende, at det næsten fortjener at stå alene, og det var min første opfattelse af de bemærkninger, vi hørte fra hr. Bertel Haarder. På den anden side var hr. Bertel Haarders indlæg et typisk udtryk for den almindelige forvirring omkring begreber, der hersker i debatten, eller jeg kunne måske sige forsøg på at skabe forvirring. Det er jo sjældent, man hører det, man vel her kan betegne som reaktionære bemærkninger, sagt så ligeud. Hvis ikke jeg misforstod hr. Bertel Haarder, så mente han, at en væsentlig årsag til, at vi har arbejdsløshedsproblemer for øjeblikket, er, at lønningerne er drevet for højt op. Jeg synes, det er ikke bare ejendommeligt, men fantastisk at skulle høre sådanne bemærkninger, så kort tid efter at vi i marts måned gennemførte den nødvendige lovgivning i forbindelse med overenskomstssituationen, hvor for det første erhvervslivet fik en stimulan, som landets lønmodtagere bidrager til, og hvor for det andet lønmodtagernes organisationer, det være sig LO-området eller andre områder, viste et ansvar og en til-

[Kjeld Olesen.]

bageholdenhed i situationen, som tyder på en helt anderledes forståelse end den, vi hørte om fra hr. Bertel Haarder.

Hr. Bertel Haarder ser fuldstændig bort fra nogle vigtige sammenhænge i dette her. Jeg tror ikke, man kan komme bort fra, at når vi har haft den teknologiske udvikling, så har det nøje sammenhæng med den vekselvirkning med hensyn til lønfastsættelsen, der har været på arbejdsmarkedet imellem arbejdsgivere og lønmodtagerorganisationer, og jeg tror ikke, man kan komme bort fra den sammenhæng, at en udviklet teknologi har noget at gøre med vores konkurrenceevne, ja, i høj grad er ganske afgørende for den.

Dette er ikke bare henvendt til hr. Bertel Haarder, men også til andre. Det, vi taler om, når vi snakker om fremtidsudsigterne, er for det første at få løst den opgave, der består i, at produktion og erhvervsliv hurtigst muligt skal op på fuld kapacitet, men bag det ligger på længere sigt — det har vi set tydelige tendenser til i andre lande, f. eks. i USA — at behovet for menneskelig arbejdskraft vil mindskes. Derfor kan det ikke nytte noget, at hr. Bertel Haarder beskylder hr. Auken eller fru Lone Dybkjær for at være dommedagsprofeter eller andet i den retning. Hr. Bertel Haarder skylder os et svar. Når vi engang måtte komme i den situation, at, om jeg så må sige, mæthedsgraden er nået, når det drejer sig om den egentlige produktion, hvad har hr. Bertel Haarder så at stille i stedet? Indtil nu har vi intet hørt.

Jeg synes i øvrigt, at meget ville være nået, hvis vi i debatten om disse mere langtrækkende perspektiver og problemer kunne finde et fælles udgangspunkt for debatten, kunne finde et fælles vurderingsgrundlag, og her synes jeg ikke at hr. Bertel Haarder har bidraget meget.

Min anden bemærkning skal gå på det dagsordensforslag, der er fremsat af hr. Sigs-gaard. Jeg kan først og fremmest henvise til de bemærkninger, der er kommet fra udenrigsministeren, der jo meget tydeligt har fastslået, at hvis man skulle begive sig ind i den tankegang, der ligger bag dagsordensforslaget, så vil der være tale om en helt ny bevillingspraksis både for os, men man kan vel også sige internationalt, en praksis, hvis

konsekvenser vi overhovedet ikke ville kunne overskue.

Jeg vil føje til, at jeg i og for sig finder det ret uøndvendigt, at man fremsætter et sådant dagsordensforslag, for der kan ikke herske tvivl om, at der her og i befolkningen er en bred opbakning bag fordømmelsen af regimet i Spanien og især det, der er sket i den senere tid. Der, hvor der måtte være tvivl om holdningen f. eks. hos den danske regering, synes jeg at hr. Erhard Jakobsens indlæg vil kunne bortvejre den sidste tvivl.

Jeg finder, det er langt stærkere, at den reaktion, vi viser over for situationen i Spanien, sker i det, der foregår i befolkningen, at det er en egentlig folkelig rørelse, der er tale om. Jeg finder, at reaktionen er langt stærkere i sin virkning, når man ikke bare nøjes med verbalt i befolkningens forskellige organisationer at fordømme det, der sker, men at man også i praksis viser, vi mener noget med det. Jeg tænker naturligvis først og fremmest på det initiativ, der er taget fra LOs side, hvor alt tyder på, at man gennem den brede indsamling, der er tale om, kommer op på ganske anselige beløb, beløb, der langt overstiger det, som er indeholdt i dagsordenen. Jeg vil benytte lejligheden til at opfordre til, at man dér, hvor man ønsker virkelig at vise, at der er mening i de ord, man siger om Spanien for øjeblikket, også lader det få helt kontant udtryk.

Med disse bemærkninger må jeg på socialdemokratiets vegne anbefale, at man stemmer imod det fremsatte dagsordensforslag.

Christophersen (V):

Jeg skal først om det fremsatte dagsordensforslag sige, at det må mit parti anbefale at man stemmer imod. Jeg kan ikke føje yderligere argumenter til dem, som hr. Kjeld Olesen allerede har fremført.

Til hr. Kjeld Olesen skal jeg blot sige, at det er klart, hr. Bertel Haarder kan tale for sig selv, men jeg tror, at hvis man studerer de bemærkninger, hr. Bertel Haarder kom med, nøjere, så vil man kunne se, at det, som der først og fremmest sigtes til, det er den situation, at vi nu er i en usædvanlig tilstand i sammenligning med den, vi befandt os i for blot 1½ eller 2 år siden. Den omstændighed, at der er et internationalt økonomisk tilbageslag af en forhåbentlig kort varighed, efter at vi har haft en meget

[Christophersen.]

lang periode med stærk økonomisk vækst, burde egentlig ikke begrunde, at vi pludselig begyndte at anlægge et helt nyt principielt syn på mulighederne for fuld beskæftigelse i et samfund som det danske.

Glensgård (FP):

Mine bemærkninger i anden runde skal blive forholdsvis korte. Jeg forventer ikke at kunne få nogen debat i gang med statsministeren, og under ingen omstændigheder forventer jeg, at det kan give noget positivt resultat. Det er en ny praksis, man lægger op; når man stiller statsministeren nogle spørgsmål, så bliver de ikke besvaret. Jeg kan forstå, at vi må til at gøre det skriftligt, når vi ikke kan få disse forhandlinger her. Det må vi jo finde os i.

Med hensyn til det dagsordensforslag, der er fremsat af venstresocialisterne, kan jeg anbefale, at man stemmer nej til dette dagsordensforslag. Det er jo i sig selv en mærkværdig ting, at man nu skal tvangsudskrive skatteyderpenge til forskellige frihedsbevægelser.

Hr. Anker Jørgensen var inde på, at aftalen mellem Spanien og USA angående disse baser vedkommer ikke os. Det er ikke, fordi jeg tror, jeg får noget svar fra statsministeren, men det, som statsministeren har fordomt så stærkt, vedkommer heller ikke os. Kunne statsministeren i den sag have taget det samme standpunkt, som han har taget til disse baseaftaler, var vi kommet et stykke længere. Det må vi ikke forvente med den statsminister, vi har siddende.

Som sagt, hvis ellers statsministeren kunne formås til at svare på et par spørgsmål, f. eks. angående a-kraft, som jeg havde i mit første indlæg, ville det være behageligt; ellers må vi jo stille skriftlige spørgsmål derom.

Hilmar Baunsgaard (RV):

Jeg har kun en enkelt bemærkning til statsministerens svartale, og den vedrører statsministerens udtalelser om ØD.

Statsministeren sagde, at LO var bange for, at ØD skulle blive puttet i en syltekrukke. Men jeg synes, det er kedeligt og trist, ikke mindst fordi jeg ønsker at fremme tanker om medejendomsret, at LO ikke kan begribe, at forslaget om ØD befinder sig i

syltekrukke. Så længe de er ganske ude af stand til at bevæge sig i LO, så længe de bliver ved at stå stejlt uforsonligt på den tanke, som de ved der hverken er flertal for i arbejderbevægelsen eller i befolkningen eller i denne sal, er ØD i en syltekrukke. Det er det, jeg er ked af at statsministeren åbenbart ikke har kunnet overbevise hr. Thomas Nielsen om.

Så vil jeg tilføje, at jeg havde en, skal vi sige lille humoristisk oplevelse, da statsministeren som svar på mine positive udtalelser om ØD sagde, at det var interessant at lægge mærke til, hvordan flere og flere ansvarlige politikere på det sidste er blevet positive over for tanken om medejendomsret. Denne udtalelse og det humoristiske i den giver mig selvfølgelig anledning til at minde om, at just i år er det 50 år siden, at det radikale venstre første gang fremsatte forslaget her i tinget — 50 år er vel ikke sådan lige på det allerseneste. Nej, er det tre år siden, socialdemokratiet begyndte at fatte, at der var et problem? Ikke ret meget længere siden i hvert fald — (*Afbrydelse*). Er det fire, all right, så siger vi fire.

Må jeg så sige noget om en sag, som jeg har bemærket at andre ordførere og følgelig også statsministeren har været inde på, og som jeg tror vi må betragte med megen alvor — vi kan kalde den Bækkelundsagen eller Nyborgsagen, hvad vi vil — for mig er det meget mere end nogle enkeltstående sager, der her er tale om. Det er jo et spørgsmål om to, jeg synes fremragende principper, der tørner sammen: ønsket om solidaritetsprincippet blandt lønmodtagere, som jeg også er tilhænger af og har fuld forståelse for, og respekten for det enkelte menneskes frihed til at afgøre, hvordan man vil forme sin tilværelse. Det er de to principper, der tørner sammen. Endelig er der en ting mere, som jeg synes både er ganske interessant og alvorlig: hvorfor vælger begge parter i disse såkaldte frihedssager med omhu en metode, der fører til en konflikt, der ikke alene involverer arbejdsretlige vurderinger, men minsandten også politimæssig bistand? Hvorfor gør man det? Hvorfor valgte Bogbinder- og Kartonnagearbejderforbundets afdeling i Viborg, eller hvem der nu stod bagved, med omhu en metode over for Bækkelund, som for det første arbejdsretligt var tvivlsom og dernæst direkte in-

[Hilmar Baunsgaard.]

volverede samfundsmagten og ordensmagten ved at nødvendiggøre tilstedeværelsen af politi? Vi ved jo godt alle sammen, at man inden for de arbejdsretlige regler har mulighed for at vælge metoder, som slet ikke nødvendiggør dette. Hvorfor anvendte man ikke de traditionelle, de sædvanemæssige metoder fra fagforbundets side? Man ønskede åbenbart at få en konfrontation, en polarisering omkring problemet om fagforbunds ret til ikke alene at sikre deres medlemmer frihed til at være organiseret, men også ret til at tvinge dem til at blive organiseret, som ikke selv ønsker det. Man ønskede denne konfrontation.

Man kan også sige om damen i Nyborg, der nu er skyld i, at de fynske sygehuse er blevet stort set tømt for sygehjælpere: hvorfor vælger hun absolut konfrontationen? Man kan have forståelse — det har jeg i hvert fald — for hendes synspunkt om, at hun ikke ønsker at blive medlem af en fagforening, enten fordi hun ikke vil være medlem af en fagforening, eller fordi hun specielt ikke ønsker at være medlem af en fagforening, som tvinger hende til et partipolitisk bidrag, hun ikke ønsker at yde. Det kan jeg forstå; det har jeg respekt for. Men hvad er det, der gør, at de kræfter, der står bag ved hende, også de kræfter her i tinget, som har kendskab til det, hun står for, og det, hun arbejder med, at de kræfter absolut vælger denne konfrontationslinje? Og når man så opnår et kompromis, hvor damen kan slippe med at melde sig ind i arbejdsløshedskassen, hvortil der ikke er knyttet nogen som helst betingelser andet end betaling af arbejdsløshedsforsikring, hvorfor vælger hun så den hårde linje og siger: nej, jeg vil ikke. Det er, som om der er en trang til på begge sider at få skabt det, man kalder polarisering. Det er, når alt kommer til alt, nok det alvorlige. Det gør, at vi herinde ikke kan klare det med at sige, at vi støtter den solidariske fagforeningspolitik, eller at vi støtter det enkelte menneskes frihed. Vi er nødt til at gøre os fortrolige med, at folketinget står over for den opgave at skulle give retningslinjer i en sag, hvor man ellers lader være over for kræfter, der ikke ønsker fredelige tilstande i vort lille elskede land, give dem retningslinjer, fordi de ellers øde-

lægger tilværelsen for mange flere end sig selv.

Gert Petersen (SF):

Jeg vil bare sige i forlængelse af det sidste, for jeg har også været inde på det problem i mit indlæg i første omgang, at jeg ikke tror, det er så overraskende, at der finder noget af en konfrontation sted omkring de problemer for øjeblikket. Det hænger sammen med krisen, det hænger sammen med arbejdsløsheden, og det hænger sammen med de vanskeligheder, som arbejderbefolkningen bliver stillet over for, netop når krisen udvikler sig, som den gør for øjeblikket.

Så vil jeg sige, at den opstilling, hr. Hilmar Baunsgaard foretager i nogle punkter og synspunkter, der står over for hinanden, kan jeg godt forstå rent abstrakt, men jeg må erkende, at konsekvensen af denne tolerance og forståelse over for et såkaldt frihedssynspunkt modsat solidariteten må blive en anderledes tolerance fra hr. Hilmar Baunsgaards side over for skattenægtene, over for folk, der nægter at betale skat her i Danmark, folk, der nok vil have fordelene, men ikke vil betale skat, ikke vil yde noget selv: det må være deres egen personlige frihedssag.

Vi er altså nogle, der har et andet synspunkt: inden for arbejder- og fagbevægelsen har man i fællesskab ydet ofre, som alle er med til at yde — somme tider kampofre, somme tider og hyppigst økonomiske ofre på det ganske almindelige kontingentplan — og under dette fællesskab, hvor man yder ofre, hører arbejderne og lønmodtagerne hjemme, hvis de også vil have glæde af det fællesskab, og det er det synspunkt, som jeg tror man i hele arbejder- og fagbevægelsen anlægger på disse problemer, og det ville være rart, om man fra borgerlig side kunne forstå det.

Så vil jeg sige noget om et par af de andre problemer, der har været rejst. Statsministeren var inde på spørgsmålet om Portugal i en diskussion, som det nu ikke var mig der førte med ham. Hertil vil jeg sige, at jeg er i og for sig enig i, at det ikke ville hjælpe så forfærdelig meget, hvis man bare gik fra én diktaturform til en anden, men jeg undrer mig lidt over, at en socialdemokratisk stats-

[Gert Petersen.]

minister, som endda gennem årene har skrevet meget om socialisme og været meget optaget af socialistiske problemer, ligesom siger, at problematikken er enten fascistisk diktatur, kommunistisk diktatur eller demokrati. Ja men der findes demokratiske former, som dækker over fantastisk social ulighed, som dækker over den groveste udbytning, som dækker over ufrihed for de mange i økonomisk henseende. Derfor synes jeg, at man, hvis man anser sig selv for at have lidt med socialistisk bevægelse at gøre, ikke kan stille det op på den måde. Jeg troede egentlig, at arbejderbevægelsen i Danmark var enig om, at vi havde en fælles interesse i, at det demokrati, som kommer ud af det i Portugal — må vi håbe — bliver et socialistisk demokrati. Dette så meget mere, som et flertal af den portugisiske befolkning, af vælgerne, helt klart har stemt for et socialistisk demokrati, og det er noget andet end et borgerligt demokrati. Det bør være bedre, hvad angår ytringsfrihed, hvad angår mulighed for at komme til orde, være medbestemmende, men det må også — og det er afgørende — gælde hele den økonomiske sektor derved, at samfundet, folket, ejer de afgørende økonomiske nøgleposter, at gods ejernes og kapitalens magt er brudt, og jeg synes egentlig, at den side af kampen burde man fra socialdemokratiets side og fra en socialdemokratisk mindretalsregerings side stille sig positiv over for.

Så var statsministeren inde på en række betragtninger omkring det, jeg sagde. Det er da rigtigt, at socialistisk folkeparti var positiv under de forhandlinger, som fandt sted forud for forliget, og det glæder mig, at statsministeren erkender det. Men det er lige så rigtigt og hører med i billedet, at vi på det bestemteste advarede socialdemokratiet og mindretalsregeringen mod at indgå et forlig med partiet venstre i betragtning af de synspunkter, som vi vidste venstre havde, og som da også kom til at præge det forlig, der blev indgået.

Vi stemte fra SF's side for en række af de forslag, der var stillet. Det svarer også til, hvad jeg sagde i mit indlæg her, at en række af de kortsigtede forslag var relativt gode, ikke var, hvad vi kunne have ventet fra en borgerlig regering, og derfor fortryder vi

stadig væk ikke, at vi bragte denne regering til magten.

Men det er den langsigtede politik, det er galt med. Og her hjælper det heller ikke, når statsministeren siger, at Specialarbejderforbundet selv mener, regeringen meget langt følger Specialarbejderforbundets forslag. Ja, det gør regeringen, for så vidt angår en række af de kortsigtede foranstaltninger, der skal skaffe 30-40.000 job her i de kommende 5-6 måneder. Men hvad med de 100.000 eller 150.000 andre arbejdsløse, der må stå i venteværelset, som ikke får job? Det drejer sig også om dem, og det er dette problem, som Specialarbejderforbundets langsigtede forslag går på. Og det er her, regeringen har svigtet. Den har ikke spillet ud i den åbningstale med bare noget, der minder om de forslag, vi har hørt fra Specialarbejderforbundets side. Og den har ikke kunnet gøre det, det er ikke i mit indlæg, der findes en inkonsekvens. Det er i statsministerens eget ræsonnement, når han siger, at Gert Petersen på den ene side anerkender, man dog har gjort noget, og på den anden side kritiserer regeringen. Ja men det gør jeg, fordi september måned blev en afgørende skæringsdag. Indtil da havde regeringen en vis frihed til at spille ud, og den gjorde det, og det skal ikke bebrejdes den, tværtimod. Men nu har regeringen accepteret, at venstre har lagt lænker på den. Den har bundet sig til en langsigtet politik, der har to hovedelementer: indkomstpolitik og besparelser, mens derimod alt det andet med bekæmpelse af spekulationen, med en styring af kapitalen osv. er lagt ad acta, er gemt væk i arkiverne for de næste tre år, hvis det forlig holder, og derfor skal vi bidrage til, at det ikke holder.

Jeg håber, at jeg nu fik trukket helt klart op, hvad det er, jeg mente, altså at det ikke er os, der er inkonsekvente, men at det er regeringen, som har accepteret en politikændring i sidste måned.

Jeg vil sige om den stillede dagsorden, at jeg er ked af, at venstresocialisterne kommer med et dagsordensforslag helt uden på forhånd at orientere andre partier, om hvilke de ved, at de er lige så stærke modstandere af det fascistiske styre, som de selv er. Hvorfor er jeg ked af det? For det første fordi dagsordensforslaget er formuleret så-

[Gert Petersen.]

dan, at det bliver meget nemt for udenrigsministeren at afvise det, som vi allerede har hørt. For det andet fordi det udviser en skævhed på ganske samme måde som hr. Thomas Nielsens forslag om indsamling, hvorefter de indsamlede midler kun skal ydes til den socialdemokratiske modstandsbevægelse i Spanien. Her vil man kun have beløbet ydet til 2 organisationer i modstandsbevægelsen i Spanien. Vi kan, om jeg så må sige, efter omstændighederne støtte det forslag, for ellers vil det blive opfattet, som om vi er imod en solidaritet med modstandsbevægelsen i Spanien, men vi må insistere på, at det ændres til, at det er den samlede spanske modstandsbevægelse, som skal have et sådant bidrag, og jeg skal derfor stille et *ændringsforslag*, der går ud på, at ordene „deling mellem de to antifascistiske organisationer ETA og FRAP“ udgår og erstattes af ordene: „den spanske modstandsbevægelse“.

Hvis dette bliver vedtaget, kan vi støtte dagsordensforslaget, men jeg tror nok, at vi i fællesskab havde kunnet finde frem til langt bedre forslag om, hvordan man kan vise solidaritet med kampen mod fascismen i Spanien.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Der er stillet følgende ændringsforslag til forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Ændringsforslaget indgår nu i forhandlingen.

Jens Møller (KrF):

Den sidste taler foranlediger mig til at sige, at det må være dejligt for SF, at de alligevel ikke kom med i forliget, for ellers havde det jo ikke været muligt for dem at angribe socialdemokratiet på den ensidige måde, de gør i øjeblikket.

I øvrigt skal jeg blot meddele, at vi ikke kan stemme for den af hr. Sigsgaard motive-rede dagsorden, da vi mener, den er ensidig.

Knud Jespersen (DKP):

Først et par bemærkninger om dagsordensforslaget og det ændringsforslag, der er stillet dertil. Jeg tror nok, jeg er i den situation, at vi helst havde set, man ikke havde haft nogen af de forslag — selv om hr. Hilmar Baunsgaard siger „hørt!“, det har han

jo lov til — men vi synes, at ændringsforslaget i alt fald vil være det rimeligste i forbindelse med dette dagsordensforslag. Det er meget farligt, hvis vi her i Danmark finder ud af, at ETA og FRAP eller den demokratiske junta, som vel er en af de stærkeste, eller nogen som helst anden organisation skal have støtte, og derfor er det i alt fald rimeligt, hvis man overhovedet kan støtte en sådan tanke, at vedtage ændringsforslaget.

Jeg kan lige så godt afsløre med det samme, at vi havde planer om at gøre det noget vanskeligere for folketinget bare at tale i venlige ord om demokrati og om den demokratiske proces i Spanien, for regeringen at erklære, at man jo bare kunne give nogle penge over LO også til et bestemt formål, og at man måtte støtte sådan på mere eller mindre frivillig basis.

På den baggrund skal jeg, inden jeg går videre med mine bemærkninger, tillade mig at stille følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

„Idet folketinget udtrykker sin sympati og solidaritet med alle demokratiske kræfter i Spanien, opfordrer det regeringen til at tage afstand fra NATOs og USAs støtte til Franco for også på den måde at understøtte demokratiets gennemførelse i Spanien og går herefter over til næste sag på dagsordenen.“

Jeg synes, det er rimeligt, når man taler om solidaritet, at man så tager konsekvensen, og det, man vil gøre her, kan i alt fald hverken stride mod folkeret eller mod loven om pengeindsamling; hvis man vil bilægge det penge, er det udmærket, men vi synes, det vil være den rimeligste måde.

Spanien har spillet en stor rolle, og det er forståeligt. Det har det også i den kommunistiske folketingsgruppe. Der er det ikke af ny dato: vi har diskuteret Spanien, lige så lang tid man har kæmpet mod Franco-Spanien, måske også på den baggrund, at vi vel er den eneste gruppe, der for tiden har en tidligere antifascistisk kæmper, som har deltaget i det spanske folks direkte kamp i 1930'erne; men han får vel også mulighed for at sige et par bemærkninger.

Så til nogle af de danske betragtninger — det bliver jo spredt. Jeg er enig i hr. Kjeld Olesens bedømmelse af hr. Bertel Haarders vurdering af, hvad der skulle gøres eller ikke

[Knuud Jespersen.]

gøres. Somme tider må man jo tage sig til hovedet og prøve at finde ud af, hvor man befinder sig, men jeg har slået efter i kalenderen og kigget på uret og set, at vi er i 1975, i alt fald de fleste af os, og jeg konstaterer, at hr. Bertel Haarder befinder sig på et tidspunkt, hvor man har brug for at arbejde 12 timer, men da vi jo ikke engang kan skaffe arbejde i 7 timer til 150.000 mennesker, er det voldsomt frimodigt at sige noget sådant.

Må jeg så sige om statsministerens bemærkninger vedrørende det økonomiske, at man kan jo godt sige noget smukt om økonomisk demokrati, men det, der står tilbage, er, at hvis man går ind for denne tanke — hr. Hilmar Baunsgaard påstår, at han er vundet for tanken for 50 år siden, det er altså, før socialdemokratiet fandt ud af det — må man da vist også konstatere, at folk på arbejdspladserne ser helt andre muligheder for at sikre den medbestemmelsesret, som er så nødvendig, andre muligheder for at sikre retten til at organisere sig, og jeg synes, denne ret må være en frihedsret. Der var en tid, hvor tidligere radikale talte meget om, at friheden var noget, man havde, hvis man ikke misbrugte den mod andre, og når hr. Hilmar Baunsgaard vil, at man skal have en frihed, hvor man har ret til at misbruge den mod andre ved at sælge sin arbejdskraft til dumpingpris eller til underbetaling, ja, så er det jo en frihed, som er alle andre friheder fjendsk, men det er ganske interessant at se, at sådanne tanker også kan fødes i det radikale parti for tiden.

Hvad angår Portugal, gjorde statsministeren nogle bemærkninger om, at han ikke fandt det nødvendigt at tale med de portugisiske kommunister, da han var i Portugal, ikke som statsminister, men som hr. Anker Jørgensen, og om, hvordan han samtidig havde fået læst op af en avis på portugisisk, oversat til dansk, hvad hr. Ib Nørlund havde sagt. Hvis ikke det var en forklaring, der nærmer sig søforklaringer, så har jeg ikke hørt søforklaringer indtil dette øjeblik. Det, jeg sagde, var, at de venstreorienterede kræfter og kommunisterne i Portugal indbød hr. Anker Jørgensen til at blive informeret om, hvilke tanker de omgikkes med, hvorefter man så kunne kigge på den side af sagen. Men det havde altså ingen interesse,

fordi man havde fået læst en artikel af hr. Ib Nørlund i en portugisisk avis. Det var meget rart at vide, at man sådan kan klare sig med at modtage international information, for vi andre synes jo nok, det er noget begrænset. Det er dog et formildende moment, at det var en artikel af hr. Ib Nørlund i dette tilfælde.

Hvad angår de andre problemer, vil jeg gerne føje til, at når hr. Jens Møller taler om, at folkestyret bringes i fare, ja, så sker det jo ved handlinger herinde, der ofte enten ikke bliver forstået eller også strider imod de interesser, som menneskene anser for deres grundlæggende. Når hr. Jens Møller samtidig fortsætter, at man er villig til at indgå i et nyt forsvarsforlig, synes jeg nok, der er grund til at indrømme, at selv i den kreds, hr. Jens Møller færdes i, er det meget vanskeligt at finde folk, for hvem det er det brændende behov at få fat i den side af sagen. Jeg synes, det er urimeligt på den ene side at søge at forsvare, hvad man har gjort, fordi denne femkant gik igennem, og samtidig bebrejde, at folkestyret ikke bliver hilst med de samme hurraråb, som man har råbt hidindtil.

Til allersidst om denne debat: nu har vi nogle gange konstateret i det høje ting, at man skulle redde nationen, dens økonomi og beskæftigelse. Mange gange er det blevet værre, næsten aldrig bedre. Det er blevet bedre for kapitalen og værre for lønmodtagerne. Alligevel har man den frimodighed at sige, at skulle konjunkturterne nu ikke vende i 1976, må man nok kigge lidt på, hvad man så skulle gøre. Var det ikke klogt at erindre den advarsel, vi gav i august måned, at konjunkturterne kan vende, men vender sent, men det afgørende er, at man selv handler og handler ud fra arbejdernes, forbrugernes og beskæftigelsens interesser. Sig ikke næste gang, at I ikke var advaret som i august, i marts måned med tvangsloven, og sig heller ikke til arbejderne, når de går i aktion, hvis de ikke, hvad der er forståeligt, vil finde sig i at tvinges til at gå arbejdsløse, at de bare skal sætte sig ned og vente. For selv om de sætter sig ned og venter, venter hverken husleje eller prisstigninger og arbejdsgiverne heller ikke med deres profitter, og derfor vil man givetvis opleve, at folk sætter sig i bevægelse, for hvis ikke andre vil eller kan, så kan de jo selv løse deres problemer.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden (se foran). Dette forslag indgår ligeledes i forhandlingen.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg skal i denne anden omgang sige, at jeg er fuldt tilfreds med den måde, udenrigsministeren fremstillede den almindelige holdning til Spanien på; hans beklagelse af, at situationen i Spanien har ændret sig, deler jeg fuldt ud. Det kunne bare være fristende at fortsætte dér, hvor udenrigsministeren holdt op: hvad har hovedansvaret for, at denne ændring i Spanien har fundet sted? Det har den tiltagende terrorvirksomhed. Det var den, der kom først, og det er det, der er det afgørende. Det er disse bestræbelser, som, berettigede eller uberettigede, vide kredse i Spanien, som også venter på frihed, og som ikke har noget med Franco at gøre, vil føle sig skuffede over at se man ude i den frie verden støtter, fordi man derved støtter dem, der har været med til at skubbe Spaniens frigørelse længere ud i fremtiden, fordi de har rejst terror og derved modforanstaltninger.

Jeg skal ikke deltage i udenrigsministerens helt besynderlige citatkrig. Den tror jeg nok kommer til at indgå i folketingets historie på en helt speciel måde, men det kunne være fristende, for jeg kunne over for en udtalelse fra Tjæreborg stille en fra Spies, der går lige i modsat retning. Den udtaler sig ikke om udenrigsministeren, men den udtaler sig om sagen. Jeg kunne over for udenrigsministerens citat af en reder, der skriver om sin tilfredshed, nævne en kaptajn, altså manden på gulvet — kommandogulvet — som skriver til Berlingske Tidende, at det ville være rart, hvis Thomas Nielsen ville standse sin indsamling og statsministeren ville tie stille, så det var nemmere for søfolkene at passe deres arbejde derude, men jeg afstår fra det. Jeg finder det for at være under tingets niveau at diskutere citater, som er revet ud på den måde.

Det afgørende er, at jeg ikke fik svar. Jeg spurgte: hvilke oplysninger havde udenrigsministeren, da han lørdag morgen fremsendte protesten? Hvilke oplysninger havde udenrigsministeren på det tidspunkt om, at den spanske regering havde iværksat en blokade over for danske skibe? Det fik jeg

intet svar på. Jeg fik oplæst et brev, som ministeren har fået forleden eller noget i den retning. Stadig væk: hvad forelå der lørdag morgen for ministeren af oplysninger om, at den spanske regering havde iværksat sådanne ting?

Dernæst spurgte jeg: hvordan kunne ministeren afvise den spanske presseattachés uhyre høflige og venlige og ganske saglige måde at forklare på, hvorfor et skib var tilbageholdt? Det blev fejlet ned. Hvorfor det? Man kan i dag igen i Berlingske Tidende læse, at det var sandheden, det var to fulde søfolk, der blev holdt tilbage. Det står der ganske klart i dag. Hvorfor skulle så en fremmed stats officielle repræsentant fejles ned i et radiointerview? Jeg finder, det er beklageligt, at man ikke kan holde sit eget politiske temperament — noget, jeg har meget af — adskilt fra et embede, man er sat til at udføre. Det måtte jeg lære i de 16 år, jeg var borgmester i hvert fald, at det er to helt forskellige ting, og det er det, man har krav på. Jeg gentager: det kommer ikke folketinget eller mig ved, at ministeren som privatmand giver folk gode råd, men når han fremsætter oplysninger, der tydeligvis har fået konsekvenser for folks handlinger i deres rejsedispositioner osv., så skal man være klar over, at det virker helt, helt anderledes.

Jeg har lige nu fået en båndafskrift af det, ministeren har sagt, men det kommer jeg til at gemme til senere, da jeg gerne skulle læse det en gang først.

Statsministeren undlod komplet at svare. Det kan man ikke, det kan man simpelt hen ikke. Når statsministeren har udtalt sig om, hvem der er mordere på den ene side, og når vi i dag diskuterer dagsordensforslag af forskellig art om, hvem man skal støtte, så bliver jeg nødt til igen at stille mit spørgsmål: vil statsministeren fra denne talerstol udtale, at han betragter spanske terroristers mord på sagesløse politifolk som en grov forbrydelse og en umenneskelig handling, der må fremkalde afsky og harme hos alle danske demokrater? Jeg må bede om, at statsministeren svarer på et spørgsmål, der er så klart og enkelt og skulle være så nemt at besvare som det her. Ellers er det jo helt meningsløst at holde en åbningsdebat, hvor ministrene frit kan sige alle mulige ting, men når man går dem på klingen, bliver der

[Erhard Jakobsen.]

ikke svaret på det, man spørger om. Det kan da vist ikke være meningen at behandle medlemmerne af dette høje ting på den måde.

Og så fodbold. Jeg må forstå statsministerens svar på dette felt sådan, at statsministeren aldrig ville drømme om at prøve at lægge pres på Dansk Boldspil Union og på danske fodboldspillere for at få dem til at blive hjemme fra Spanien. Sådan må jeg forstå ministerens svar, og det kan jeg fuldt tiltræde.

Må jeg så om begge ministerbesvarelser sige, jeg har kun én ting at gøre: at gå ud fra, at begge ministre har svaret fuldstændig korrekt. Jeg kan sige til begge ministre, at skulle det, når jeg får tid at gå de enkelte ting igennem, vise sig, at det ikke var tilfældet, bliver det ikke et spørgsmål om 100 kr. et eller andet sted og en vittighed i den forbindelse, så bliver det et spørgsmål om noget helt andet. Jeg mener, ministrene må svare pinlig nøjagtigt her i tinget, de har embedsmænd til rådighed, de har et helt apparat til rådighed. Vi andre skal rende rundt tilfældigt og søge her og dér. Vi må have svar, der er pinlig nøjagtige, når vi spørger, ellers er det meningsløst overhovedet at køre, jeg havde nær sagt denne forestilling, men det mener jeg selvfølgelig ikke.

Så vil jeg sige om det alvorlige i sagen: jeg er tilfreds med den måde, EF har udtalt sig på. Jeg har ikke spur imod en indefrysning, for en indefrysning sker der ikke spor ved, det tror jeg alle er klar over, der kender noget til tingene; det kører bare videre, som det har været hidtil. Der var ingen, der kender noget til Spanien, der drømte om, at der skulle ske noget lige med det samme.

Med hensyn til NATO: jeg er fuldt tilfreds med, hvad USA har gjort. Jeg er lykkelig over, at man derovre har været realpolitisk og ikke ladet sig hylle i en hel masse politisk hysteri. Med hensyn til Spaniens tilslutning til NATO: det er jo ganske uaktuelt. Netop når USA og Spanien har denne forbindelse, er det for Spanien uaktuelt at være i NATO, og det er i og for sig også for NATO uaktuelt, om Spanien er med. Det eneste, der ville være aktuelt, ville være, om Spanien skiftede hest og man pludselig så Spanien i alliance med Sovjetunionen, og det skal ingen le for højt ad, for det var det,

der skete med Sovjetunionen og Nazityskland, da anden verdenskrig startede.

Wilhelm (VS):

Siden første runde har jeg fået oplyst af boligministeren, at man med den i den skriftlige fremsættelsestale omtalte lov om boligfællesskaber faktisk også tænker på anpartslejlighederne. Det tager jeg til efterretning. Jeg synes ikke, det fremgår af teksten, men nu er det altså erklæret, og det tager jeg som sagt til efterretning.

Jeg har kun én kommentar i den forbindelse. Hvis man forestiller sig, at man kan vente med at lovgive mod anpartslejligheder, til højesteretsafgørelsen ligger der, så kan vi andre altså ikke vente. Det er de store hajer i hvert fald her i byen, der har fat i den ende. Disse boliger er parat, udmatrikuleret og bliver solgt så at sige samme dag, den højesteretsdom ligger der, og da er det for sent for en boligminister at komme med en lov, der skal forhindre de uhyrligheder, der ville opstå.

Økonomiministeren takkede for min fremdragelse af hans udtalelse i dagbladet Børsen i mandags, men sagde, at det kunne jo læses på forskellig måde, og det kunne jo også misforstås. Jeg mener, det er lidt svært at misforstå denne udtalelse. Der står i hele sin sammenhæng og ordret citeret:

„De lønstigninger, som er forudsat i overenskomsterne, må have deres normale gang, men det er givet, at man må forsøge at undgå de lønstigninger, som ligger ud over det, eller som der er mulighed for at få i kraft af løfteparagraffer.“

Det er klar og tydelig tale, og jeg tager selvfølgelig til efterretning, at ministeren ikke ønsker det udlagt på den måde, som det nu, hvor han fik det læst, viser sig at det faktisk står, men for så vidt var mit indlæg før ikke en kritik af ministerens udtalelse, den er forbilledlig klar. Det er en kritik af den politik, der ligger bag, og den er desværre ikke ændret en tøddel af, at ministeren drager lidt tvivl om selve udtalelsen. Det er jo præcis denne politik med at sætte løfteparagrafferne ud af sving, som udgør det ekstra indgreb i de ophøjede overenskomster, og som er den direkte baggrund for Stornokonflikten og for forskellige af de andre konflikter, der har været, for Nilfisk- og delvis også for B & W-konflikten.

[Wilhelm.]

Statsministeren havde en bemærkning om, at mine kommentarer til EF-afsnittet i åbningstalen jo også kunne tydes positivt på den måde, at jeg nu kritiserede, at EF ikke gør nok for at blive enige. Jeg vil gerne spørge statsministeren, hvor han i det ordrette referat, som han har liggende, kan se et ord, jeg har sagt i den retning; det er fuldstændig grebet ud af luften. Jeg har ikke og har aldrig haft illusioner om, at EF ville have den funktion. Det, jeg har sagt, er, at en gammel EF-lokker som statsministeren selvfølgelig må hævde det. Han gjorde det i september, og hr. Gert Petersen påviste med tørre tal, at det er forkert, og at der ikke fra især Vesttysklands side er gjort noget som helst mærkbart eller væsentligt i retning af ud fra en fælles betragtning at tage dets del af krisebyrderne. Og det har vi andre heller aldrig haft illusioner om ville blive gjort. EF varetager den store multinationale kapitalers interesser, når det er nødvendigt; det er det, EF er dannet til, men at blande sig i nationalkapitalernes indre opgør om, hvem der skal have de største byrder ved arbejdsløshed, ved profitratetald osv., er ikke EFs sag og har aldrig været det, dér slås man videre, som man altid har gjort.

Hr. Kjeld Olesen havde en interessant bemærkning til hr. Bertel Haarders synspunkter. Han syntes, de var provokerende reaktionære, især — sagde hr. Kjeld Olesen — i betragtning af det indgreb, man havde foretaget i foråret for at holde lønningerne nede. Ja men er det da ikke kosteligt. Det er jo to alen ud af det samme stykke, det, hr. Bertel Haarder siger, og så det, hr. Kjeld Olesen argumenterer med. Det havde jo været utænkeligt formodentlig at få disse dybt reaktionære synspunkter frem, som hr. Bertel Haarder repræsenterer, hvis ikke socialdemokratiet, hvis ikke hr. Kjeld Olesen, hvis ikke regeringen så at sige havde skabt baggrunden for dem ved selv at køre den argumentation med det for høje omkostningsniveau, med de for høje lønninger, med det nødvendige indgreb mod almindelig forhandlingsret i overenskomstsituationer og den slags ting. Hvis ikke det burde være en lærestreg, så ved jeg ikke, hvad der kan være det for socialdemokratiet og for hr. Kjeld Olesen, at han ser sine gode hensigter fra marts måned med indgreb i overens-

komstsituationen simpelt hen eskaleret ud i den dybe reaktionære holdning, som hr. Bertel Haarder her gav udtryk for.

Hr. Hilmar Baunsgaard var inde på Bækkelundbegivenhederne. Jeg synes, hr. Hilmar Baunsgaard skylder os en forklaring på den udtalelse, han kom med om, at Bækkelundblokaden, så vidt jeg forstod på hr. Hilmar Baunsgaard, skulle stride mod fagretlige bestemmelser. Hvad er det, den strider imod? Ikke de dér anonyme eller luftige anklager, men helt konkret, hvad er det for bestemmelser, som Bækkelundblokaden strider imod i det fagretlige eller i noget andet retligt system her i landet?

Hr. Hilmar Baunsgaard talte om solidariteten kontra spørgsmålet om den personlige frihed. Hvis man kommer lidt væk fra de slagord og ser på, hvad det rigtig var, der skete, hvad er det så for en personlig frihed, det drejede sig om dér? Hvad var det for en frihed, Bækkelundarbejderne havde at forsvare? Det var friheden til at lade sig strukturalisere ud af landbruget, som jo praktisk taget er alle Bækkelundarbejdernes sociale baggrund, og blive lønarbejdere af første generation. Det var friheden til med risiko for at blive skambidt af politiets schæferhunde at storme ind gennem vinduerne for at nå frem til en vidunderlig arbejdsplads, hvor de tjente op til 10 kr. mindre i timen, end man gør på tilsvarende arbejdspladser med overenskomst. Det var friheden til helt af egen fri vilje og inderste overbevisning at være enig med direktøren om, at der ikke burde være overenskomster og ikke burde være fagorganiserede arbejdere på papirværket. Det var friheden til at fungere som løntrykkere og derigennem foretage fyringer af andre arbejdere, som solidarisk holder fast ved en overenskomstmæssig løn, der ikke er fyrstelig, men som man måske kan leve af uden at skulle have en jordlod ved siden af. Den realitet, man glemmer i denne snak, er jo, at der til gengæld er fyret arbejdere på servietfabrikken. Det er vilkårene for den slags handlinger, som Bækkelund har fået lov at trives med i årevis.

Til sidst om det af DKP fremsatte dagsordensforslag, der udtrykker sympati og solidaritet med alle demokratiske kræfter i Spanien. Vi er ikke så vilde med denne sympati og solidaritet, når der ikke er noget at have den i. Vi synes ikke, at en marke-

[Wilhelm.]

ring, en simpel markering på 1 mill. kr. var for meget forlangt for at lægge en lille smule vægt bag den verbale sympati og solidaritet. Men lad gå.

Alle demokratiske kræfter, ja, hvad mener man egentlig? Man har åbenbart noget imod, at vi konkret har nævnt ETA og FRAP. Men hvad er det så, man mener med alle demokratiske kræfter? Vi har ikke haft lejlighed til at se hr. Knud Jespersens dagsordensforslag på tryk endnu. Vi tilslutter os selvfølgelig hensigterne i henseende til at påpege, at NATO og USA burde holde fingrene væk fra sin støtte til det fascistiske regime. Når vi har kigget på den, og skal vi stemme for den dagsorden, kan jeg godt sige på forhånd, at det bliver ud fra en bedømmelse af, hvad vi opfatter ved demokratiske kræfter i Spanien. Demokratiske kræfter i Spanien er efter vores opfattelse de konsekvent antifascistiske kræfter i Spanien, kan ikke være andet, og det betyder i realiteten de socialistiske kræfter i Spanien.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard (RV):

Da jeg tillægger disse stridigheder, som er udtrykt bl. a. i Bækkelundkonflikten, just så stor betydning, som jeg gav udtryk for før, skal jeg gerne sige til hr. Wilhelm, når han spørger mig, hvad det var for arbejdsretlige problemer, jeg mener der bestod, at der har været udtalelser fra forskellig side om, at det nok ville være tvivlsomt, om blokaden af Bækkelund kunne holde, hvis den blev indbragt for arbejdsretten. Jeg har personlig den opfattelse, at den kunne ikke holde. Man kunne have valgt metoder, hvor jeg ikke ville have haft den samme tvivl — det ved enhver, der har kendskab til arbejdsmarkedet. Det, jeg så føjede til, var: hvad er årsagen til, at et forbund, der har metoder, der ikke involverer ordensmagten, alligevel vælger den metode, som man ved uigendriveligt kalder på politiets indsats? Hvorfor valgte man den metode, som ikke var nødvendig?

Fuglsang (DKP):

Det er naturligt, at udviklingen og begivenhederne i Spanien i så høj grad har præget debatten i dag, som det har været tilfæl-

det. Det er for øvrigt også lærerigt, det er jo i sådanne alvorlige, afgørende situationer, at folk også i dette høje ting tvinges til at tage stilling og tvinges til at vise, hvem de i virkeligheden er, og hvad de i virkeligheden står for.

Netop hvad Spanien angår, befinder dette land sig i en afgørende situation, befinder sig på en korsvej, om det endelig skal bevæge sig frem mod et demokratisk styre, eller om fascismen skal have lov til endnu en årrække at overvintre nede på den iberiske halvø. Det er jo netop dette, som vi i sidste ende alle sammen skal tage stilling til.

På den ene side giver vi udtryk for en naturlig afsky og harme mod den terrorbølge, som Francostyret har sat ind, men på den anden side, og det er jo også afgørende, er denne skærpede kurs ikke udtryk for styrke fra systemets side. Det er udtryk for, at et dødsmærket system gør et sidste desperat forsøg på at udskyde sin egen undergang. Her kommer vores ansvar ind, og jeg vil gerne sige først og fremmest over for det spanske folk og dets muligheder og naturlige ret til selv at kunne forme sin skæbne. Det har det nemlig ikke haft de sidste 36 år. Jeg bemærkede med tilfredshed, at hr. Hilmar Baunsgaard påpegede det ansvar, som NATO havde, og det ansvar, som USA har påtaget sig.

Jeg gør det også af den grund, at vi vel nok, de fleste af os, ved, at Franco ikke er kommet til magten i kraft af støtte fra det spanske folk og ikke har siddet der i kraft af støtte fra det spanske folk. Jeg var selv en af de 550 danske, som dengang så spanske byer og landsbyer blive bombet sønder og sammen af Hitlers og Mussolinis tyske og italienske fly for på denne måde at bane vej for det styre, der sidder der endnu. Vi var der for øvrigt trods den ikke-indblanding, som også Danmark fastholdt, også længe efter at det var klart, at denne politik var en ensidig støtte, som kun kunne gavne den lovligt valgte regerings modstandere.

Senere fik fascismen efter den anden verdenskrig lov til ikke alene at overvintre i Spanien, men på mange måder støttedes Francostyret faktisk udefra og fik sin autoritet indadtil og udadtil styrket. Det er det, der er omtalt med USA's baser, det er det, at vesttyske tanks stadig væk kører på spanske øvelsespladser, og det er også det, at

[Fuglsang.]

fællesmarkedet har været langt inde i handelsforhandlinger. Alt dette kan kun direkte eller indirekte styrke Francos autoritet også over for den spanske befolkning.

Det er på den baggrund, man for det første kun kan beundre den samling, der er sket i det spanske folk, den samling, som nu har kæmpet sig frem til det tidspunkt, hvor man ligesom kan øjne friheden forude. Hr. Wilhjelm spurgte, hvad vi fra kommunistisk side mente med den samling. Vi mener den samling, der på grundlag af dyrekøbte erfaringer er udformet, som går fra fabrikker og universiteter til landsbyerne, og som nu er den eneste faktor, som er i stand til at føre udviklingen i en demokratisk og også i en socialistisk retning. Men netop i den situation har Spanien efter at være svigtet i så mange år krav på en bred støtte i sin kamp, en bred støtte fra alle virkelige demokratiske kræfter og organisationer i vort land, og på, at den danske regering i hvert tilfælde klart og aktivt tager afstand fra alt, der direkte eller indirekte kan forlænge det spanske folks lidelser og vanskeliggøre dets kamp. Her kan man nok sige, at USAs forhandlinger med Spanien og dets aftaler er deres egen sag, men sådan er det jo ikke. Alle internationale lærdomme, men ikke mindst lærdommene fra Spanien, viser os, at det aldrig kan være os ligegyldigt, om der er ild i naboens hus. Sidst da det fik lov til at brænde, satte det hele verden i brand. Derfor har vi en forpligtelse over for Spanien, ikke blot for det spanske folks skyld, men også af hensyn til udviklingen i verden fremover, og derfor vil jeg foreslå, at vi stemmer for det dagsordensforslag, der er fremsat af hr. Knud Jepsen.

Thue Christiansen (SF):

Jeg opfatter statsministerens udtalelse i åbningstalen om eventuel udvinding af uran i Grønland som en principerklæring fra socialdemokratiets side og dermed fra regeringens side, en principerklæring, der går ud på, at regeringen stadig væk er interesseret i selve styringen af eventuelle koncessionstilladelser til udvinding af den grønlandske undergrunds rigdomme.

Denne gammelkendte og noget kolonialistiske holdning over for Grønland må jeg imidlertid kraftigt tage afstand fra. Statsmi-

nisteren må jo efterhånden være godt orienteret om den grønlandske befolknings holdning til Grønlandsministeriets sidste koncessionstilladelser til eftersøgning af olie ved Grønlands vestkyst. Der markerede grønlænderne ganske kraftigt og håndgribeligt deres ønske om selv at administrere deres lands rigdomme.

Hvis det hjemmestyre, som vi forhåbentlig om ganske kort tid indfører i Grønland, skal have nogen som helst reel betydning, er det vigtigt allerede nu at få slået fast, at den danske regering ikke udsteder flere koncessioner hverken til efterforskning eller til udvinding af grønlandske naturrigdomme, hvad enten det drejer sig om olie, uran eller andre former for hårde mineraler, før det grønlandske hjemmestyre er blevet en realitet.

Jeg må her stille et direkte spørgsmål til ministeren for Grønland eller til den minister, der måtte have kompetence til at give et sådant tilsagn: kan regeringen give os en garanti for, at der ikke udstedes flere koncessioner til udvinding af grønlandske naturrigdomme, før det grønlandske hjemmestyre er blevet gennemført, og at det organ, der herefter må tildeles kompetencen til at uddele koncessioner, retteligt må være Grønlands eget hjemmestyre og ikke som nu Grønlandsministeriet?

Ministeren for Grønland har under folketingets forespørgselsdebat om uddeling af koncessioner til en række multinationale selskaber i foråret omtalt sine planer om at nedsætte et styringsudvalg bestående af danske og grønlandske politikere til varetagelse af den politiske styring omkring olieudvindingen i Grønland. Så vidt jeg har forstået det, er det ministerens hensigt, at han derved bedre vil være i stand til at imødekomme en del af den stigende interesse for politisk medindflydelse, der er at spore i det såkaldte moderne Grønland, altså et plaster på såret, et meget lille plaster på et meget stort sår, der består i en ubehagelig kendsgerning, nemlig at den grønlandske befolkning i realiteten er blevet frataget ejendomsretten til den grønlandske jord af de danske politiske myndigheder, der fra tid til anden er meget ivrige efter at kritisere, og med rette, den politiske undertrykkelse over for minoritetsgrupper, der befinder sig i verden.

[**Thue Christiansen.**]

Det styringsudvalg, som ministeren, så vidt jeg erfarer, har truffet en aftale med landsrådet om at nedsætte, må betragtes som en rent midlertidig foranstaltning, der skal sikre grønlandske politikeres medindflydelse i den aktivitet, der som følge af de allerede givne koncessioner vil være i Grønland de næste par år.

I det øjeblik hjemmestyret er blevet gennemført, må styringsudvalget derfor ophæves, hvorefter styringen af disse anliggender må overføres til det grønlandske hjemmestyre.

Den i disse dage meget umtalte EF-bevilling til Grønland har været omtalt i den grønlandske politiske verden allerede for flere måneder siden. Derfor undrer det mig temmelig meget, at det først er nået hertil efter hr. Gundelachs besøg i Grønland i disse dage. Man har nemlig lovet den grønlandske befolkning EF-støtte gennem regionalfondene til underudviklede dele af medlemslandene. Det viser sig således desværre, at denne støtte er blevet unddraget Grønland ved statens fordeling af bevillingerne til de forskellige ministerier, således at Grønland i virkeligheden er blevet hårdest ramt af regeringens spareprogram.

Jeg må tage afstand fra denne fremgangsmåde og bede regeringen om at overholde sine forpligtelser over for Grønlands medlemskab af EF.

Egentlig vil jeg her påpege, at vi i Grønland i kraft af vores kraftige afstandtagen fra medlemskabet af EF ikke betragter EF-bevillingerne til Grønland som politisk bindende for det kommende grønlandske hjemmestyre.

Sigsgaard (VS):

Både udenrigsministeren og hr. Kjeld Olesen havde nogle indvendinger af, hvad jeg vil kalde formel karakter mod det dagsordensforslag, som jeg fremsatte tidligere på dagen. Dem skal jeg ikke gå ind på her, vi er ikke enige på det punkt, men blot sige, at når de nu har deres formelle indvendinger, så havde det været muligt for dem at have formuleret et beslutningsforslag, som man efter deres opfattelse ikke ville kunne rette indvendinger imod. Indtil nu har de ikke gjort det.

Udenrigsministeren fremhævede som en

af grundene til, at han måtte fraråde, at man stemte for dagsordensforslaget, at når det gjaldt støtten til afrikanske befrielsesbevægelser som dem, jeg nævnte i mit indlæg, så havde FN udpeget disse organisationer som anbefalelsesværdige til støtte, og det har FN ikke gjort, sagde udenrigsministeren, når det gælder bl. a. de spanske organisationer, som jeg har nævnt. Det er selvfølgelig rigtigt, det har FN ikke gjort, og det var altså en motivering for udenrigsministeren til at gå imod dagsordenen.

Nu tror jeg, at ministeren vil være enig med mig om, at undertrykkelsen i Spanien er præcis lige så brutal, som den var i Moçambique, i Angola, i Portugisisk Guinea, og at der derfor i og for sig er lige så stærk en grund til at støtte de mennesker, som kæmper dér for at frigøre sig for undertrykkelsen.

Derfor kunne man måske forestille sig, at ministeren i FN ville arbejde for, at FN indtog samme holdning til spanske organisationer, der kæmper for frihed for undertrykkelse, som FN i sin tid indtog over for de organisationer, der nu har tiltunget sig friheden for undertrykkelsen i Afrika. Det ville så i hvert fald være konsekvent ud fra ministerens argumentation her i dag.

Med hensyn til hr. Gert Petersen skal jeg kun sige, at de organisationer, vi har foreslået i vores dagsordensforslag, ikke på nogen måde er tilfældigt valgt og ikke er nogle tilfældige og betydningsløse organisationer i den spanske modstandskamp. Der er i øvrigt tale om mange organisationer, der har sluttet sig sammen under de betegnelser, som jeg nævnte tidligere.

Hvad ETA angår, udgør den jo den altdominerende gruppe af organisationer, der kæmper for baskernes nationale og sociale krav, og hvad det angår, tror jeg, det ville være meget vanskeligt at pege på nogen anden organisation, som det kunne være lige så rimeligt at støtte. Begge organisationsgrupper er altså stærkt fremtrædende i den antifascistiske kamp, og de henrettede unge spaniere tilhørte disse organisationer.

Vi må naturligvis tage til efterretning, at andre hellere vil støtte andre modstandsorganisationer. Men SF's ændringsforslag om, at støtten skal gå til alle organisationer, er efter vores opfattelse for vagt, og vi finder ikke, at der er nogen anledning til at gøre

[Sigsgaard.]

forslaget så vagt; det giver jo desværre ikke større muligheder for at få dagsordensforslaget vedtaget.

Hvad har vi så opnået ved at stille et dagsordensforslag, som altså ikke bliver vedtaget? — det er jo den skæbne, der overgår mange af de dagsordensforslag, der stilles af mindre partier her i salen. Jeg mener, at vi i højere grad har fået debatten her i dag til at dreje sig om fascismen og om Spanien, og det er i sig selv vigtigt. Vi har haft lejlighed til at understrege, at det er nødvendigt at støtte de organisationer, der vil afskaffe fascismen, og at regering og folketing altså ikke vil gøre det. Og endelig, at ansvaret derfor hviler på enhver af os og de organisationer, som vi tilhører.

Bertel Haarder (V):

Hr. Kjeld Olesen var overraskende vred over mit indlæg og det på trods af, at det var særdeles velovervejet og oven i købet gennemtænkt, og jeg kan slet ikke forstå, at hr. Kjeld Olesen kan have så meget imod det, jeg sagde. Jeg brokkede mig f. eks. over den måde, hvorpå vi bruger vores økonomer og vores økonomiske prognoser. Jeg sagde, at det er ikke naturligt, vi skal rette os ind efter, men derimod noget, der fortæller os, hvad der sker, hvis ikke vi gør noget. Vi må vist være enige om, at det er forholdet mellem politikere og økonomer.

Der næst opridsede jeg det paradoks, der er i, at der, på trods af at vi konstaterer specielt i SFs og socialdemokratiets parti-programmer, at der er uendeligt med behov tilbage at dække i vores samfund, alligevel er arbejdsløshed. Det må dog også for hr. Kjeld Olesen være en paradoksal ting. Der er uendeligt med behov, der er uendeligt med behov for arbejdsindsatser. Hvorfor kommer der så prognoser, der siger, at vi indtil år 2000 skal have $\frac{1}{4}$ million arbejdsløse? Det må dog for alle politikere, som skal lægge skatter på befolkningen osv., være en fortvivlet ting, for jo større en indkomstmasse, jo flere arbejdsindsatser, der bliver gjort, jo bedre får vi råd til at lægge nogle arbejdsindsatser også i den offentlige sektor og på sociale områder. Så dette må da være relevant for alle.

Men så kommer det, at jeg kom til at

sige — og det var også velovervejet — at det er den måde, vi organiserer os på, den måde, vi har organiseret det arbejde, der nu bliver gjort, på, som vi må til at tænke lidt nyt omkring. Og da var det, jeg sagde noget om, at de nuværende beskæftigede i for høj grad havde fået monopol på arbejdet, og at jeg ikke var tryk ved, at man fra politisk side helt lod stå til på det felt og lod organisationerne aftale løn- og arbejdsvilkår, faggrænser osv. ganske frit. Hele folketinget har jo accepteret, at man gennem indkomstpolitik er nødt til at lægge visse rammer for udviklingen, det kan der heller ikke være noget overraskende i, så jeg forstår slet ikke den ophidselse, og jeg vil gerne gøre opmærksom på, at hvis man gennemfører den stærke form for indkomstpolitik, som jeg er gået ind for, og som venstre jo også i højere grad end socialdemokratiet er gået ind for, så er det klart, at det giver fordelingsproblemer, og jeg synes ikke, at vi har været uvillige til at tale om disse fordelingsproblemer. Vi har ikke afvist dem ved at tale om at sprede ejendomsretten. Vi er gået ind for, og vi har indført lige store dyrtidsportioner for alle, hvorved der kommer en god indkomstudligning i gang over for nogle af de grupper, som har haft de mest oppustede indkomster. Selvfølgelig skal indkomstpolitikken følges op af noget andet, men det, jeg påpegede, var, at hvis vi forstår at føre indkomstpolitik og den arbejdsmarkedspolitik, der knytter sig dertil, så er der uendeligt med arbejde i vores samfund; alle kan komme i gang, og vi har ikke nogen undskyldning for det, hvis ikke de gør det, med den naturlige reserve, der altid skal være på grund af strukturel arbejdsløshed osv. Det synes jeg er en udfordring, som vi alle sammen trænger til at lægge os på sinde. Og det, jeg så angriber, er, at socialdemokraterne i deres parti-program i stedet for at gøre noget ved det så at sige accepterer arbejdsløsheden og siger: så må vi i stedet for fordele det nuværende, forhåndenværende arbejde, vi må sætte pensionsalderen ned, forlænge uddannelserne, vi må sætte arbejdsdagen ned fra 8 til 6 timer osv. Det er det, jeg siger er en frugtesløs beskæftigelse. Politikere skal sørge for, at der gøres så mange indsatser som muligt i deres land, og det gør man i hvert fald ikke ved at hindre folk i at be-

[Bertel Haarder.]

stille noget. Jeg mener, man skal have et frit valg mellem arbejde og fritid. Det er farligt, hvis man kommer ind på bevidst at ville forhindre folk i at gøre en indsats, for så bliver der i hvert fald ikke nogen som helst mulighed for at få lagt alle de indsatser i den offentlige sektor, som socialdemokraterne ønsker, og som jeg godt forstår at de ønsker, men som det er svært at få råd til.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Det, der kalder mig på talerstolen, er, at jeg nu har den båndafskrift, som jeg forstod at udenrigsministeren nærmest kun sådan havde lidt hånlige og lidt humoristiske bemærkninger tilovers for. I sit svar til min korte bemærkning sagde udenrigsministeren: seriøst sagt, jeg har på intet tidspunkt talt om forulempelser af rejsende. Heroverfor står en båndafskrift af Danmarks radios interview med udenrigsministeren, det er lørdag middag. Intervieweren spørger: „...men der er et andet problem, det er vore turister, der i stort tal rejser til Spanien: Er de i sikkerhed dernede“? Udenrigsministeren svarer: „Det er jo meget svært at sige. Var jeg blevet spurgt for nogle dage siden, så havde jeg ikke været i tvivl om, hvad jeg ville sige. Jeg synes ikke, man skulle tage derned. Jeg tager ikke derned, men man kan ikke sige, at de ikke var i sikkerhed.“ Nu kommer det så: „Jeg vil nok sige, at hvis man kan risikere tilbageholdelse af skibe, som vi har hørt om i dag, så kan man vel også risikere andre modtræk mod civile, og derfor vil jeg straks være mere i tvivl i dag om, hvad jeg skulle svare, men jeg tror ikke, at de er i livsfare, det er ikke det, jeg tænker på, men altså en risiko for, at deres rejse bliver generet på en eller anden måde. Det tør man da ikke afvise, sådan som denne dag er forløbet.“

Det er klart det samme som at sige, at der er forulempelser. Hvad kalder man det: man kan vel også risikere andre modtræk mod civile. Er det ikke forulempelser? At man kan genere deres rejse. Er det ikke forulempelser? Jeg beklager, at en minister ikke interesserer sig mere for båndoptagelser, end at han er i stand til at rekonstruere, hvad han selv har sagt for så få dage siden.

Ministeren for Grønland (*Jørgen Peder Hansen*):

Hr. Rosing og hr. Thue Christiansen har i denne debat berørt nogle spørgsmål af overordentlig stor interesse vedrørende Grønlands fremtid.

Jeg vil gerne sige hr. Rosing tak for de bemærkninger, der faldt fra talerstolen her for nogle timer siden, og hvori hr. Rosing jo pegede direkte på de helt væsentlige problemer, som optager grønlænderne just nu. Hr. Rosing pegede — og det gjorde hr. Thue Christiansen jo også — på den hjemmestyrekommission, der nu er nedsat, og som forhåbentlig meget snart kommer i gang med arbejdet, hvad den skal påtage sig af arbejdsopgaver. Endvidere pegede de to talere på det styringsudvalg, som jeg har forelagt forslag om over for Grønlands landsråd til vedtagelse, og som skulle kunne indgå i en aftale imellem regeringen og landsrådet, et styringsudvalg, der skal beskæftige sig med en hel del af de problemer, som bl. a. hr. Thue Christiansen nævned.

Jeg vil gerne sige på den givne foranledning, at når talen falder på ressourceudviklingen i Grønland, som tilfældet har været her i dag, så må vi påregne, at den kommission, der nu skal arbejde på et bredt formuleret og af det grønlandske landsråd accepteret grundlag, vil tage sig også af disse meget vigtige spørgsmål. Det vil derfor ikke være rigtigt, synes jeg, at foregribe det, der skal foregå i hjemmestyrekommissionen på dette område. Men i relation til styringsudvalget, som er foreslået, og som i princippet er godkendt af Grønlands landsråd, vil jeg gerne gøre den bemærkning, at det er jo foreslået bl. a. på anfordring fra grønlandske politikeres side under de forhandlinger, vi havde i marts måned her i København. Man havde et ønske om at få et kontrolorgan, der skulle beskæftige sig bl. a. med koncessionsudstedelserne. Det er nu således efter ordlyden af bemærkningerne til forslaget om styringsudvalget, at dette udvalg ikke bare skal have en efterløbende kontrolfunktion, men at det skal kunne være med til at diskutere og planlægge og også vedtage disse ting. Det er det, der ligger i det, og det er det, der også er behov for i de kommende 3½ år, indtil et hjemmestyre kan etableres i Grønland, at man får et organ, hvor dan-

[Ministeren for Grønland.]

skere og grønlændere sammen kan diskutere disse ting.

Det blev sagt fra hr. Thue Christiansens side, at man fra Grønlands side i virkeligheden var blevet snydt for EF-midlerne. Det er vel på baggrund af de bemærkninger, der er faldet i den sidste tid.

Heroverfor vil jeg gerne sige, idet jeg henviser til de bemærkninger, statsministeren har gjort om det samme problem tidligere i denne debat, at der jo ikke fra EF's side er faldet til udbetaling midler fra regionalfondens som følge af ansøgninger, vi har haft eller har liggende i EF, men der ligger ansøgninger, og det vil naturligvis være således, at vi også på den givne foranledning vil undersøge dette spørgsmål nærmere med henblik på inden for en relativt kort tid at træffe beslutninger om disse ting, men ikke uden at vi forinden har haft kontakt også med Grønlands landsråd.

Der er altså på ingen måde tale om — og det vil jeg gerne understrege meget stærkt — at der på noget tidspunkt er udbetalt midler fra EF i anledning af ansøgninger til regionalfondens vedrørende projekter i Grønland. Der kan altså ikke være tale om, at man i Grønland er blevet snydt eller vil blive snydt på dette område.

Udenrigsministeren (K. B. Andersen):

Jeg er i og for sig ked af, at hr. Erhard Jakobsen nøder mig til endnu en gang at vende tilbage til spørgsmålene i forbindelse med Spanien. Når jeg er ked af det, er det ikke, fordi det, jeg har sagt hidtil, ikke har været rigtigt, og jeg tror også, at alle, der kan opfatte dansk, opfattede det, hr. Erhard Jakobsen kom med her før, som en søforklaring; derom skal jeg blot henviser til fortrykket, når det kommer — dér vil man kunne se det.

Jeg synes i og for sig, det er lidt beklageligt, at man ved denne lejlighed, hvor der fra mange ordføreres side — man kan være enig eller uenig — fra statsministerens side og i indledningen af mit svar til hr. Erhard Jakobsens spørgsmål, før vi kom ned i småtingsafdelingen, også blev sagt nogle principielle ting om det alvorlige forhold til Spanien netop nu, skal ende i noget pindehuggeri, hvor hr. Erhard Jakobsen forsøger

at skjule, at han har talt ud fra en uvidenhed, der næsten er uden huller, i denne sag.

Jeg vil gerne sige om det ene spørgsmål, om søfolkenes, at dér har man sat det rygte i gang fra spansk side, at det skulle være to berusede danske søfolk, der var skyld i, at der nu i flere dage har ligget italienske, hollandske, norske og danske skibe låst inde i spanske havne over hele Spanien. Rigtigheden af den påstand virker ikke på forhånd sandsynlig. Hr. Erhard Jakobsen gentog den med henvisning til Berlingske Tidende i dag. Det viser desværre, at hr. Erhard Jakobsen ikke alene ikke kan høre, men, når han sådan bliver lidt ophidset, heller ikke kan læse. For at spare tingets medlemmers tid skal jeg henviser til den artikel, der står i Berlingske Tidende for i dag på side 6, og hvoraf det fremgår, at det var kaptajnen, manden på, hvad var det, der blev sagt, maskingulvet, der sagde, at skibet var stoppet af politiske grunde, og han oplyser, at mange timer efter var der nogle søfolk, der gik i land og lavede ulykker. Det bruger hr. Erhard Jakobsen som bevis for sin påstand om, at disse to danske søfolk nu i en uge har foranlediget blokader over for skibe fra en række europæiske lande.

Bedre kommer hr. Erhard Jakobsen ikke af sted vedrørende turisterne. Når jeg bliver spurgt, om jeg tror, det er forbundet med risiko at rejse til Spanien, må jeg søge at give et svar, der er så godt, som man nu kan, på det grundlag, der foreligger. På det grundlag — jeg blev spurgt om middagen — vidste vi, at der var chikane over for skibe, der kunne komme chikane over for turistkibe og andet, og jeg måtte derfor sige forsigtigt, at jeg ikke turde afvise, at der kunne være tale om, at turister kunne komme i vanskeligheder. Det er hr. Erhard Jakobsen, jeg taler til, så når han er færdig med at føre forhandlinger med venstre, fortsætter vi. (*Erhard Jakobsen:* Det er der jo også andre der har gjort!) Ja men vi er ikke to steder på én gang, vi lytter, når der bliver talt til os...

Formanden:

Helst én ad gangen.

Udenrigsministeren (K. B. Andersen):

... Hr. Erhard Jakobsen siger nu, at jeg skulle have sagt, at danske turister blev

[Udenrigsministeren.]

forulempet. Det har jeg intet sagt om, og det kunne hr. Erhard Jakobsen heller ikke dokumentere heroppefra, da han havde dagens høst af bånd fra Danmarks radio med sig. Det kan nemlig ikke dokumenteres, for det er ikke sagt. Det, jeg har gjort, er — hvis hr. Erhard Jakobsen skal svare senere, var det jo praktisk, jeg ved, det ikke for ham er nødvendigt, men praktisk, om han kunne høre, hvad der blev sagt. Jeg gjorde opmærksom på, at der kunne være risiko forbundet med rejser, fordi rejseplanerne kunne blive ændret. Jeg har ikke talt om forulempelse, og det er ikke rigtigt, når hr. Erhard Jakobsen påstår det.

Så spørger hr. Erhard Jakobsen helt konkret, hvilke oplysninger jeg havde lørdag morgen, da vi protesterede. Jeg havde de oplysninger, som også rederiet havde, at det var politisk tilbageholdelse efter ordre fra Madrid, og så har vi efter min mening kun én ting at gøre, hvad jo altså også rederen har udtrykt over for os, nemlig at når søfolk eller skibe eller andre former for erhvervsforetagender kommer i vanskeligheder, søger vi at gøre, hvad vi kan.

Så blot til sidst om den af hr. Knud Jespersen foreslåede dagsorden: jeg skal under henvisning til de bemærkninger, som statsministeren tidligere gjorde i sit indlæg, sige, at vi fra regeringens side må afvise denne dagsorden.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg skal blot først minde om, at det var udenrigsministeren, der i sit svar til mig trak debatten derved, hvor ministeren ironiserede over, at jeg sagde sådan og sådan og sådan, og jeg var sådan og sådan, akkurat som det skete nu. Det var ikke et svar på sagen, men hentydninger som, at hr. Erhard Jakobsen kender vi jo alle sammen osv. Det har ikke noget med sagen at gøre.

Spørgsmålet er fortolkning af dansk. Det må hvert enkelt medlem selvfølgelig selv tage stilling til, men når ministeren nu selv indrømmer, at han har brugt udtrykket, at der ikke var tale om forulempelser, så siger jeg: er dette, at man kan risikere andre modtræk mod civile, er det ikke en forulempelse? Hvordan skal så udtrykket forulempelse forstås? Eller en risiko for, at deres rejse bliver generet på en eller anden måde. Er det ikke en forulempelse? Jeg gad nok vide, hvilken fortolkning af det danske sprog der gælder i udenrigsministeriet. Jeg ved i hvert fald, hvad der gælder blandt alle andre mennesker.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

For det første: der tør vist ikke herske nogen som helst tvivl om, at situationen i Spanien i øjeblikket går fra slem til endnu værre, at situationen og modsætningerne trappes op, at undertrykkelsen skærpes, og at som følge deraf også modstanden skærpes. Jeg tror, det er særdeles ansvarsbevidst at advare danske turister mod at rejse til et land, som befinder sig på randen af borgerkrig.

Dernæst vil jeg sige, at SF kan stemme for hr. Knud Jespersens dagsorden, selv om vi, vil jeg godt tilføje, er noget ked af denne dagsordensregn omkring Spanien — jeg skal komme tilbage til hvorfor om et øjeblik. Vi kan, eftersom venstresocialisterne ikke vil acceptere vores ændringsforslag, ikke stemme for venstresocialisternes dagsorden, medmindre vores ændringsforslag til den bliver vedtaget, fordi som den står — og jeg ved udmærket godt, hvad ETA og FRAP er, mens jeg tvivler på, om den store, brede danske befolkning rigtig er klar over det — er den sekterisk og eksklusiv. Fra SF's side har vi netop vedtaget en beslutning, hvori der lå en kritik af den løbende indsamling, idet vi ønsker, at indsamlede midler til Spanien skal gå til den samlede spanske modstandsbevægelse. Vi synes, det er forkert, at vi heroppe gør os til dommere over, hvem der gør sig særlig fortjent i forhold til andre.

Så vil jeg sige til slut, at disse dagsordener om Spanien, som VS jo startede med, ikke har bidraget til at fokusere Spaniendebatten her, for den var i gang længe inden, den har allerede statsministeren på udmærket vis startet, og det skal han ikke have utak for. Men de har bidraget til, og de kommer til at bidrage til, at man nu rundt omkring i verden kan få det indtryk, at det kun er et lille mindretal, SF, VS, DKP, som på den ene eller den anden måde støtter den spanske modstandskamp, og det er i hvert

[Gert Petersen.]

faldt ikke til gavn for den spanske modstandskamp. Det er klart, at vi, som vi er indstillet, må stemme for den kommunistiske dagsorden. Hvis ikke VS' dagsorden bliver ændret, kan vi af de grunde, jeg har redegjort for, ikke stemme for den, men jeg beklager af hensyn til modstandskampen i Spanien, at hele den dagsordensregn skulle startes her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslaget af Gert Petersen (se foran) til forslag om motiveret dagsorden af *Sigsgaard* (se foran) *forkastedes* med 31 stemmer mod 16; 98 medlemmer stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af Sigsgaard (se foran) *forkastedes* med 127 stemmer mod 3; 16 medlemmer stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af Knud Jespersen (se foran) *forkastedes* med 127 stemmer mod 17; 2 medlemmer stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede åbningsdebatten.

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Erhvervsudvalget (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Ny stedf.: Oluf Simonsen

Forsvarsudvalget (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Ny stedf.: Oluf Simonsen
Udtræder: Henning Philipsen
Nyt medlem: Rita Christensen

Indfødsretsudvalget (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Nyt medlem: Oluf Simonsen

Kulturudvalget (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Nyt medlem: Oluf Simonsen

Marshalludvalget (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Nyt medlem: Oluf Simonsen

Undervisningsudvalget (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Nyt medlem: Oluf Simonsen

Nordisk Råd (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Ny stedf.: Oluf Simonsen

Det udenrigspolitiske nævn (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Nyt medlem: K. J. Mortensen

Udenrigsudvalget (9/10 75):
Udtræder: Robert Pedersen
Nyt medlem: K. J. Mortensen

Arbejdsmarkedsudvalget (9/10 75):
Udtræder: Henning Philipsen
Nyt medlem: Rita Christensen

Boligudvalget (9/10 75):
Udtræder: Henning Philipsen
Nyt medlem: Rita Christensen

Kommunaludvalget (9/10 75):
Udtræder: Henning Philipsen
Ny stedf.: Rita Christensen.

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 15. oktober kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Første behandling af:*
Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.
- 3) *Første behandling af:*
Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser for Færøerne om pristalsregulerede sociale ydelser.

[Formanden.]

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven, udpantningsloven og lov om inddrivelse af underholdsbidrag. (Udlæg og udpantning m. v.).

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om fremgangsmåden ved inddrivelse af skatter og afgifter m. v.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 16.22.
